

## Sosyal Reformizm ve Ulusal Kurtuluş Hareketi

*Halid Bağdaş*

*Suriye Komünist Partisi Genel Sekreteri*

Son yıllarda, sözümona Sosyalist Enternasyonal'in çatısını oluşturan ve çoğunluk olarak uluslararası işçi hareketinde reformist bir akımı temsil eden Batı Avrupa ülkelerinin sosyal demokrat partileri, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının ulusal kurtuluş hareketine yüksek bir ilgi gösteriyorlar.

1951'de yeniden kurulan Sosyalist Enternasyonal'in (ondan önceki Sosyalist İşçi Enternasyonal'i iki dünya savaşı arasında kalan dönemde varlığını sürdürmüştü) geçmişte ulusal kurtuluş savaşının sorunlarını tümüyle görmezden geldiği elbette söylenemez. İlk programı olan «Frankfurt Bildirisi»nde ve onu izleyen birçok öteki belgelerde Sosyalist Enternasyonal, kendini ezilen halkların çıkarlarının savunucusu ilân ediyordu. Ancak örgüt, ilginç bir evrim göstermiştir. Uluslararası sosyal demokrasinin açıklamaları, başlangıçta oldukça köktenci bir nitelik taşıyordu. Örneğin, dünyanın gerikalmiş bölgeleri için kapitalizmin kabul edilmez olduğu yolundaki tezi belirtelim («Milano Bildiri» – 1952). Oysa, ulusal kurtuluş hareketi, sömürge sisteminin politik bakımdan çökmesine yol açarak güçlendikçe ve hareketin toplumsal ve ekonomik yanları ön plana geçtikçe, bu bildirilerin köktenci havası ortadan kayboluyor, geçmişteki «anti-kapitalizm», izine dahi raslanmayan daha ılımlı formüllere yerini bırakıyordu.

Bu dikkate değer değişim, kuşkusuz tarihsel etkenlere olduğu kadar, Sosyalist Enternasyonal'in içindeki etki merkezlerinin yer değiştirmesine bağlıdır. Hangisi olursa olsun, ilân edilen belirsiz belgi ve hedefler, kurtuluş ülkeler halklarının anti-emperyalist savaşımının ve tercihlerinin so-

runları karşısında sosyalist Enternasyonal'in tavır belirlememe eğilimini yansıtmaktadır. Ama aynı zamanda bu belgiler, – yürekli olduğu kadar demagojik de – sosyal demokrasiye, geniş halk yığınlarının sempatilerini kendisine yöneltme ve öylece Asya, Afrika ve Latin Amerika'da politik eylemlerini yoğunlaştırma olanağı veren bir araçtır.

Günümüzdeki kurtuluş hareketine ilişkin hem daha ılımlı, hem daha az somut yönelimler, uluslararası sosyaldemokrasinin «Avrupa Merkezçiliği»ni aşma ve öteki kıtalarda kalımlı konumlar elde etme yolunda aralıksız yürüttüğü girişimlere eşlik etmektedir. (1) Sosyalist Enternasyonal'in özellikle son iki kongresinde (XIII. Kongre (Cenevre Kasım 1976) ve iki yıl sonra Vancouver'de (Kanada) toplanan XIV. Kongre) bu çizgi belirginleşmiştir. Gündem maddelerinde ve gelişme yolundaki ülkelerden birçok partinin Sosyalist Enternasyonal'e kabul edilmesinde bu çizgi kendini göstermiştir. (Dominik Cumhuriyeti, Kosta Rika, Barbados, Salvador, Hindistan sosyaldemokrat partileri; Senegal Sosyalist Partisi ve Türkiye Cumhuriyet Halk Partisi. Son iki parti erkte bulunmaktadır ve belli ölçüde örgütlüdürler.) (2) Böylece, yeni etki alanları elde etmeyi amaçlayan sosyaldemokrasinin faaliyetlerinin hız kazandığı görülüyor.

Ve bu, kurtuluş hareketinin anti-emperyalist niteliğinin pekişmesine koşut olarak toplumsal içeriğinin daha derinleştiği bir bağlamda meydana geliyor. Bu eğilim, özellikle Asya ve Afrika'da belirgindir. Son beş yıl içinde Etyopya, Gine-Bissau, Mozambik, Angola, Benin, Laos, Kamboçya, Afganistan, Güney Yemen gibi ülkelerde devrimci politik değişimler oldu. Bunların hepsi geniş halk yığınlarının çıkarları doğrultusunda köklü yapısal dönüşümler gerçekleştirmeye yöneliyorlar. Günümüzde, emperyalizme karşı, sömürgeciliğin eski ve yeni biçimlerine karşı savaşımın önünde yer alan gelişme yolundaki devletlerden önemli bir kesim sosyalist ge-

(1) Sosyalist Enternasyonal'de yer alan partilerin coğrafyasal dağılımının gelişimi:

	1952	1975	1976	1978
Avrupa	19	20	22	22
Kuzey Amerika	3	2	2	2
Latin Amerika	2	3	5	7
Asya	3	7	6	7
Afrika	–	1	2	2
Avustralya ve Okyanusya	–	1	2	2

(2) Sosyalist Enternasyonal üyesi ya da ona yakın partiler çevresinde uyumsuz politik bölgesel birlikler kurma yeltenişleri, şimdi bu çalışmanın önemli yönlerinden biridir. Senegal Sosyalist Partisi ile Sosyalist Destur Partisi'nin (Tunus) sözde Sosyalist Afrika Enternasyonal'ini örgütlemek girişimleri buna örnektir. Bkz. M. Ba, «Afrika İçin Sosyal Demokrat Model ve Yeni sömürgecilik», BSS, Sayı 3, 1978.

lişme yolunu seçtiler. Bunların varlığı bile bu savaşımın daha da güçlenmesine yardımcı oluyor.

Dünya kapitalizminin eski «cephe gerileri»nde ağır basan gelişme eğilimleri emperyalist çevrelere kaygı veriyor. Tarihsel süreç öylesine hızlı tempolarda ilerliyor ki, ekonomik ve toplumsal geri kalmışlığa dayanan dünyanın geniş bölgelerindeki yeni sömürgeci sömürü sistemi halkların kurtuluş hareketinin tehdidi altında bulunuyor. Bu nedenle, emperyalizmin olayların akışını değiştirme, 1978 ilk baharında Zaire'ye yapıldığı gibi açık askersel müdahale içinde olmak üzere, yerli gerici güçlere olabildiğince destek sağlama eğilimi süreklilik kazanıyor. Başka bir örnek: İsrail'in Arap ülkelerine karşı yürüttüğü ardıcıl saldırı politikası ABD emperyalizmi ve dünya siyonizminden destek ve cesaret alıyor. Bu politika birbirine bağlı iki amaç güdüyor: Bir yandan İsrail'in yayılmasına yardım etmek ve bölgede ABD'nin askersel, ekonomik ve politik etkisini pekiştirmek; öte yandan, ilerici Arap ülkelerini – en başta Suriye'yi – bağımsız ekonomik gelişme ve toplumsal ilerleme politikasını uygulamak ve derinleştirmekten alıkoymak, bu ülkelerin kapitalist dünya pazarına ve emperyalist tekelere bağımlılığını pekiştirmek.

Emperyalizm, politik amaçlarla, ekonomik kaldıraçlara geniş ölçüde başvuruyor. Pekin'in bugünkü yöneticilerinin saldırgan eylemlerini ve hegemonyacı arzularını özendiriyor, gelişme yolundaki ülkelerde kamuoyunu ve yönetici politik gurupları sistemli biçimde koşullandırıyor, sosyalist yönetime karşı ideolojik bölünmeler örgütlüyor, azgın bir anti-komünizme giriyor, varolan sosyalizm ülkelerindeki yaşantıyı ters yüz ediyor. Kısacası, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, bu sonuçları dünya kapitalist sistemi çerçevesinde tutabilecek bir durumu korumak için olanak dahilinde bütün yollara başvuruyor.

Ulusal kurtuluş hareketi ile emperyalizm arasındaki derin çatışma koşullarında, sosyaldemokrasinin Avrupa dışı faaliyetinin değerlendirilmesi, kanımca, şu soruların yanıtına bağlıdır: bu eylemler, nesnel olarak kime yarıyor? Sosyalist Enternasyonal, önderlerinin ileri sürdüğü gibi, gelişme yolundaki ülkeler halklarının gerçekten iyiliği için mi endişeleniyor, yoksa, sosyal reformist birliğin yoğun faaliyeti, emperyalizmin ilerici güçleri «pasifize etmek», uysallaştırmak için kullandığı araçlardan sadece biri midir? Bu sorulara yanıt vermek için önce Batı Avrupa'da sosyal demokrasinin – ki en sağlam konumlara burada sahiptir – politik rolünü kısaca anımsatmak yararlı olacaktır.

Bu rol, işçi sınıfının tarihsel özgörevini – yani kapitalist sömürü sistemini ortadan kaldırmak ve toplumun sosyalist dönüşümünü gerçekleştirmek – yerine getirmesini önlemekten ibarettir. Tarih bize sosyalizmin reformist yorumlarını, pratikte doğrulama olanağını vermiştir. O halde ne

görüyoruz? Birçok Batı Avrupa ülkesinde sosyal demokratların devlet yönetiminde yer aldığı sırada, (burjuva partileriyle koalisyon halinde ya da «tek başına») geçen uzun yıllar bu devletlerin ekonomik temelinin niteliğini değiştirmemiştir. Sağ sosyal demokrat yöneticiler gerçekte sosyalist gelecekte vazgeçerek tekelci burjuvazinin dolaysız desteği ve yürütme organı haline gelmişlerdir. Ve abartmadan denebilir ki, Batı Avrupa'da kapitalist düzenin korunmasını burjuvazi, bütünüyle değilse de büyük ölçüde sosyal reformizme borçludur.

Sosyal demokrat partilerin yöneticileri resmi konuşmalarında doğaldır ki burjuvazinin görüşleriyle kendi dünya anlayışlarının «uyuşmazlığından» söz ediyorlar. Gerçekte bu uyuşmazlık görünüştedir. Sosyal reformizmin, sosyalizme zorunlu olarak parlamenter yoldan geçiş, «evrensel iyeliğin» savunulması, sosyalizmin demokrasiden ayrılmazlığı gibi tezlerine koşut olarak başlıca üretim araçlarının toplumsal iyeliği ilkesinin terkedilmesi, işlemler üstünde devlet denetimi aracılığıyla toplumun ürettiği zenginliklerin «hakça» bölüşümü ve planlanması olanağının ilân edilmesi, burjuvazinin de çok iyi gördüğü gibi, «toplumsal ortaklık» ya da «sınıf işbirliği»ni simgeliyor. Aslında, özel kapitalist iyelik özgürlüğünü ve dolayısıyla insanın insan tarafından sömürülmesi özgürlüğünü (en iyi durumda biraz daha sınırlayarak) kabul eden sosyal reformistler, sosyalizmin kurulması ve gelişmesi için zorunlu olan ekonomik temel dönüşümü işinin sadece bölüşümün toplumsal düzenlenişine gerçekleştireceğini ileri sürüyorlar. Bununla birlikte, başlıca üretim araçlarının toplumsal iyeliği dışında ancak bir düş olan bu tür bir düzenleme kapitalizm için hiçbir tehlike oluşturmaz. Sosyal demokrat yöneticilerin kendi faaliyetleri de bunu açıkça kanıtlamıştır.

Çabalarını gelişme yolundaki ülkelere yöneltirken Sosyalist Enternasyonal şefleri, doğal olarak, temel ideolojik öğelerini sızdırmaya, bunları yerel özgül koşullara uyarlamaya çalışıyorlar. O halde, Avrupa kapitalizminden kaynaklanan sosyal reformizmin ilkelerinin gelişme yolundaki ülkelerin ekonomik, politik ve toplumsal gerçekliğine yansımaları ne getirebilir?

Daha önce belirttiğimiz gibi, gerçekte sosyal demokrasi – «denetim» ve «düzenleme» konusundaki kayıtlar ne olursa olsun – temel üretim araçlarının toplumsal iyeliği zorunluğunu yadsımaktadır. Bu da özel kapitalist iyelik ve girişim «özgürlüğü»nü tanımakla eş anlamlıdır. Bizim gibi ülkeler için böylesi bir özgürlük bugünkü ortamda kesinlikle olumsuz bir anlam kazanmaktadır. Sürekli biçimde olası en yüksek ve en çabuk vurguncu kârların peşinde koşan, görece yazık olan yerli özel sermaye, üretici güçlerin büyümesini, ulusal ekonominin yapısal ve bölümsel iyileşmesini sağlayacak yetenekte değildir. Güçlü bir kamu sektörü olmazsa, devlet düzenleyici ve örgütleyici rol oynamazsa, ekonomice gerikalmış bir ülkenin

üretimi ve pazarı, bütün sonuçlarıyla birlikte emperyalist tekeller için kaçınılmaz biçimde kolay bir av haline gelir.

Gelişme yolundaki ülkelerin çoğunda, özel sermayenin karşısına aşılmaz engeller çıkarmak elbette yanlış olur. Zaten bu gerçekçi olmaz, çünkü yaşam, bağımsız bir ekonomik büyüme için bütün olanakların kullanılmasını emretmektedir. Ne var ki, bu olanakların ulusal çıkarlar doğrultusunda akılcı kullanımı, ancak kilit ekonomik konular ve kumanda noktaları anti-emperyalist konuları savunan bir devletin ellerinde olduğu takdirde olasıdır.

«Sınıf işbirliği» ya da «toplumsal ortaklık» sosyal reformizmin başka bir önemli ilkesidir. Şu ya da bu sınıflar arasında işbirliği konusunda bir yargıya varmak için bu işbirliğinin hangi amaçla, kimin adına ve kime karşı gerçekleştiğini her zaman bilmek gerekir. Gelişme halindeki ülkeler halklarının başlıca tarihsel görevi ekonomik-toplumsal geri kalmışlığı ve emperyalizme bağımlılığı aşmaktır. Ulusal çıkarlar doğrultusunda ilerici dönüşümleri gerçekleştirmek söz konusu olduğunda, anti-emperyalist savaşımında değişik sınıfların seferber edilmesi ve eylem birliği zorunlu ve gereklidir. Ne ki, böylesi bir anlayış, en başta büyük ulusal burjuvazinin ve uluslararası tekeli burjuvazinin yararına kapitalist toplumun uzlaşmaz sınıflarının «ortaklığı» ve «uzlaşması» düşüncesine dayanan sosyal demokrat anlayıştan temelden ayrılır.

Sosyal demokrat türde «sınıf işbirliği»nin Asya, Afrika ve Latin Amerika topraklarına yansımaları onun gerici ve anti-demokratik özünü hiçbir şekilde ortadan kaldırmaz. Yine de kabul etmek gerekir ki, soruna bakış biçimi kimi sosyalist yönelimli ülkelerin yönetici çevrelerinin politikasında bile zaman zaman görülüyor.

Biz komünistler şöyle düşünüyoruz: nasıl ki, kapitalist dünyada «toplumsal ortaklık», temelde tekeli sermayenin çıkarlarına hizmet ediyorsa, gelişme yolundaki ülkelerde de, emekçi kitlelerin zararına sömürücü sınıfların ekonomik-politik konularını pekiştirme aracından başka birşey olmaz. Gelişmiş kapitalist ülkelerle gelişme yolundaki ülkeler arasındaki ilişkiler düzeyinde bu, yeni sömürgeci sömürünün sonsuz kılınması, emperyalist tekellere karşı savaşımın reddedilmesi, kurtuluş hareketinin boğazlanması ve dünya emperyalizminin kalelerinde halklarımız için hazırlanan «yazgı»ya kölece boyun eğme biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Bu politikaya örnek bulmak için fazla uzağa gitmeye gerek yok. Bölge-imizde, Nasır zamanında Mısır devriminde ilerici olan herşeyi yadsıyan Sedat rejimi, – Kahire yönetimi bu deyim sık sık kullanmasa da – «toplumsal ortaklığı» son derece öğretici bir örneğidir. Sedat rejiminin bu doğrultusu, ekonomide kamu kesimine öncelik tanımayı reddeder ve özel

kapitalist girişimi, ne sanayi üretimine ne de tarımsal üretime bir katkısı olmayan komprador burjuvaziyi ve genel olarak asalak burjuvaziyi her türlü yoldan özendirir. Bu politikanın ulusal ve uluslararası ölçekteki sonuçları iyi biliniyor. Kamu sektörünün yavaş yavaş yok olması; Mısır büyük burjuvazisine, toprak sahiplerine ve feodallere 60'lı yıllarda yitirdiklerinin de ötesinde tazminat ödenmesi; politik ve ekonomik ağırlıklarının yeniden sağlanması ve artırılması; sadece yerli özel sermayeye ve asalak burjuvaziye değil, aynı zamanda yabancı tekellere ve Mısırlı olmayan Arap girişimcilere de sağlanan «ak kart» gibi bugünkü Mısır rejiminin izlediği ekonomik politikanın yönelimlerinin mantıksal kurbanı işçi sınıfı olmuştur. Kahire'nin, sosyalist topluluk devletleriyle, en başta Sovyetler Birliği'yle işbirliğinden ABD emperyalizmiyle utanç verici bir ilişkiye geçerek ani dönüş yapması, İsrail saldırısının kalıntılarını yok etme savaşımını bir yana iterek saldırganla bozguncu bir «uzlaşma»ya gitmesi, Mısır halkının, kardeş Filistin halkının ve öteki Arap halklarının ulusal çıkarlarına ihanet etmesi yine bu nedenle aynı mantık içinde ele alınmalıdır.

Son olarak, Sosyalist Enternasyonal'in geniş biçimde yürüttüğü propagandada insan hakları ve demokratik özgürlüklerin güvencelenmesinin aldığı yönü inceleyelim.

Biz komünistler, demokrasinin kararlı ve tutarlı savunucularıyız, bu ülkelere bağlılığımızı kanıtlamak için bir çok kez yaşamımızı vermiş ve canımızı dökmüştüzdür. Biz demokrasiyi, seçtikleri doğrultudan bağımsız olarak, gelişme yolundaki ülkelerin yaşamının bütün alanlarında ilerletmenin en önemli koşulu olarak görüyoruz.

Tarih kesin biçimde kanıtlamaktadır ki, ilerici güçlere karşı yürütülen baskılar bir yana, onların demokratik haklarını kısıtlayan her türlü önlem halk yığınlarının anti-emperyalist birliği ve ulusal kurtuluş davasına büyük bir zarar vermektedir. Genel kural olarak emperyalizmin bağlaşığı olan ya da onun bekçi köpekliğini yapan askersel-faşist diktatörlüklerin ya da açık despotik rejimlerin egemen olduğu yerlerde ilerici güçlerin karşılaştıkları güçlükler ve toplumsal ilerlemenin hangi noktada kesildiği biliniyor. Kimi Arap ülkelerinde olduğu gibi, yönetici çevrelerin bütününde anti-emperyalist bir politika uyguladıkları ve hatta kendilerini ilerici yönetim yanlısı olarak ilân ettikleri yerlerde komünistlere karşı yürütülen baskılar çok daha hoşgörüsüz olmaktadır. Bu bakımdan belirtmek gerekir ki, biz Arap komünistleri için ve bütün dünyadaki yoldaşlarımız için kahraman Irak Komünist Partisi ile dayanışma her zaman ayrı bir önem taşımıştır ve taşımaktadır.

Unutmayalım ki, «demokratik sosyalizm» fikirlerini ileri sürerken, yalnızca bu düşünceleri – gelişme yolundaki ülkelerin halkları da içinde – tüm insanlığın çıkarlarına yanıt getiriyormuş gibi gösterirken sosyal refor-

mistler, öncelikle sosyal demokrat yönetim, politikasının bu ana doğrultusunu gizlemek şöyle dursun, reklamını bile yapıyor. <sup>(3)</sup> Gelişme yolundaki ülkelerde de «demokratik sosyalizm» propagandası, genel hatlarıyla, Marksist-Leninist ideolojinin etkisinin artmasını önlemeye yöneliktir. Sosyal demokrat önderlerin gözünde bu amaca hizmet eden herşey iyidir. Örneğin bu önderlerin, erkte bulunduğu halde, Türkiye Komünist Partisi'nin yasallığını tanımayı inatla reddeden Cumhuriyet Halk Partisi'ne Sosyalist Enternasyonal'in kapılarını açarken son derece konuksever davranmaları karakteristiktir.

Nesnel olarak devrimci süreçleri dizginleyen Sosyalist Enternasyonal'in ilkelerinin niteliğini kavrayarak, şu nokta ülkelerimiz ilerici güçlerinin dikkatinden her halde kaçmayacaktır: sosyal demokrasinin yöneticileri Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın kamuoyu üzerinde kendilerince arzu edilen bir etki yapacak nitelikte yöntemleri geniş ölçüde kullanıyorlar.

Başlıca yöntem, gelişme yolundaki ülkelere yapılan artan yardım, gelişmiş kapitalist dünya ile olan ilişkilerinde niteliksel değişiklik, «uluslararası yeni ekonomik düzen»in kurulması konusunda büyük gürültü koparmaktır.

Sosyalist Enternasyonal'in XIII. Kongresi'nde alınan bir kararda, kapitalist sistemin gelişme düzeylerinde büyük bir aykırılık yarattığı, dünya ekonomisinde «anarşi ve adaletsizliğe» neden olduğu belirtilmektedir. Böylece, «uluslararası ekonomik sorunlara bütünüyle yeni bir yaklaşım» ve «nimetlerin ve kârların geniş çapta yeniden bölüşülmesi» zorunluğu ortaya çıkmaktadır. Sosyalist Enternasyonal'in XIV. Kongresi'nde başkan Willy Brandt, «gelişme yolundaki ülkelerle gelişmiş ülkeleri birbirine bağlayan çıkar birliğini daha açık biçimde ortaya koymaya» çağırıdıktan sonra, «yüzyılın sonlarına doğru tüm dünyada açlığın üstesinden gelmeye», Kuzey ile Güney arasındaki ilişkilerde ilerlemeye hız vermeye ve böylece uluslararası ekonomik ilişkileri yeniden düzenlemeye, silâhlanma ve kalkınma arasındaki bağıntıyı gereğince incelemeye yardımcı olma arzusunu belirtiyordu. Kimi sosyal demokrat partilerin programları da benzer çağrılar ve bildirimlerle doludur.

Gelişme yolundaki ülkelerin gelişmiş kapitalist devletlerle olan ekonomik bağlarının sorunları gerçekte insanlığın yaşamında çok önemli bir yer tutmaktadır. Derinleşme eğilimi gösteren büyük bir uçurum bu ülkeleri birbirinden ayırmaktadır. Milyonlarca insan açlık ve yoksulluk içindedir.

<sup>(3)</sup> «Biz elli yıldan beri komünistlerle savaşıyoruz», «onlar bizim için hâlâ politik düşman olarak duruyorlar» deniyor. (Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Avrupa seçimleri için hazırladığı «Avrupa Programı»nda. Bkz. L'Humanité, 15 Şubat 1979, s. 8.)

Uluslararası Kalkınma ve Yeniden Kuruluş Bankası'nın verilerine göre, dünyanın ekonomice geri kalmış bölgelerinde (nüfusu az olan petrol üreticisi Ortadoğu ülkeleri dışında) kişi başına Gayri Safi Ulusal Ürün ortalaması 1976 yılında sanayileşmiş kapitalist devletlerde kaydedilen ortalamadan 14 kat düşüktü. 70'li yılların ilk yarısındaki ekonomik büyüme hızını korumak koşuluyla, bu gerikalmışlığı aşmak için gelişme yolundaki ülkelere yaklaşık 750 yıl gerekiyor . . . Oysa, kapitalist dünyanın içine düştüğü ekonomik ve mali altüst oluşlar yüzünden son yıllarda bu büyüme hızı yavaşlamıştır.

Bu hiç de sevindirici olmayan tabloda Sosyalist Enternasyonal'in açıklamaları pek duygulandırıcı görünüyor. Bununla birlikte, sosyal demokrasinin devletin yönetiminde bulunduğu yerlerde bile tekelci sermaye, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının çıkarlarına ters düşen kendi öz çıkarları yönünde tek başına davranmak için yeterli bir ekonomik ve politik güce her zaman sahiptir. Federal Almanya eski Ekonomik İşbirliği (gelişme yolundaki ülkelerle) bakanlarından, Sosyal Demokrat Parti yöneticisi E. Eppler, bilinçli olarak, şöyle yazıyordu: «bizim özel ekonomimiz, yatırımlarını devlet organlarının kararlarına bağımlı kılmayı düşünmez.»<sup>(4)</sup> Bu sadece Federal Almanya için doğru değildir.

İngiliz İşçi Partisi'nin 1976 yılında yayımlanan uzun erimli programında, gelişme yolundaki ülkeler, hele Afrika ülkeleri için elverişli noktalar epeyce vardı. Acaba bu, İşçi Partisi'nin erkte buldukları sıralar, Büyük Britanya'nın Afrika'nın genç devletleriyle olan ekonomik ilişkilerinin yeni sömürgeci niteliğini değiştirmiş midir? Kesinlikle hayır. Örneğin 1977'de, gazetelerde belirtildiği gibi, 13 büyük İngiliz kumpanyası, tek başlarına 280 milyon sterlinlik bir kâr elde etmişlerdir. Bu rakam, aynı yıl içinde, Büyük Britanya'nın bütün Afrika devletlerine yaptığı ekonomik yardım tutarını aşmaktadır. Sosyal reformistlerin erkte oldukları öteki Batı Avrupa ülkeleri için benzer örnekler verilebilir.

Sosyalist Enternasyonal başkanı, kendi başına övgüye değer olan ilkelere ve görevleri ilân ederken, Sosyal Demokrat Parti'deki meslekdaşı, Federal Almanya şansölyesi Schmidt, gelişme yolundaki ülkelerle ilişkilerde Batı Alman tekellerinin en küçük tepkisine yol açmayan ve gerçekte bu alanda ABD emperyalizminin izlediği politikadan ayırım göstermeyen bir çizgi uygulamaktadır.<sup>(5)</sup> Yine ilginçtir ki, sosyal demokrasinin uluslararası ekonomik ilişkilerin yeniden örgütlenmesinin sorunları hakkındaki uzun görüşmelere katılması (sözümona Kuzey-Güney diyalogu), Ku-

(4) E. Eppler, *Wenig Zeit für Dritte Welt*, 4. Aufl., Stuttgart, e. a., Kohlhammer, 1971, s. 128.

(5) F. Almanya yönetici çevrelerinin organı olan *Wirtschaftswoche* (no. 49, 1978) Schmidt'in bu alandaki politikasını şöyle formüle etmiştir: «Carter önde, biz arkada.»



zey'in (kapitalist Batı okuyunuz) yönetici çevrelerini Güney'in istemlerine boyun eğmeyi reddetme inadından vazgeçiremedi.

Eğer fırsat olursa, sosyal demokratlar uluslararası tekeller üzerindeki afarozu kaldırmaya hazırdırlar. Çokuluslu şirketler sorunu Sosyalist Enternasyonal'in XIV. Kongresi'nin gündeminde yer alıyordu. Kongreye katılanlar özel bir inceleme gurubunun raporunu onayladılar. Tekellerin, bu aç gözlü devlerin faaliyetlerinin gerici ve yağmacı bir nitelik taşıdığı, onlara boyun eğdirmenin zorunlu olduğu sonucuna varmak için raporda yeterince olgu bulunuyordu. Bununla birlikte, bu yönde pratik olarak hiçbir somut önlem önerilmedi ve hepsi hepsi çokuluslu şirketleri «izlemek» için özel bir organ kurulması yolunda tavsiye kararı alındı. Bu tavsiye elbette hiçbirşeyi değiştirmeyecektir.

Bu olguların ışığında, Sosyalist Enternasyonal yöneticilerinin, adalet ve hak eşitliği temelinde uluslararası ekonomik ilişkilerin yeniden örgütlenmesinin «şampiyonu» kesilmeye ve «demokratik sosyalizm»i uluslararası yeni ekonomik düzen düşüncesiyle bir tutmaya yeltenmeleri en azından ciddi görünmüyor.

Sosyalist Enternasyonal'in ve onu oluşturan örgütlerin tutarsız ve çelişkili niteliği kendini sadece uluslararası ekonomik ilişkiler sorunlarında ortaya koymuyor. Sosyal demokrasi anti-sömürgeci ve anti-emperyalist savaşımın keskin politik sorunları karşısındaki tavrında da tutarsızlık göstermiştir.

Gerçek şu ki, ulusal kurtuluş hareketinin en kızgın döneminde, metropollerin sosyal demokrat partileri, kendi ülkelerinin yönetici sınıflarının çıkarları doğrultusunda davranmışlardır. Sosyalist Enternasyonal üyesi partilerce yönetilen Fransa ve İngiltere hükümetleri sömürgelerde yaygınlık kazanan özgürlük savaşını silâhla bastırmışlardır. (6) Sosyalist Enternasyonal'in sömürgeciliğe verdiği dolaysız desteği çekerek, sömürgeciliği sözde mahkûm etmeye doğru dönüş yapması ancak 60'lı yılların sonlarında, sosyal demokrat önderler sömürge sisteminin çözülme sürecinden geri dönülmeyeceğini en sonunda anladıkları sırada gerçekleşti.

Şimdiki durumda sömürgeciliğin ve ırkçılığın en büyük dayanakları Afrika'nın güneyindedir. Bunların ortadan kaldırılması Afrika ülkeleri halklarının en temel görevlerinden biridir. Bu göreve bağlı olan sorunlar uzun yıllardan beri dünya kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Yine, bu sorunlar uluslararası sosyal demokrasinin çalışmasında da büyük bir yer tutmaktadır. Sosyalist Enternasyonal'in XIII. Kongresi'nden sonra, örgütün başkan yardımcılarının biri olan, İsveç eski başbakanı Olaf Palme'nin yönetiminde bir heyet Güney Afrika'nın «sınır» devletlerini ziyaret etti. MPLA,

(6) Örneğin, Cezayir'de Guy Mollet hükümeti; Güney Yemen'de J. Wilson hükümeti.

Emek Partisi, FRELIMO, SWAPO ve ötekiler (?) Sosyalist Enternasyonal'in XIV. Kongresi'ne davet edildiler. Bu davetlerle birlikte, kurtuluş hareketlerinden yana açıklamalar yapıldı.

Bu açıklamalar ne derece içtenliklidir? Zimbabwe ve Namibya'nın yurtsever güçleri, kurtuluş için silâh elde savaşmak zorundadırlar. Ne ki, savaşımın bu temel biçimi sosyal demokratlardan «anlayış» görmüyor. İlginçtir ki, Avrupalı sosyal demokrat hükümetler, ırkçılığa karşı yaptıkları açıklamaları kurtuluş hareketlerine ya da (O. Palme hükümetinin yaptığı gibi) bölgenin «sırı» devletlerine verilen maddesel ve mali yardımla destekleseler bile, her defasında bu yardımın yurtseverlerin silâhlı savaşını güçlendirmek için kullanılmaması koşulunu ileri sürüyorlar. Herşeyden önce yaşasın «demokrasi»!

Ne var ki, çoğu durumda sözler eylemlere uymuyor. Nitekim, yukarda sözünü ettiğimiz İngiliz İşçi Partisi'nin programı bir dizi önlemi içeriyordu. Bunların uygulanması durumunda Güney Afrika'nın kurtuluş savaşımı gerçekten kolaylaşır. Bu önlemlerden kimileri şöyle: Güney Afrika Cumhuriyeti'ne İngiliz kumpanyalarının her türlü yeni yatırım yapmasının yasaklanması; bütün İngiliz bankalarının geri çekilmesi; ırkçı rejime ticaret ambargosu konulması; Güney Afrika Cumhuriyeti'ni BM'in Namibya hakkındaki kararlarını uygulamaya zorlamak için Güvenlik Konseyi'nce alınan zorunlu yaptırımlara yardımcı olmak; Rodezya sorununun «bir kişi-bir oy» ilkesi temelinde düzenlenmesi. Ancak İşçi Partisi hükümetinin eylemleri yukardaki noktalara taban tabana zıt bir çizgi izliyordu.

Sosyalist Enternasyonal, Ortadoğu sorununda, ABD emperyalizminin ve uluslararası siyonizmin konumlarına açıkça yakın bir iki yüzlülük gösteriyor.

Sosyal demokrat partilerin çoğunluğunun, Arap ülkeleri konusundaki çatışmanın sorumluluğunu üstünden atarak İsrail'i kayıtsız destekledikleri zamanlar elbette geride kalmıştır. 1976 Kasımında toplanan Sosyalist Enternasyonal'in XIII. Kongresi, Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 338 no'lu kararları temelinde, Cenevre Barış Konferansı çerçevesinde bir çözüm aranmasını savundu. Gelgelelim, iki yıl sonra, bölgedeki durumun gerçekliklerine uygun düşen bu konum unutuldu ve Sosyalist Enternasyonal, Camp David'de ABD'nin koruyucu kanatları altında Mısır ile İsrail arasında yürütülen ayrı pazarlığı onaylayarak, bu yolun izlenmesi çağrısında bulundu.

Üstelik, Sosyalist Enternasyonal üyesi birçok parti Mısır ile İsrail arasındaki Washington anlaşmasına Ortadoğu'da barışın utkusı olarak

(?) MPLA: Angola Halk Kurtuluş Hareketi.

FRELIMO: Mozambik Kurtuluş Cephesi.

MPLA – Emek Partisi ile FRELIMO, Marksizm-Leninizmi ideolojileri olarak benimseyen erk partileridir. Güney batı Afrika halkının örgütü olan SWAPO, Namibya'da ulusal kurtuluş savaşını yönetmektedir.

alkış tuttular. Oysa, herkesin bildiği gibi, bu andlaşma, 1967'de Arap topraklarının İsrail tarafından işgal edilmesine yasallık kazandırma eğilimi taşımaktadır. Begin, Sedat ve Carter tarafından bağlanan fiili askersel bağlaşma, Arap-Afrika ulusal kurtuluş hareketlerini, özellikle Filistin Arap halkını, onun yasal hakları için yürüttüğü savaşımı, kahraman direniş hareketini hedef almaktadır. Bütün bunlar bölgemizde gerilimi, yeni bir askersel çatışma tehlikesini artırmıştır. ABD'nin onayıyla, İsrail'in Lübnan'a saldırması buna tanıklık etmektedir. Onların temel amacı, Ortadoğu'da Amerikan, Mısır ve İsrail saldırılarına karşı koymak için zorunlu olan, Arap dayanışmasının güçlenmesinde bugünkü durumda yönetici rol oynayan Suriye üzerine politik baskı uygulamaktır.

Ulusal bağımsızlık için savaşan halkların sosyal demokrat «dostları» ve «savunucuları» böyle kaç kez emperyalizm ve bağlaşıklarının kampında yer almıştır. Bunu yukarda gösterdik. Kuşku yok ki, bu sorunda, sosyal demokrat merkez siyonist çevrelerin isteğine «uymaktadır». Bu çevrelerin temsilcisi olan I. Rabin – İsrail eski başbakanı – Sosyalist Enternasyonal'in başkan yardımcılarındandır.

Bu örgütün belgeleri, Ortadoğu bunalımını çözüme kavuşturmak için «Filistin sorununa bütün yönleriyle adil bir çözüm» bulmanın zorunluğunu kabul etmektedir. Ne var ki, «adalet»ten tam olarak ne anlaşılıyor, Filistin Arap halkının ulusal hakları için yürüttüğü savaşım karşısında uluslararası sosyal demokrasinin tutumu nedir, bunlar aydınlatılması gereken noktalar. Öte yandan, şu olgu bu konuya biraz açıklık getiriyor: gelişme yolundaki ülkeleri ve kurtuluş hareketlerini «kandırma» politikasına karşın, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin halkının biricik yasal temsilcisi olarak uluslararası çapta tanınmasına karşın, bu örgüt Vancouver Kongresi'ne davet edilmemiştir.

Sosyalist Enternasyonal'in Avrupa dışı etkinliğini irdelerken, örgütün içine düştüğü tutarsızlık ve çelişkilerin kimi sosyal demokrat partiler arasındaki anlaşmazlıklara bağlı olduğunu elbette unutmamak gerekir. Bunun nedenleri değişiktir: özel sorunlara yaklaşımda farklılıklar, şu ya da bu partinin konumu (erk ya da muhalefet), söz konusu ülkenin NATO'ya bağlı olup olmadığı vb. Bununla birlikte, gerek sosyal reformizmin genel ideolojik doğrultusunun niteliği, gerekse ulusal kurtuluş hareketi kuşağında sosyal demokrasinin giriştiği eylemler, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde geniş halk yığınlarının yaşamsal çıkarlarına ve anti-emperyalist savaşımın ileri hedeflerine ters düştüğünü söylememize elveriyor. Bugünkü koşullarda Sosyalist Enternasyonal'in sosyal reformist partileri, emperyalizmin «güler yüzlü» esnek yeni sömürgeci politikasının başlıca ajanı rolünü gitgide daha gönüllü olarak üstleniyorlar. Gelişme yolundaki ülkelerin ilericileri güçleri bundan gereken sonuçları çıkarmışlardır, çıkaracaklardır.

## Salt 2: Anlaşma İmzalandı

*John Pittman*

*ABD Komünist Partisi MK Politik Büro Üyesi,  
BSS Yazı Kurulu Üyesi*

İkinci stratejik silâhları sınırlandırma anlaşması (SALT 2), politik yumuşamanın askersel alanda yumuşamayla tamamlanması uğrunda süregiden savaşta yeni bir evreyi başlatmıştır.

Stratejik silâhlar devletlerin ekonomik, teknolojik ve askersel kapasitelerinin en ileri ürünlerini temsil eder. Her biri iki karşıt sistemin temsilcisi olan dünyanın ekonomik ve askersel bakımdan en güçlü iki devleti arasında bu silâhların nicel ve nitel sınırlandırılması konusunda anlaşmaya varılması olağanüstü derecede karmaşık bir görevdi. Viyana toplantısı öncesindeki görüşmelerin, şöyle bir hava içinde geçmiş olması da son derece değer taşıyor: bir yanda sosyalist topluluk üyesi devletler, uluslararası komünist ve işçi sınıfı hareketi, bağlantısız uluslar, dünya barış hareketi ve tüm ilericiler anlaşmanın bir an önce bağitlanması için vargüçleriyle baskı yaparken, öte yandan ABD'li görüşmeciler ABD'nde ve öteki kimi Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ülkelerinde uluslararası gerilimlerin ve silâhlanma yarışının sürmesinde kendi açılarından geniş çaplı yarar gören çıkar çevrelerinin güçlü politik muhalefetiyle karşılaşılıyor. Bu çevreler anlaşmayı engellemeye, bunu başaramazlarsa, anlaşmanın kabulünü, anlaşmanın temel ilkesini – eşitlik, eşit güvenlik ve ABD-Sovyet çıkarlarında eşitlikli bir denge – çiğneyen tek yanlı Sovyet ödünleri gibi kabul edilmesi olanaksız koşullara bağlamaya çabaladılar. Bu düşmanlık ortamı, Carter yönetiminin Sovyetler Brliği ile öteki varolan sosyalizm ülkelerine karşı Çin kartını oynama girişimiyle daha bir kızıştı.

Şu halde, dünya üzerindeki tüm ilericilerin anlaşmanın tamamlandığını bildiren duyuruyu güven ve hoşnutlukla karşıladıkları kuşkusuzdur. Anlaşmanın yürürlüğe girmesi, nükleer silâhlanma yarışının dizginlenmesinde yeni bir aşama başlatacak ve silâhlarda köklü bir sınırlandırmaya ve en yüksek amaç olan nükleer silâh üretiminin durdurulması ve depolarının yokedilmesi hedefine giden yolu açacaktır.

31 Aralık 1985'e dek geçerliliğini koruyacak olan SALT 2'nin belli başlı öngörülleri nelerdir?

Birincisi, anlaşma stratejik saldırı silâhlarının geliştirilmesine nicel ve nitel yeni sınırlamalar getiriyor. Anlaşma yürürlüğe girince ABD ve SSCB kıtalararası balistik füzelerin (ICBM'ler), denizaltılarla taşınan balistik füzelerin (SLBM'ler) ve ağır bomma atıcılarının, ayrıca havadan yere balis-

tik füzelerinin (ASBM'ler) sayısını 2.400'le sınırlayacaklar. (1) 1 Ocak 1981'den başlayarak, bu sayı, her iki tarafta 2.250'ye indirilecek.

Bu sınırlar içinde ICBM'ler, SLBM'ler ve hedefi kendiliklerinden bulan taşıyıcılarla (MIRV'lar) silâhlı ASBM'ler ve 600 km menzilli füze takımlarıyla donatılmış ağır bomba atıcılar için bir tavan konmuştur.

İkincisi, her iki ülkedeki bilimsel ve teknik ilerlemenin sonucu olarak silâh yapımında gerçekleştirilebilecek olası nitel yetkinleşmeleri dikkate alan görüşmeciler, bu süreci kapsayan zorunlu sınırlama ve kısıtlamalar konusunda anlaşmaya vardılar.

Ulusal teknik araçlara uygun araştırmalar sorununda ise, anlaşma her iki tarafı öbürünün gözetleme sistemine karışmaktan alıkoyuyor.

Stratejik silâhların sınırlandırılmasına ilişkin ilerki görüşmelerin ilkeleri ve Bellibaşlı Yol göstericileri Ortak Bildirgesi, SALT 3 görüşmelerini öngörüyor ve bunun çerçevesini çiziyor. Bildirge stratejik silâhların sınırlandırılması görüşmelerini sürekli ve kesintisiz bir süreç olarak kurumlaştırıyor.

Önceden görülebileceği gibi, SALT 2, silâhlanma yarışını doğrudan doğruya sona erdirmemekle birlikte, onu yavaşlatma yönünde kontrollerin uygulanmasını getiriyor. Anlaşma ve Sovyet-Amerikan Ortak Bildirgesi, 1972 Mayısında Moskova Doruğu'nda ve 1974 Kasımında Vladivostok Doruğu'nda belirlenen ABD-SSCB ilişkilerinin temel ilkelerine uygundur. Moskova'da görüşen iki ülke arasındaki Karşılıklı İlişkilerin Temel İlkeleri, bu ülkeleri, «nükleer çağda karşılıklı ilişkilerini barış içinde yanyana yaşama temelinde yürütmekten başka bir seçenek bulunmadığı konusundaki ortak kararlarından yola çıkmak»la yükümlü tutuyor.

Viyana'daki toplantı, Sovyet-Amerikan ilişkilerinin yapıcı tabanını güçlendirmek ve bu amaçla SSCB ile ABD arasında işbirliği alanlarını genişletmek gereğini yineledi. Sovyet-Amerikan Ortak Bildirgesi, «böylesi bir işbirliğinin tam eşitlik, eşit güvenlik, egemenliğe saygı ve bir diğ erinin iç işlerine karışmama ilkelerine dayanması ve uluslararası gerginliğin hafifletilmesine, devletler arasında karşılıklı yarara dayanan ilişkilerin barış içinde yürütülmesine yardımcı olması ve böylelikle de uluslararası istikrarlılığı ve dünya barışını ilerletmesi gerektiğini vurguluyor. SALT 2, bu önermeyi onaylıyor. SALT 2'nin üzerinde temellendiği eşit güvenlik ilkesi bugün yumuşama ve barış içinde yanyana yaşamanın köşetaşdır ve ABD ile SSCB'nin çıkarlarına, aynı zamanda tüm öteki ulusların çıkarlarına uygundur.

(1) ICBM'lerin menzili 5.500 km kadardır; SLBM'ler denizaltılarla taşınan balistik füzelerdir; ASBM'ler ise 600 km yüksekten uçuş halindeki taşıyıcılardan gönderilir. Yaklaşık ortalama rakam, ağır bomba atıcıyı değil, bu bomba atıcının tek bir hareket göreviyle donatılmış bulunduğu havadan yere balistik füzelere ilişkindir.

Bu yüzden, SALT 2'nin halklardan, halkların yığın örgütleri ve hükümetlerinden gördüğü olumlu değerlendirmelere layık olduğu söylenebilir. Anlaşma, barış için en ciddi ölçüde tehlike oluşturduğu alanlarda silâhlanma yarışını etkinlikle dizginleyerek, bir nükleer karşılaşma tehlikesini azaltabilir. Anlaşma, askersel bakımdan en güçlü iki devlet arasındaki stratejik durumu kalıcı kılar: bu da, tüm devletler arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkiler. SALT 2, uluslararası politik atmosferi iyileştirebilir ve devletler arasında karşılıklı güveni ilerletebilir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu Başkanı, barış savaşımında dünya devlet adamlarının arasında en deneyimli ve yorulmak bilmez olan Leonid Brejnev, Viyana belgelerinin imzalanması sırasında şunları söyledi: «Bir nükleer savaşın patlak vermesini önleyecek şekilde hareket etmek Sovyetler Birliği ve ABD'nin birlikte üstlendikleri bir yükümlülüktür. Bugün imza edilen anlaşma bu yükümlülüğü yerine getirme arzumuzun göstergesidir. Anlaşma, stratejik silâhların nicel ve nitel sınırlanması konularında SALT 1'den çok ileridir. Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesi, stratejik silâhların yalnızca sınırlandırılması değil, azaltılması yönünde de daha ileri önlemlere doğru adım atma olanağını sağlıyor.»

«Bizler, SALT 2 anlaşmasını imzalamakla, Sovyet-Amerikan ilişkilerinde, dolayısıyla da tüm uluslararası iklimde topyekün bir iyileşmeye giden yolda büyük bir ileri adım atmaktayız.»

ABD Başkanı Jimmy Carter ise konuşmasında şunları belirtti: «Bu SALT 2 anlaşması, önceki, SALT 1, Anti-Balistik Füzele Anlaşması ve Sınırlı Denemeler Yasası Anlaşması gibi, iki ulusun gerçek güvenlik gereksinimlerine dayanmaktadır. Bu anlaşma, her iki tarafın askersel güce ve hazırlıklığa olan sürekli gereksinimlerine son verecek değildir. Ama SALT 2, nükleer silâhların hem sayısı hem de niteliğine yeni önemli sınırlamalar getiriyor. Ve bizim SALT 3'le daha köklü sınırlama ve indirimler getirerek daha güvenli bir dünyaya doğru ilerleme sürecini sürdürmemize olanak veriyor. Bu süreci ne durdurabilir, ne de tehlikeye atabiliriz.»

Anlaşmanın imzalanmasından önce Carter, anlaşmayı eleştiren ve karşı çıkanlara ilişkin görüşlerini dile getirdi. Carter, ABD Senatosu'ndaki bir azınlığın <sup>(2)</sup> anlaşmaya karşı çıkmasının, «dünya barışına ağır, yıkıcı bir

(2) SALT 2 anlaşmasının kabulü için ABD Senatosu'nda üçte iki çoğunluk gerekiyor. Bu demektir ki, 100 senato üyesinden 34'ünün karşı oy vermesi, anlaşmayı önleyecektir. Bu durum, tüm ABD seçmenlerinin önünde önemli bir soru dikiyor: dünya halklarının ölüm-kalım sorununda bir senatör azınlığının karar verdiği böyle bir durumda, anayasal reform ve demokratik yenileşmenin ivedi zorunluk olup olmadığı sorusu. – YAZAR.

darbe indireceğini» ve ABD hükümetine «savaş kıskırtıcısı gözüyle bakılması»na neden olacağını söyledi.

ABD Başkanı'nın uyarılarını hükümet üyeleri de yinelediler. Dışişleri Bakanı Cyrus Vance bazı senatörlerin anlaşmada değişiklikler yapma tehditlerine ulus çapındaki bir televizyon programında verdiği yanıtta, anlaşmanın herhangi bir kısmını değiştirmenin onu tümüyle yoketmek gibi ağır bir risk taşıdığını belirtti. Anlaşmanın onaylanmaması halinde, Sovyetler Birliği'yle anlaşmayı yeni baştan görüşmenin olanaksız olacağı kanısını bildirdi. (3) Ve ABD Savunma Bakanı Harold Brown, Brüksel'de, anlaşmanın onaylanmamasının ABD'nin NATO'lu bağlaşıklarıyla olan ilişkilerini zora koşacağını, çünkü NATO Savunma Bakanları'nın Bildirgesi'nde, bütün bağlaşıkların «anlaşmayı ilke olarak benimsedikleri»ni belirtmiş olduklarını söyledi. (4)

Hükümet yöneticilerinin bu sözleri, SALT 2 konusundaki birkaç dikkat çekici özel durumu odak noktasına çıkarttı. Sorun şudur: ilk olarak, Viyana'daki imza töreni, anlaşmanın pratikte uygulanması yönündeki ancak ilk adımdı ve bir sonraki adım olan anlaşmanın onaylanması, ABD Senatosu'nca kabul edilmeyebilirdi. İkinci olarak, bu noktalar ABD'nde ve öteki kapitalist ülkelerde uluslararası gerilimin ve silâhlanma yarışının sürmesinde geniş çıkarları bulunan politik bakımdan etkili güçlerin varlığını, oysa Sovyetler Birliği'nde böylesi güçlerin var olmadığını dünya halklarına anımsatma hizmetini gördüler. Üçüncü olarak, bunlar politik yumuşamayı askersel yumuşamayla pekiştirme yönündeki evrensel savaşın ana ulusal alanının Amerika Birleşik Devletleri olduğunu doğruladı.

Bu gerçek şu sıralarda Amerikan toplumunun savaş mı barış mı sorunu çevresinde kutuplaşmaya gitmesi biçiminde beliriyor. Son yedi yılda, yani SALT 2 görüşmelerinin devam ettiği süre boyunca, ABD'nde yapılan kamuoyu yoklamaları ve halkın tavrını belirleyen öbür araştırmalar sürekli olarak barış yanlısı çoğunluğun düzenli bir artış göstermekte olduğunu kaydetmiştir: tahminen nüfusun % 75'inden % 81'ine. ABD emperyalizminin Vietnam, Kamboçya ve Laos'a mantıksız ve gaddarca saldırılarda bulunduğu yıllar, halkın kafasında ve yüreğinde derin izler bırakmıştır. Pentagon'un ve onun finans-endüstriyel suç ortaklarının, birlikte, halkın ürettiklerini gittikçe artan tutarlarda tüketen oburluğu, günden güne daha katlanılmaz hale geliyor. Sürekli yığınsal işsizlik, kronik fiyat enflasyonu, kokuşan kentler, ardı ardına gelen ekonomik bunalımlar, sözün kısası, yükselen maddesel ve psikolojik güvensizlik ortamı ABD emekçilerinin giderek artan yığınlarının yazgısı olmuştur. Gündelik yaşamın ekonomik sorunları ve insanlık ve demokrasi haklarını savunmak gibi politik sorun-

(3) «International Herald Tribune», 15 Mayıs 1979.

(4) Aynı yerde, 17 Mayıs 1979.

larla iç içe geçen barış sorunu, hepten yakıcı ve alabildiğine geniş kapsamlı bir sorun haline gelmiştir.

ABD'ndeki barış yanlısı çoğunluk ulus içinde yer alan politik gelişmeleri etkileyebilme yeteneğini defalarca ortaya sermiştir. Bir Başkan'ı seçimlerin yenilenmesi için adaylığını geri almak zorunda bırakmış, bir başkasını ABD askerlerini Vietnam'dan geri çekmekte acele etmeye zorlamıştır. Barış yanlıları şimdi SALT 2 çevresinde verilen savaşlar içinde örgütlerini yeni baştan kuruyor ve güçlerini bu uğurda seferber ediyorlar. Eski barış örgütlerine can verilmiş, yenileri boy atmıştır.

Bu süreç içinde görece yeni bir özellik de kendini göstermiştir: ABD işçi sınıfının giderek artan ölçüde katılımı. SALT 2'nin tamamlandığının 9 Mayıs'ta ilanından önce bile ülkenin üç büyük sanayi sendikası – Amerika Birleşik Çelik İşçileri (960.000 üyeli), Birleşik Oto İşçileri (1.394.000 üyeli) ve Uluslararası Makinistler Birliği (630.000 üyeli) – SALT 2'ye sahip çıkarak, anlaşmaya destek kazanmak için bir kampanya başlattılar. Bunların eylemi, Sanayi Örgütleri Emek Kongresi Amerikan Federasyonu'nun Yürütme Konseyi içindeki Başkan George Meany, Hazine Sekreteri Lani Kirkland ve Amerikan Öğretmenler Federasyonu Başkanı Albert Shanker gibi hepsi de bugün ülkenin en aşırı gerici, emek düşmanı, anti-komünist ve anti-sovyet fesat çevreleriyle işbirliği içinde yer alan kişilerin başını çektiği SALT 2 aleyhtarı güçleri bozguna uğrattı.

Yeni barışsever örgütlerinden «SALT Yanlısı Amerikalılar» örgütünün yönetiminde şu ileri gelen altı isim bulunuyor: Birleşmiş Milletler Genel Asemblesi'nin Özel Silâhsızlanma Oturumu'na katılan ABD delegesi Marjorie Benton; ABD Savunma eski Bakanı Clark Clifford; Notre Dame Üniversitesi Başkanı Rev. Theodore M. Hesburgh; ABD Hava Kuvvetleri eski Sekreter Yardımcısı Townsend Hoopes; ABD eski Senatörü ve BM Temsilcisi Henry Gabot Lodge; ABD'nin BM eski Temsilcisi Charles Yost. Yeni bir Dış ve Askersel Politika için İşbirliği, ABD Barış Konseyi ve Askersel Harcamaları Kısıtlama Ulusal Merkezi gibi örgütlerle birlikte, bu kuruluş, ABD nüfusunun her sınıf ve her katmanından milyonlarca insandan oluşan bir çoğunluğu birleştiriyor.

Barış sorunu çevresindeki kutuplaşmanın bir başka ayırtedici özelliği de «tüpleri aynı olan kuşlar bir sürü halinde uçarlar» halk deyimini doğruluyor. Şimdi SALT 2'nin düşmanları John Birch Cemiyeti, Amerikan Nazi Partisi, sendika aleyhtarı sahte isimli «Çalışma Hakkı» örgütü, Ku Klux Klan gibi aşırı sağ kanat ve hatta faşizm yanlısı güçlerle, lümpen katmanlardan gelen aynı kafasız unsurlarla, ücretli ajanlar, federal ve yerel polis provokatörleriyle bağlaşma halindedirler. Bu sıra sıra pislik kümesi, yer yer «saygı değer» sağın ve soylu sözde aydınların bir temsilcisiyle süsleniyor. Ama hepsi de, mali-sanayi-askersel kompleksin kara ünlü «Amerikan Güvenlik Konseyi», «Güç Yoluyla Barış Koalisyonu» ve amansız, sicilli



bir Sovyet aleyhtarı zorbalık yanlısı olan Paul Nitze'nin yönetimindeki «Mevcut Tehlike Komitesi» gibi kollarının ideolojik yönlendirmesi altındadır. Daha var, tekellerin kontrolündeki kitle iletişim araçları kudurgan anti-komünist, anti-sovyetik doğrultusuyla, bu grupların görüşlerine sürekli olarak daha fazla yer ve zaman ayırıyor.

SALT karşıtı görüşler yalanlar üzerinde yeşermekte ve «Ruslar geliyor!» gibisinden beyin yıkama araçlarından tutun da, eski «Sovyet Tehdidi» ve onun aksi olan «Amerika'nın zayıflık ve güçsüzlüğünün sürekli büyüdüğü» masalının ince çeşitlemelerine dek uzanan bir diziyi kapsamaktadır. Buna bir de, Sovyetler'den gelecek bir «ilk darbe» olasılığına ilişkin spekülasyon ekleniyor (ve bu, askersel üst yöneticilerinin gece gündüz demeden Sovyetler Birliği'ne karşı bir ilk darbe kapasitesi geliştirmeye çalıştıkları bir ülkede oluyor!). Sovyetlerin «hilekarlık» yaptığının kesin olduğu savı ve Sovyetlerin anlaşmaya uyup uymadığını denetlemenin olanaksızlığı yutturmacası da geniş ölçüde kullanılıyor. SALT 2'nin karşıtları, kendilerinin «ulusal güvenliğe özen gösterdikleri»ni ağızlarında geveleyip duruyorlar, ama gerçekte bunların hazmedemedikleri şey, ABD ile SSCB arasındaki güç dengesi ve Sovyet-Amerikan bildirgesinde kaydedilmiş olan askersel üstünlük elde etmek çabasında bulunmama yükümlülüğüdür.

Serinkanlı bir inceleme bütün bu savları, fırtına önündeki çürük barakalar gibi yerle bir eder. SALT 2 mantıksal bir uzlaşmadır. O, tek yanlı bir üstünlük sağlama çabalarının kabul olunmazlığı ilkesini, her iki görüşmeci tarafın eşit ve sınırsız güvenliği ilkesini titizlikle gözetmektedir. SALT 2'yi Sovyetler Birliği lehinde eşitsizlikler taşımakla suçlayan tehlike işaretçileri, coğrafi ve tarihsel durumun oluşturduğu gerçek ortam konusunda tek söz etmiyorlar. SSCB'nin varolan sosyalist ülkeler topluluğu için tek başına oluşturduğu nükleer şemsiyesine karşıt olarak, ikisi ABD'yle bağlaşıklık halinde bulunan öteki üç büyük gücün nükleer kapasitelerini hiç ağızlarına almıyorlar; ABD'nin yakınında Sovyet askersel üslerinin bulunmasına karşılık, Sovyetler Birliği'ne komşu ülkelerin topraklarında yığınlarca ABD askersel üssünün varlığından hiç söz etmiyorlar. Üstüne üstlük, Sovyetler Birliği'nin SALT 1'e uygun performans kayıtları, Sovyetlerin «hilecilik» yapacaklarından korkuyormuş gibi görünmelerinin iç yüzünü ve ABD'nin Sovyetlerin SALT 2'ye ne derece uyduğunu saptama olanaklarının yetersiz olduğu yolundaki savlarının niteliğini tümüyle açığa vurmaktadır.

Sertlik yanlılarının düzmecelemeleri emekçilerden gelen örnek yanıtlarla karşılaşılıyor. Örneğin, Birleşik Oto İşçileri, Senato oylamasında geleneksel soğuk savaş yanlısı muhalefeti eleştiren bir SALT 2 bildirisi yayımladılar. Bildiride, ABD vergi yükümlülerinden «ulusal sağlık sigortası, tam istihdam ve kentlerimizin inşası için kullanılabilir olan muazzam bir para tutarının – son 30 yılda 2 trilyon dolar – alınmış olduğu»na dikkat çe-

kiliyor. Ayrıca, Pentagon harcamalarının «güvenliğimizi artırmak değil, azalttığı» belirtilerek, «nükleer silâhlanma yarışını dondurmanın zamanı gelmiştir» deniyor. <sup>(5)</sup> Bu, Teknoloji Değerlendirmeleri Kongre Bürosu'nun 15 Mayıs tarihli araştırmasında da doğrulanıyor. Bu çalışmada, stratejik silâhların kullanıldığı topyekün bir savaşta, ABD'nde yaşayan 220 milyon kişiden 165 milyonunun ölebileceği, geri kalanların ise «ekonomik bakımdan orta çağa eşit» koşullarda yaşayacağı söyleniyor. <sup>(6)</sup>

Barış yanlısı çoğunluğun bütün örgütlü güçlerinin, son birkaç hafta için tasarlanan SALT 2 konusundaki komite toplantıları ve yaz tatilinden sonra kapalı salon konferansları yoluyla Senato üzerinde baskı yapmaya yöneltilmesi gerekecektir. Bu güçler arasında ABD Komünist Partisi, SALT 2'nin imzalanmasını sağlama uğraşında tam bir pay sahibidir. Öteki örgütler gibi, ABD Komünist Partisi, tüm parti üyelerini yakın gelecekte başlayacak olan şiddetli savaşa seferber etmiştir. Parti yöneticileri bu kampanyayı başlatmak için ilçeleri gezmiş, SALT karşıtı Senato adaylarına karşı, SALT yanlısı adaylara oy verilmesini örgütlemek için kapı kapı dolaşmışlardır. <sup>(7)</sup> ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall kampanyaya yardımcı olmak amacıyla ülke gezisine çıkmıştır. Gus Hall, 22 Mart'ta Daily World'deki sütununda şöyle yazıyordu: «Tarihin çetelesinde, SALT 2, gezegenimiz üzerinde yaşam ile ölüm arasındaki farkı koyabilir.» ABD Komünist Partisi, kararın yaşam yönünde olması konusunda kararlıdır.

<sup>(5)</sup> «Daily World», 10 Mayıs 1979.

<sup>(6)</sup> «International Herald Tribune», 16 Mayıs 1979.

<sup>(7)</sup> 1980 seçim yılıdır; her düzeyde hükümetin yürütme görevlileri, alt Kongre evinin 435 temsilcisi ve Senato üyelerinin üçte biri seçilecektir. – YAZAR.

# Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin Ekonomik ve Toplumsal Politikasının Birliği

Günter Mittag

ASBP Politik Büro Üyesi, Merkez Komitesi Sekreteri

Ekonomik ve toplumsal politikanın birliği, ekonomik gerçekleştirmeler ile halkın yaşamının maddesel ve kültürel koşullarının iyileştirilmesi arasındaki diyalektik bağdadır. DAC'nde gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunun görevleri bu birliği ön plana çıkarıyor. Partinin 9. Kongresi'nde (1976) kabul edilen ASBP Programı'nda şöyle deniyor:

«Gelişmiş sosyalist toplum, toplumsal politika ile sıkı bağlantı halinde bir ekonomik politikanın gerçek kılınmasıdır. Üretimin ve üretim etkinliğinin hızla artması için savaşım emekçilerin yaşam ve işkoşullarının sistemli biçimde iyileştirilmesini amaçlar. «Herkesten yeteneklerine göre, herkese gereksinmelerine göre» ilkesinin tutarlı biçimde uygulanması, ekonomik ve toplumsal ilerlemenin yeni itici güçlerini özgür kılar.» (1)

Sosyalist düzende toplumsal ilişkiler, toplumsal iyelik ve Marksist-Leninist partinin yönetiminde politik erkin işçi sınıfınca yürütülmesi ekonomik ve toplumsal politikanın birliğini sağlama olanağı verir. Dolaysız üreticiler, aynı zamanda toplumsallaştırılmış üretim araçlarının sahibidirler; toplumsal ürüne kollektif biçimde el koyarlar. Nitekim, örneğin, 1976 yılında DAC'nin sanayi üretiminin % 100'ü sosyalist işletmelerde üretildi. Bunun % 95'i devlet işletmelerinde, % 5'i ise kooperatif işletmelerinde gerçekteşmiştir. DAC'nde sanayi iyeliğinin bir başka biçimi yoktur. Tarımsal üretimin ise hemen hemen tümü ekilebilir toprakların % 94,8'ini işleyen sosyalist işletmelerce sağlanmıştır. ASBP'nin sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesine, işçilerin ve köylülerin politik erkinin arasız güçlenmesine her zaman dikkat etmesi, ekonomik ve toplumsal politikanın birliğinin temel politik ökoşulu olmuştur ve hâlâ öyledir.

Sosyalizmin temel ekonomik yasasına uygun olarak halkın maddesel ve kültürel gereksinmelerinin giderek daha tam biçimde karşılanması toplumsal üretimin amacıdır. ASBP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Erich Honecker, Parti'nin 9. Kongresi'ndeki konuşmasında şöyle belirtti:

«Üretimin kalitesini iyileştirmek, hacmini artırmak ve daha etkinleştirmek için önlemler alırken, ulusal ekonomimizin altyapısını güçlendirirken hep şu ilkeyi rehber ediniyoruz: insanların gereksinmeleri, halkın iyiliği ve

(1) «Almanya Sosyalist Birlik Partisi IX. Kongresi», Moskova, Politizdat, 1977, s. 224, (Rusça baskı). (Türkçe basımı için bkz. «ASBP MK'nin IX. Kongre Raporu», Ürün Yayınları, Ocak 1977.)

sosyalist DAC'ni daha güçlü kılmaktaki yaşamsal çıkarı çalışmalarımızın en yüksek, temel ölçütüdür.»<sup>(2)</sup>

Ekonomik kazanımlar ile halkın maddesel ve kültürel yaşam düzeyinin yükselmesi arasındaki sıkı ilişki sosyalizmin ekonomik-politik güç kazanması bakımından tartışmasız bir önem taşımaktadır. Çünkü emekçiler kendi deneyleriyle biliyorlar ki, sosyalizmde bir bütün olarak toplum ve her emekçi emeğinin karşılığını görür.

8. Kongre'den (1977) sonra Partimiz geniş toplumsal-politik önlemlerin uygulanmasına kararlılıkla girişti. Bu önlemlerin arasında konutların iyileştirilmesi programı başlıca yeri alıyor. Bu büyük sorunun 1990 yılına dek çözülmesi hedefleniyor. Böylece, sosyalist toplumun çekirdeğini oluşturan aileye yardım etmeye çalışıyoruz. 1970 yılında DAC'nde 70.000'den fazla konut inşa edilmiş ya da modernleştirilmiştir; bu rakam 1978'de yaklaşık 168.000'e ulaşmıştır. Böylece yeni inşa edilen ya da modernleştirilen konutların sayısı 1970 yılından bu yana iki kat artmıştır. Sekiz yıl içinde (1971–1978) toplam 1.090.000 konut yapılmıştır. Bunun anlamı şu ki, planda saptanan hedefleri zamanından önce gerçekleştirmişiz. Konutların iyileştirilmesi yolundaki çabaların yoğunlaştırılması öteki önemli toplumsal sorunları küçümsemek anlamına gelmez: kreş ve anaokulları ağı genişliyor; emekçiler için dinlenme ve eğlenme yerleri, okullar açılıyor; halk sağlığı kuruluşları ve spor tesisleri inşa ediliyor. Sosyalist yaşam tarzının oluşması için maddesel önkoşullar böyle yaratıldı.

Yukarda belirtilen olgular toplumsal önlemlerin genişliğini de gösteriyor: 1970 yılında, DAC kreşlerinde 3 yaşından küçük 1.000 çocuk için 291 yer bulunurken 1978'de bu sayı 1.000 çocuk için 605 olmuştu. 1970'de 1.000 çocuktan 645'i çocuk yuvasına giderken 1978'de bu rakam 900'ü buluyordu. Ayrıca devlet doğum politikasını iyileştirdi: iki ya da daha fazla çocuk sahibi annelerin çalışma saatleri kısaldı (ekip çalışmasının yürürlükte olduğu yerlerde anneler ek kolaylıklardan yararlanırlar); ikinci bir çocuk dünyaya getiren anneler bir yıl ücretli izin hakkına sahiptirler.

ASBP'nin toplumsal-politik programı, ülkemiz yurttaşlarının ezici çoğunluğunun çıkarlarına hizmet eder. Az ücret alan emekçilere özel dikkat gösterilmektedir. En düşük emekçi ücretleri ve asgari ücretler yükseltildi; özel tıbbi bakım isteyen kişiler için daha elverişli koşullar yaratıldı. 1965 yılında işçi ve memur ailelerinin % 24,9'u ayda 600 marktan az bir gelir elde ederken, 1970'de bu kategori % 14,9'a, 1978'de % 3'e düşmüştü. Buna koşut olarak, net geliri 1.200 markı geçen ailelerin payı 1965'de % 11,9'dan 1970'de % 29,8'e, 1978'de 69,4'e yükselmiştir. <sup>(3)</sup> Böylece gelir

<sup>(2)</sup> Agy., s. 40.

<sup>(3)</sup> «Statistisches Taschenbuch der Deutschen Demokratischen Republik 1979», Berlin 1979, s. 106.

yapısı, emekçilerin çoğunluğunun yararına köklü biçimde değişmiştir. 1970 yılında 64 milyar markı aşan perakende ticaret hacmi, sekiz yılda % 44'ten fazla bir artışla, 1978'de 92 milyar markı aştı. Aynı dönem içinde perakende fiyatların artmaması bu rakama ayrı bir önem kazandırıyor. Büyük tüketim maddelerinin kalitesi gitgide yükseliyor.

ASBP'nin toplumsal politikası öğretim, kültür, halk sağlığı vb. alanlarında da geniş gelişme programlarını içermektedir. Toplumsal fonlardan kaynaklanan sübvansiyonların ve hizmetlerin artması (1970-78 arasında bu fonlar % 80'lik artışla 25,6 milyar marktan 46,2 milyara yükseldi) devletin bu alandaki sayısız etkinliklerinin göstergesidir. Öğretim ve halk sağlığı için yapılan harcamalar, perakende fiyatlar ve kiralarda yapılan indirimler ve öteki toplumsal önlemler büyük önem taşımaktadır.

1972 ve 1976 yıllarında ASBP Merkez Komitesi, Özgür Alman Sendikaları Konfederasyonu Merkez Yönetimi (FDGB) ve DAC Bakanlar Kurulu'nun ortaklaşa aldıkları kararları, geçtiğimiz yılın sonlarına doğru bütünüyle gerçekleştirmiş olmamız, DAC'nin politik dengesine, ülke içinde sosyalizmin saygınlığının ve uluslararası planda DAC'nin saygınlığının güçlenmesine büyük ölçüde katkıda bulunmuştur ve bulunacaktır. ASBP'nin 9. Kongre'de saptadığı ekonomik politikayı toplumsal politika ile sıkı bağlantı halinde uygulamayı temel hedef alan çizgisi tümüyle doğrulanmıştır.

Ülkenin giderek artan ekonomik başarılarının temelinde halkın iyiliği vardır. Ekonomik ve toplumsal politikayı birleştirmeyi amaçlayan doğrultumuz, yedekleri sefeber etmek için emekçilerin ekonomik girişkenliklerini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Merkezdten yönetilen sanayi işletmelerinde iş üretkenliği sekiz yılda % 53,3 artmıştır; 1970'de 1.000 marka eşit bir üretimi sağlamak için 23 saat çalışmak gerekirken, 1978'de sadece 15 saat gerekliydi. Merkez yönetimli sanayide bu üretkenlik artışına modern tekniklerin girmesi olanak vermiştir; kişi başına düşen donatımın ortalama değeri 1970-78 arasında 37.000'den 54.000 marka ulaşmıştır. Yine belirtelim ki, 1971-1978 arasında bilim ve tekniğin gelişmesine 43,3 milyar mark ayrılmıştır. Aynı dönemde, ekonomimizin kamu sektöründe 4,1 milyon rasyonelleştirme önerisi uygulamaya sokulmuştur. Bu, 29 milyarlık bir tasarruf sağlamıştır. Bu süre içerisinde ulusal ekonomideki yatırımların tutarı - EYK üyesi öteki ülkelere yapılan plasmanlar dahil - 339 milyar markı bulmuştur. Bütün bunlar, ekonomik başarılar elde etmemize ve dolayısıyla halkımızın kültürel ve maddesel yaşam düzeyinin yükselmesine yardımcı olmuştur.

Toplumsal ve ekonomik politika birliğinin su götürmez başarıları, ASBP'nin ve işçi-köylü erkinin kitlelerle olan bağlarını daha sağlamlaştırmıştır. Cumhuriyetimizin kuruluşunun 30. yıldönümü dolayısıyla, emekçilerin politik eylemlerinin yoğunlaşması bunu gösteriyor. 20 Mayıs 1979'da yapılan

yerel seçimlerin sonuçları, DAC yurttaşlarının ezici çoğunluğunun devlete güven beslediğini kanıtıyor. Geçen Haziran ayı başında, ulusal festival sırasında cumhuriyet gençliği, sosyalist Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne, Sovyetler Birliği ve sosyalist topluluğun öteki ülkeleriyle sarsılmaz birliğe bağlılığını gösterdi.

Toplumsal politikaya sınıksız bağlı bir ekonomik politika izlerken Parti, kitlelerin, ekonomik başarılar ile toplumsal önlemler arasındaki nesnel bağıntıyı otomatik olarak bilince çıkaramayacağı gerçeğini gözönüne alıyor. Kitlelerin bunun bilincine varması için, Parti'nin etkin ideolojik ve politik çalışma yapması zorunludur. Unutmamamız gerekir ki, sınıf düşmanımız, DAC'nin ekonomik ve toplumsal başarılarını küçümsemek için bütün araçlara, hatta yalan ve iftiraya başvuruyor. Varolan sosyalizmin kazanımlarının politik etkisi zorlu bir ideolojik savaşıma yol açmaktadır.

Ekonomik gücü pekiştirmek temel sorundur. Etkin bir ekonomik gelişme olmazsa geniş toplumsal önlemler alınamaz, çünkü üretmeden tüketmek olanak dışıdır. ASBP Merkez Komitesi'nin 10. Plenumu'nda E. Honecker yoldaş şöyle belirtti:

«Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde gelişmiş sosyalist toplumun kuruluşunun ana sorunu ülkemizin ekonomik potansiyelini güçlendirmektir.»<sup>(4)</sup>

Partimiz, Cumhuriyetin ekonomik başarılarının, Parti'nin toplumsal-politik programının maddesel temelini oluşturduğunu işçi sınıfından, halktan hiçbir zaman gizlememiştir.

Ulusal ekonomimizin altyapısını güçlü kılmak birincil önem taşıyan bir görev haline gelmiştir. Parti'nin 9. Kongre belgeleri, bu hedefe giden yolları çizmiştir: ülkenin hammadde ve enerji kaynaklarının gelişmesi, elektronik alanındaki son kazanımlar temelinde modern donatım üretiminin genişlemesi, modern tüketim malları üretiminin kapasitesinin artması, inşaatçılığın gelişmesi. Biz bu geniş hedefler yelpazesini DAC'nin savunma yeteneğinin kapasitesinin güçlendirilmesinde önkoşulların yaratılması açısından değerlendiriyoruz.

Ülkemizin ekonomik büyümesi, esas olarak kendi öz hammadde ve enerji kaynaklarımızla sağlanmalıdır ilkesine göre davranarak, ulusal hammaddelerin daha etkin kullanım olanaklarını sürekli araştırıyor ve gereken önlemleri alıyoruz. Bu hedef büyük harcamalar gerektiriyor, çünkü günümüzde madenler çok derinlerde işletiliyor. Boyutlarının küçüklüğü ve maden filizlerinin zayıflığı nedeniyle, özellikle önemli yatırımları gerektiren madenleri işletmek zorunlu olmuştur. Buna koşut olarak, hurda madenleri daha geniş ölçüde kullanmaya çalışıyoruz. Bilimsel-teknik gelişme

<sup>(4)</sup> E. Honecker, «Schlußwort auf der 10. Tagung des ZK der SED», Dietz Verlag, Berlin, 1979, s. 190.

planları, sosyalist yarışmaya katılan emekçilerin girişkenliği var olan hammaddeleri ve malzemeleri daha tutumlu kullanmayı amaçlıyor.

Belirttiğimiz gibi Parti, üretimin genişlemesini doğrudan doğruya belirleyen sanayi birikimine daha çok dikkat göstermeye çağırıyor. Genişletilmiş sosyalist üretimin sürekliliğini, üretimin düzenli ve daha hızlı artmasını sağlamak için bu zorunludur. Öte yandan, ancak işin niteliğini ve etkinliğini iyileştirerek elde edilen kaynakları ve bütün ülke içi büyüme yedeklerini kullanarak ve sosyalist yoğunlaşmaya dayanarak ekonomimizin alt yapısı pekiştirilebilir.

Planlı, sürekli ve çok çeşitli bir üretim, sosyalizmin sağlamlaşmasında, sınıf savaşımında sosyalizmin bütün avantajlarının değerlendirilmesinde vazgeçilmez bir koşuldur. Halkın maddesel ve kültürel yaşam düzeyinin yükselmesinin, genel olarak sosyalist toplumun güçlenmesinin bütün öteki sorunları buna bağlıdır. Genişletilmiş üretimin sürekliliğini sağlamayı hedef olarak saptarken, dünya ekonomisinde meydana gelen köklü değişiklikleri gözönüne alıyoruz. En başta gelen değişme, son yıllarda dünya pazarlarında hammadde fiyatlarının olağanüstü yükselmesidir. Uluslararası fiyatlardaki dalgalanmalar ekonomimizi önemli ölçüde etkiliyor; çünkü, DAC sanayi hammaddelerinin yaklaşık % 60'ını dışarıdan satın alıyor. Bunun sonucu olarak, genişletilmiş sosyalist üretimi sağlamak için daha çok üretmek, enerji, hammadde ve malzemeyi son derece akılcı biçimde kullanmak, kaynakların çarçur edilmesine karşı savaşmak zorunludur.

Gelişmemizin deneyimi göstermektedir ki, sosyalizm, toplumsal emeğin niteliğini ve etkinliğini iyileştirmek için yeni kaynaklar bulacak güçtedir. İdeolojik ve politik eylemlerinde ASBP, yeni koşullarda, parti örgütlerinin, cumhuriyet emekçilerinin daha inançlı ve kararlı çalışmalarını sağlar. Parti, devlet organları, emekçi kolektifleri, ekonomik faaliyet koşullarındaki değişikliğe karşın, saptanan hedeflere ulaşmak için gerekli önlemleri alıyorlar.

Sahip olduğumuz kaynakları son derece akılcı bir biçimde böyle kullanmak ve çoğaltmak zorundayız. Bu alanda zengin bir deney biriktirdik. 1.000 marklık sanayi üretim malı üzerinden hesaplanan ve ulusal ekonomide önemli olan enerji, hammadde ve malzeme tüketimi, yılda % 2,9'luk bir düşüşle 1970–1978 arası % 21 azalmıştır. Yalnız 1978 yılı içinde gerçekleştirilen bu düşüş olmasa, gerçek tüketimimizden 8 milyar mark tutarında daha fazla hammadde tüketmek zorunda kalırdık. Bu sekiz milyar mark, bugün DAC ulusal ekonomisinin 7 günde ürettiği sanayi üretim değerine eşittir.

Bununla birlikte, bizim açımızdan açıktır ki, bugünkü ve gelecekteki sorunların çözümü ekonominin yönetiminde daha yüksek bir düzeye geçmeyi gerekli kılmaktadır. Üretim birimi itibarıyla ekonomik bakımdan

önem taşıyan, enerji, hammadde ve malzeme giderlerinde yılda % 2,8-3'lük bir düşüş her ne kadar kayda değer bir başarıysa da, 1979 ekonomik planı yaklaşık % 4'lük bir düşüş öngörmektedir. Bu, üretimin bütünsel ve aynı zamanda global yeniden yapılışına elverişli, önemli oranda enerji ve malzeme tasarrufu sağlayacak yeni olanaklar araştırmayı, daha fazla çaba harcamayı gerektirmektedir. Bilimsel-teknik ilerlemeyi hızlandırma politikasına daha kararlı girişmek, bu politikanın sonuçlarını ulusal ekonomiye daha iyi uygulamak söz konusudur.

Bilim ve teknik alanında hedef ve görevleri belirlemek için, modern üretici güçlerin gelişiminin nesnel süreçlerini özenle irdelemek zorunluğudur. Bunun sonucu olarak, özellikle ulusal ekonominin gelişiminin yeni yedekleri, mikro-elektronik gelişmesine bağlıdır. Ekonomik bakımdan bu dal stratejik bir önem taşımaktadır. Çok yakın bir gelecekte ekonomik potansiyelimiz büyük ölçüde bu dalın üretimine ve ürünlerin kullanımına bağlı olacaktır. Mikro-elektronik, teknikte yeni bir nitel aşama anlamına gelmektedir ki, bunun esaslı ekonomik sonuçları vardır. Sosyalizm bu dalı kendi çıkarları doğrultusunda kullanacak yeteneğe sahiptir.

Bu görevlerin çözümü ulusal ekonominin yönetim ve yürütümünde bir takım değişiklikleri içermektedir. Son yıllarda, hemen hemen tüm merkez yönetimli sanayi işletmeleri ve inşaat fabrikaları kombina halinde birleştirildi. İşletmelerin araştırma merkezleri, pazarlama örgütleri ve rasyonelleştirme araçları üretim aşamalarını kapsayan göreceli olarak kapalı bir yeniden üretimi gerçekleştiriyorlar. Kombinalar genellikle 30 ila 40 işletmeden oluşuyorlar ve doğrudan doğruya sanayi bakanlığına bağlıdır.

Kombinalar, üretimin dinamik gelişmesi yönünden büyük bir ekonomik-politik sorumluluk üstlenmişlerdir. Herşeyden önce büyük bilimsel-teknik sonuçlar elde etmek ve bunları ulusal ekonomiye hızla uygulamak zorundadırlar. Modern teknolojiyi kullanmak ve böylece üretimin rasyonelleşmesini sağlamak kombinaların görevidir. Son olarak enerji, hammadde ve malzeme tasarrufunda yüksek sonuçlar elde etmek zorundadırlar. Çalışmamızın sonuçları göstermektedir ki, kombinaların artan somumluluğu emeğin niteliğini ve etkinliğini yükseltmek için yeni olanaklar sunmaktadır. Kombinalar, hammadde, modern donatım ve malzeme üretimini genişleterek ulusal ekonomimizin altyapısının pekişmesine büyük katkılarda bulunuyorlar. Günlük tüketim malları üretiminin önceye oranla daha hızlı gelişmesini ve dışsatım alanında iyi sonuçlar elde edilmesini sağlıyorlar. Kombinalar, ulusal ürünün üretiminde ve bunun tüm toplumun çıkarı doğrultusunda kullanımında oynamakla yükümlü oldukları önemli rolü başarıyla yerine getiriyorlar.

Kombinaların kurulması ilerde planlama ve yönetimin yetkinleştirilmesini zorunlu kılmıştır. Partimizin MK Genel Sekreteri Erich Honecker yoldaşın ilkesel yönergeleri doğrultusunda, büyük modern kombinaların ku-



ruleşu gözönüne alınarak Devlet Planlama Bakanlığı ve Komisyonu'nun çalışmasını iyileştirecek önlemler hazırlandı. Böylelikle, planlama ve yönetim alanında, ulusal ekonominin yeniden üretim sürecinde yeni koşullara uygun düşen tutarlı bir yeniden yapılaş için önemli önkoşullar yaratıldı.

### *Zihinsel Gelişme Etkenleri*

Çalışmanın toplumsal yaşamın en önemli alanı olduğı ilkesinden çıkarak, ASBP, emeğin sosyalist niteliğinin çok yönlü gelişmesi için savaşıyor. İnsanın mesleğinden hoşnut olmasına, çalışmaya hazır bulunmasına ve emekçilerde güvenlik, disiplin ve düzen özlemini geliştiren ortamı yaratmaya olanak tanıyan koşulları yöntemli biçimde ortaya çıkarmaya çaba harcıyoruz. (5) Ekonomik ve toplumsal politika sosyalist toplumda insanın kişiliğini uyumlu biçimde geliştirmeyi amaçlar. İnsanın iyiliğine yönelik hedefler daha üretim düzeyinde saptanır. Sosyalist toplum insanının, yaratıcı bir biçimde çalışarak yönetim ve planlamaya katılarak kendisini tam olarak gösterebilmesi için temel toplumsal önkoşullar üretim düzeyinde yaratılır. DAC'nin 30. yıldönümü dolayısıyla özellikle yoğun bir yaygınlık kazanan sosyalist yarışmaya 8 milyondan çok sendikalarının etkin katılımı bu sürecin çarpıcı bir belirışı değil midir?

Sosyalist üretimin gelişmesi karşısında yaratıcı ve etkin bir tavır, üretimi artırma yollarının araştırılması, enerji, malzeme ve sabit fonların daha etkili bir kullanımı politik olarak bilinçli ve etkin bir yaşam görüşü oluşturur. Böylece nesnelere insan üzerinde değil, insan nesnelere üzerinde egemenlik kurar, gerçek özgürlüğe kavuşur. Yeni toplumun kuruluş pratiği göstermektedir ki, DAC'nde, öteki sosyalist ülkelerde olduğu gibi, emekçileri sömürüden kurtaran sosyalist üretim ilişkileri yeni, sosyalist dünya görüşünün temellerini atmaktadır. Tam istihdam, toplumsal güvenlik ve maddesel durumu iyileştirme açılımı tüm toplum çapında gerçekleştirilmektedir.

Üretimin gelişmesine sürekli bir dikkat gösterirken Parti, iş koşullarının iyileştirilmesini unutmaz. Üretimin rasyonalleşmesi ile iş ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinin birlikteliği ilkesini benimsemiş bulunuyoruz. Çalışmanın bilimsel örgütlenmesi bu sorunun çözümünde önemli bir rol oynar.

Böylelikle, ekonomik ve toplumsal politikanın birliği, üretim ve tüketim sürecinde, insanın gelişmesi için gerekli koşulların oluşması anlamına gelir. ASBP'nin programında söylendiği gibi, gerek aile ve iş çevresinde, gerekse günlük yaşantıda insanların emek karşısındaki tutumu, yaşam tarzı gelişmiş sosyalizmin niteliğine uygun biçimde toplumun bütün alanlarında kendini göstermektedir. Sosyalist yaşam tarzı sosyalist üretim biçimi

(5) Bkz. «Almanya Sosyalist Birlik Partisi IX. Kongresi», s. 227.

mine dayanır ve halkın zihinsel ve maddesel gönencinin sürekli yükselmesini içerir. (6) Daha önce belirttiğimiz gibi, işçilerde, kooperatiflerde birleşmiş köylülerde, aydınlarda ve özellikle gençlerde, gelişmiş sosyalist toplumun gereklerine karşılık veren zihinsel ve ahlaksal nitelikleri oluşturmak başlıca görevlerden biridir. Emperyalizmle cepheleşme bağlamında, bu görevi yerine getireceğiz. Partimiz, sosyalist toplumun, insanın zihinsel oluşumu için açtığı büyük olanakları en iyi biçimde kullanmaya çalışıyor.

10 yıllık genel ve zorunlu öğretim sistemimizin gelişmesi birincil etkindir. Burada gençlik, bilgiyle birlikte komünist eğitim edinmektedir. Politeknik eğitim, okulu doğrudan doğruya üretime bağlıyor. Bu da, meslek eğitimine geçmeye yardımcı oluyor. Teknik koleje ya da yüksek okula gitmeyen orta okul çıkışlılar, meslek eğitimi görüyorlar. Yalnız 1974-1978 döneminde, ülkede yaklaşık 700 okul ve 727 spor alanı inşa edilmiştir ki bu, 420.000 öğrencinin öğretim koşullarını iyileştirmiştir. Aynı dönem içinde 50.000 öğretmen ve eğitimci yetişmiştir.

Sosyalist kültür ve sanat yapıtları toplumun zihinsel yaşantısı üzerinde derin bir etki yapıyor. Partimizin 9. Kongre kararlarının ruhunda, büyük insancıl geleneklerin gelişmesine, sosyalist gerçeklikleri yansıtan edebiyat, sinema, televizyon yapıtlarının, plastik sanatların ve anti-faşist sanatın yaygınlaşmasına artan bir özen gösteriyoruz.

Böylece ASBP, maddesel gönencin yükselmesiyle birlikte zihinsel ve kültürel yaşantının gelişmesine özel bir dikkatle eğiliyor. Toplumsal gelişmedeki her yeni adımı, cumhuriyet yurttaşlarının ideolojik ve moral eğitimiyle birleştirmeye çabalıyoruz.

Etkisi giderek artan Marksizm-Leninizm düşünceleri, toplumumuzun zihinsel ve kültürel yaşamına yerleşmiştir. Cumhuriyetimiz emperyalist dünya ile sosyalist dünyanın arasında yer almaktadır. Emperyalist dünyanın ülkemize en yakın temsilcisi Federal Almanya Cumhuriyeti'dir. Bu güç koşullarda Partimiz, sosyalizmin sağlamlaşması ve kazanımların savunulması ruhunda emekçilerin ideolojik eğitiminin sorunlarını hiçbir zaman gözardı etmiyor.

ASBP 9. Kongre kararlarının uygulanması için savaşırken, Partimiz ve DAC emekçileri, ülkemizin, sosyalizmin canlılığını ve yenilmez gücünü daha iyi göstermesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Biz DAC komünistlerinin, Cumhuriyetimizin 30. yıldönümü nedeniyle özel bir kıvanç duymamız bütünüyle doğaldır.

(6) Agy., s. 256.

Bu bölüm komünistlerin çalışmalarının biçim ve yöntemlerine ayrılmıştır. Görüşmeler, partilerin belgelerinin özetleri, basından seçmeler, okur mektupları ve kısa notlarla partilerin günlük pratiğinden çıkan deney anlatılmaktadır.

Görüşme

## Pratiğin Gereksinimlerine Yanıt Vermek

Yannis Imvriotis

Yunanistan Marksist Araştırmalar Merkezi Başkanı

● *Merkezinizin kuruluşu bir ölçüde yeni sayılır. Çalışma nasıl örgütlenmiştir, çalışmaların ana hatları ve belli başlı konuları nelerdir? Bu araştırmaları gerçekleştirmek için kimleri davet ediyorsunuz?*

● *Y. Imvriotis:* Merkezimizi kurarken iki temel görev belirledik: ilkin, kitlelere Marksist-Leninist öğretiyi tanıtmak; ikinci olarak Yunanistan'da bugünkü duruma doğrudan bağlı olan konuları öncelikle araştırmak. Aynı zamanda bir öğrenim merkezi sayılırız: Düzenlediğimiz felsefe ve ekonomi-politik kurslarını öğrenciler ve bazı işçiler izliyorlar. İşçiler için özel kurslar da düzenlemek istiyoruz. Burada öğretim halka dönük bir biçimde verilecektir. Geçen yıl böyle bir girişimde bulunmuştuk. Ne var ki, gerçeği söylemek gerekirse, bu alanda henüz deneyim sahibi değiliz.

Merkezimiz, 600'ü aşkın üyeye sahip, özerk bir toplumsal örgüttür. Selanik, Patra, Heraklion – Girit adası – gibi büyük kentlerde şubeleri vardır. Merkezin işleyişi için gerekli para, üyelerin ödentilerinden ve görüşlerimizi paylaşan kişilerin bağışlarından sağlanmaktadır. Merkez üyeleri, mesleklerini bir yana bırakmadan, araştırmacı ya da öğretmenlik görevlerini gönüllü olarak yerine getiriyorlar. Hepsinin Komünist Partisi üyesi olması şart değildir. Önemli olan, Marksist dünya görüşünü paylaşmaları ve merkezimizin tüzüğüne uymalarıdır.

Çeşitli alanlarda uzman kişiler aktif üyelerimiz arasında bulunuyor: filozof, iktisatçı, tarihçi, öğretmen, hekim, hukukçu. Bunlar, uzmanlık dalına göre bölümlere ayrılmışlardır. Böylece, felsefe bölümü akademik ünvana sahip olan kişilerden oluşmaktadır. Ancak, onların yanısıra, üniversiteden yeni mezun olmuş genç bilginler, öğrenciler de vardır.

Belli başlı bölümlerimiz felsefe (sosyolojik araştırmalar da yapıyor), ekonomik inceleme, tarım, tarih, uluslararası sorunlar, öğretim ve sağlık

bölümleridir. Bunlara yakında, şu ya da bu sorunu incelemekle yükümlü geçici çalışma ekiplerinden oluşacak kültür, edebiyat ve estetik bölümleri eklenecektir. Birkaç dalda araştırmalar söz konusu olduğunda birçok grup (üç, dört ya da beş) ortak çalışmaya giriyorlar.

Hangi sorunlar işlenmektedir? Örneğin felsefe alanında, «Çağdaş Yunanistan'da Burjuva Felsefi Düşüncesi» konulu büyük bir kitap hazırladık. Yapıt son derece çetin koşullarda ve aşama aşama gerçekleştirildi. Şimdi kollokyumlar ve konferanslar düzenliyoruz. Toplanacak malzemelerin baskıya girmeden önce sentezi yapılacak.

Ekonomi alanında, bugün Yunanistan'da yabancı sermayenin etkisi ve ülkenin Ortak Pazar'a katılmasından doğan sonuçlar başlıca sorunlardan biridir. Ülkemizde teorik ve politik savaşımın merkezinde yer alan bu sorunu inceledik.

Tarihimizin ana sorunu olan faşizme karşı direniş hareketine özel bir dikkat göstermek istiyoruz. Bu hareketi kimin örgütlediğini, hangi toplumsal ve politik güçlerin hareketin başını çektiğini, o günlerde kurulmuş olan yeni erkin unsurlarını (kurtarılmış topraklarda halk konseyleri, halk mahkemeleri ve özyönetim biçimleri vardı) ortaya koymak niyetindeyiz. Bütün bunları göstermek isteyişimizin nedeni, tarihi çarpıtma, komünistlerin rolünü küçümseme yeltenişlerinin gitgide daha açık bir durum almasıdır. Oysa halkımız ve özellikle gençler gerçeği bilmelidirler.

İşlediğimiz öteki sorunları burada sıralamayacağım. Yalnız şunu belirteyim ki, işçi hareketi, halk öğretimi, sağlık ya da kültür ile ilgili ister teori ister tarih söz konusu olsun, araştırmalarımızın bütün konuları doğrudan doğruya halkımızın güncel çıkarlarını ilgilendirmekte, ülkemizin bugünkü gerçekliklerine dayanmaktadır.

Gördüğünüz gibi, dikkatimizi değişik yönlere çevirmek, birçok sorunu çok sayıda kişinin yardımıyla aynı anda işlemek zorundayız. Daha önce söylediğim gibi, merkezimizin uzmanları böylece kendi mesleklerine ilişkin sorunlara yöneliyorlar. Bununla birlikte, somut araştırmaların Marksist teorinin ışığında gerçekleşmesi gerekir. Oysa, militanlarımızın kendileri her zaman gereken Marksist olgunluğu gösteremiyorlar. Merkezimizin üyeleri de kurslara devam ediyorlar, konferanslara katılıyorlar, felsefe ve ekonomi-politik öğrenimi görüyorlar. Demek ki, aynı zamanda hem bir araştırma merkezi, hem de bir okul durumundayız.

Sosyalist ve kapitalist öteki ülkelerin benzer kuruluşlarıyla ilişkilerin gelişmesi çok önemlidir. Ortaklaşa düzenlenen konferans ve kollokyumlar, heyet ve yayın değişimi, birikmiş deneyden daha tam biçimde yararlanmak, çözümlerimizi artırmak, araştırmalarımızda daha zengin malzemeler kullanmak olanağı verir.

Şimdiye dek gerçekleştirdiklerimizden henüz bütünüyle hoşnut olduğumuzu söyleyemeyiz. Ne ki, çok sayıda kadın ve erkeğin, özellikle gençlerin Marksist düşünceleri daha iyi tanımak konusundaki şiddetli arzusu bize cesaret veriyor ve çalışmalarımızın yaygınlaşması yönünden en iyi koşulları yaratıyor. Yayınlarımızın halk yığınları arasında geniş kabul görmesi, birçok baskısının yapılmış olması bunun kanıtıdır. Umarız ki, kuruluş dönemi sona erdiğinde, pratiğin gereksinmelerine daha iyi yanıt verebileceğiz.

TÜSTAV

## Devrim ve Demokrasi

### ULUSLARARASI BİLİMSEL KONFERANS

Geçtiğimiz Nisan ayında Macaristan Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesi ile «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi tarafından Macaristan'ın Tihany kentinde düzenlenen «Devrim ve Demokrasi» konulu bilimsel konferansın çalışmalarını yayımlamaya devam ediyoruz. (\*) Bütün bildiriler kısaltılarak sunulmuştur. Bunlar, konferansa katılanların ele aldıkları şu temel sorunlara göre gruplandırılmıştır: sosyalist açınım ve demokratik dönüşümler, işçi sınıfının hegemonyası ve toplumsal çıkarların çeşitliliği, devrim sürecinin uluslararası etkenleri ve demokrasi.

Burada, konferansa katılanların bildiri, konuşma ve karşı yanıtlarında, ilk soruna ilişkin olarak dile getirdikleri görüşlerini sunuyoruz. Birinci sorunda görüş değiştokuşuna şu kişiler katıldı: İtalyan dergisi «*Nuova Rivista Internazionale*»nin Yönetmen Yardımcısı *Luciano Artonetti*; Finlandiya Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi ve Ajitasyon-Propaganda Dairesi Sekreteri *Oiva Björkbacka*; Kanada Komünist Partisi MK Merkez Yürütme Komitesi yedek üyesi *Peter Boychuk*; Belçika Komünist Partisi'nin dergimizdeki temsilcisi *Robert Francis*; SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi, BSS Yürütme Sekreteri *Ivan Frolov*; Avusturya Komünist Partisi MK üyesi *Bruno Furch*; Bulgaristan Komünist Partisi MK üyesi, Felsefe Doktoru *Girgin Girginov*; İsrail Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi *Emile Habibi*; Roma Üniversitesi Profesörü *Antonio Jannazzo*; Büyük Britanya Komünist Partisi Teorik-İdeolojik Komitesi üyesi *Monty Johnstone*; Türkiye Komünist Partisi'nin dergimizdeki temsilcisi *Kemal Kervan*; SBKP MK Toplumsal Bilimler Akademisi Rektörü, Profesör *Yuri Krasin*; Macaristan Sosyalist İşçi Partisi MK üyesi, MSIP MK, Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nün Yönetmeni *Sandor Lakos*; Filipinler Komünist Partisi MK üyesi *Jose Lava*; Madrid Üniversitesi Profesörü *Jose Luis Malo de Molina*; Fransız Komünist Partisi MK üyesi, tarihçi *Claude Mazauric*; Hindistan Komünist Partisi Ulusal Konseyi üyesi *Sarada Mitra*; Romen dergisi «*Era Socialista*»nın Baş Redaktör Yardımcısı *Ion Mitran*; Güney Afrikalı yayıncı, Felsefe Doktoru *Essop Pahad*; Büyük Britanya Komünist Partisi'nin dergimizdeki temsilcisi *Bert Ramelson*; Moğolistan Halk Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü'nün Sektör Başkanı, Tarih Doktoru *Magsarzhavin Sanzhdorzh*; SBKP MK Marksizm-Leninizm Enstitüsü Daire Başkanı, Felsefe Doktoru *Aleksandr Sobolev*; Bulgar Hukukçular Birliği Başkanı, Bulgaristan Halk

(\*) BSS Temmuz1979 sayısından devam ediyor.

Cumhuriyeti Devlet Konseyi'nde danışman *Boris Spasov*; Yunanistan Komünist Partisi MK üyesi *Dimitris Zaras*; Uruguay Komünist Partisi MK Yürütme Komitesi üyesi *Eduardo Viera*; Alman Komünist Partisi Yönetim Kurulu'ndan *Horst Wilhelms*; ve BSS Baş Redaktörü, Tarih Doktoru *Konstantin Zarodov*.

## I. SOSYALİST AÇINIM VE DEMOKRATİK DÖNÜŞÜMLER

### *Araştırma Doğrultusu*

Devrim teorisinin yönetsel sorunları arasında günümüz koşullarında kapitalizmden sosyalizme geçişin sorunlarını çözmeye yönünde yaratıcı araştırma doğrultularının belirlenmesi, devrimci sürecin demokrasi savaşımıyla bağlantılı olarak diyalektiğinin çözümlenmesi, yeni potansiyelleri ve açınımları değerlendirilirken sınıfsal yaklaşımın önemi ve genel tek biçimliliklerin ve her ülkenin somut özgümlüklerinin dikkate alınması başta gelir.

*Eduardo Viera*, emekçilerin bir dizi kapitalist ülkede önemli demokratik kazanımlar elde ettiği günümüzde sosyalizme götüreceği yeni yolların araştırıldığına tanık olduğumuzu belirtti. Sözlerini kısaca şöyle sürdürdü: Biz bunları varolan sosyalizmle çelişen birşey olarak görmüyoruz. Bu arayışları devrimci sürecin çeşitliliği ve derinliği, dünyanın hatırı sayılır bir kesiminde sosyalizmin utkusıyla yaratılan yeni potansiyeller belirlemektedir. Önce Ekim Devrimi, ardından da Sovyet ve öbür halkların faşizm üzerindeki etkisi ve sosyalist devletler sisteminin oluşması yığınların demokratik özlemlerinin artırılmasına, eskiden ezilen birçok halk arasında bilincin uyandırılmasına ve kapitalist ülkelerde demokratik haklar savaşımının körüklenmesine yardımcı oldu.

*Erk sorunu – ekonomik ve politik erk sorunu – demokrasinin baş sorunudur. Gerçek demokrasiye ulaşmak, özünde erkin emekçilerin, işçi sınıfının eline geçmesi demektir. Bu görüş, burjuva devlet aygıtının parçalanması ve proletarya diktatörlüğüne ilişkin Marksist-Leninist öğretilerde geliştirilmiştir.*

Demokratik değişiklikleri gerçekleştirme olanığı daha da derin dönüşümlere doğru yol alınmasını başlatabilecek olan ciddi atılımları dışlamaz. Demokratik ve sosyalist dönüşümlerin başarısı, işçi sınıfının önderlik rolünü yerine getirmesine, devrimci sürecin seyirinde yeni erkin embriyon halinde doğmuş olmasına bağlıdır. Örneğin Rusya'da Sovyetlerin boy atmasının ardından burjuva devlet aygıtının yıkılması ve bir Sovyetler Cumhuriyeti biçiminde yeni, sosyalist bir devletin kurulması geldi. Faşizm üze-

rindeki utkudan sonra, Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde halk demokrasisi kuruldu. İlerde de yeni, erk biçimleri ortaya çıkabilir. Ancak çok derin demokratik kazanımlar sosyalizme iç savaşı geçişi güvenceleyebilir. Şili, günümüzde, bir dizi önemli dönüşüm gerçekleştirmişken, erk sorunu sonul bir çözüme kavuşturulamamış olduğu için, devrimin çekilmek zorunda bırakıldığı tek örnek değildir.

Şimdiki dönemi geniş bağılıklık ve demokrasi için halk eylemi dönemi olarak tanımlayan Viera, şöyle devam etti: Ama zaman zaman demokrasi sorununun yalnızca gelişmiş kapitalist ülkeler açısından ele alındığı, binlerce yıldır ezilen halkların mükemmel olmaktan uzak erk biçimleriyle yeni bir yaşantıya girmekte oldukları gerçeğinin gözden kaçırıldığı görülüyor. Latin Amerika için, en başta da her 400 yurttaştan birinin politik tutuklu olduğu Uruguay gibi ülkeler için gündemin ana maddesi demokrasi sorunu, faşist diktatörlüğün alaşağı edilmesi ve ardından demokratik kazanımların genişletilmesi sorunudur. Faşizmin devrilmesi, Latin Amerika'nın tümündeki durumu etkileyecektir. Ne yazık ki, bazı bilim adamları, bizim Latin Amerika'daki diktatörlük rejimlerini faşist diye tanımlamakla hata ettiğimizi ileri sürüyorlar. Bunlar bu diktatörlüklerden çoğunun emperyalizmin devrimci sürecin gelişmesine karşı kalktığı bir karşı saldırının ürünü olduğunu dikkate almıyorlar.

*Aleksandr Sobolev*, demokrasinin şimdi, tekelci devlet kapitalizmine karşı verilen savaşın ve yerine getirildikçe sosyalist görevlere dönüşen toplumsal ilerlemenin anti-tekel ve öbür görevlerinin çözümü için yürütülen savaşımın ana biçimi haline gelmiş olduğunu söyledi ve şöyle devam etti: Bir yeni tarihsel oluşumun, yani gelişmiş kapitalizm koşullarında bağımsız demokratik savaşım aşamasının ortaya çıkması, gelişme sürecinin zigzaglı ve karmaşık niteliğinden ötürü, tekelci devlet kapitalizminde demokratik görevlerin hacminin daralmak yerine aksine genişlemesi olgusuyla bağlıdır. Demokratik görevlerin sosyalist yanlarının önemi büyümektedir. Bu savın Marksist bilim adamlarınca sağlam bir temele oturtulması, kapitalizmin demokrasi sorunlarını çözebilme yeteneğine sahip bulunduğu yolundaki görüşleri düzelterek, kapitalizmin sosyal-ekonomik çözümlemesini zenginleştirir.

Devrim teorisinde bu sorunların ortaya çıkmasını belirleyen, dünya çapındaki gelişmenin şu etmenleridir. Birincisi, sosyalizmin toplumsal-tarihsel olgunlaşması, ekonomik gücünün pekişmesi, uluslararası saygınlığının artması ve yeni toplumsal sistemin çeşitli ülkelere yayılması; bütün bunlar, devrim ile demokrasi arasındaki karşılıklı ilişki için yeni elverişli potansiyeller yaratma eğilimindedir. İkinci etmen, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesidir. Bugün son derece garip bir olguya tanık oluyoruz: kapitalizm kendini korumak ve erkini sağlamlaştırmak için dev bir aygıt yaratırken, buna karşılık tarihsel olarak ömrünü doldurmuş bulunuyor. Bu



aygıt toptan öz olarak halka karşıdır, bu nedenle de işçi sınıfı ve tekellerin sömürsü altındaki bütün emekçiler arasında daha henüz sosyalizme ilişkin sorunların çözümü yönünde olmamakla birlikte, demokrasiye, tekellerin dizginlenmesine doğru güçlü bir yönelime itki olmaktadır. Aynı zamanda pekçok yeni demokratik görev gündeme çıkmıştır. Silâhlanma yarışına ve savaş tehdidine karşı yürütülen eylem şimdi nitel bakımdan yeni bir karakter kazanmıştır: bu, ekolojik cephedeki savaş için de geçerlidir.

Sınıf savaşımının demokratik, anti-tekell evresi işte böyle, herşeye karşın yine de sosyalist yanlar içeren emekçilerin demokrasi hareketinin çözüm yollarını açtığı yeni ilişkiler üreterek biçimleniyor; onun gelişme diyalogluğu de buradadır.

Belki de her bakımdan yeni olmayan genel yan budur. Ama demokrasi savaşımı ile kapitalizmden sosyalizme geçiş savaşımının karşılıklı ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlar ancak, demokratik dönüşümler çerçevesindeki sosyalist öğelerin çoğaltılmasıyla nesnel olarak çözülebilir.

*Claude Mazauric*, devletin sınıfsal niteliği ve toplumun sosyalist devrimle demokratik dönüşümünün şimdi zorunlu, yerinde ve tarihsel bakımdan yakın bir uğraş olduğu bilincini halka aşılamanın bizim devrimci görevimiz olduğunu belirterek, sözlerini şöyle sürdürdü: Komünistler ve devrimciler gerici ve reformist düşüncelere karşı ilkeli bir savaş yürütme zorunluğundan kaçamazlar; çünkü bu düşünceler devletin sınıfsal karakterini gizlemeyi amaç alır. Olanca çeşitlilikleri ve olanca ilişkileriyle birlikte, sosyalist ülkelerin varlığı, bu görüşlere karşı verilen savaşımı, bir yanda gerici ve sosyal demokrat eğilimler arasında yoğun politik çatışma biçimine büründürür. Bu savaş, varolan sosyalizmin insanın toplumsal kuruluş tarihine yaptığı hatırı sayılır katkı gereğince değerlendirilerek sürdürülmelidir.

Sosyalist demokrasi ile burjuva demokrasisi arasındaki anti-tezi belirtmek, ne burjuva demokrasisinden sosyalist demokrasiye geçiş sorununa, ne sosyalist demokrasiyi gerçekleştirmenin somut tarzlarına, ne onun olası dönüşümüne, hatta ne de sosyalist toplumun mekanizmalarını ve yeni ilişkilerin anlamını eleştiren yolla aydınlığa çıkarmada yardımcı olacak ilkeler sorununa bir yanıt getirmekten uzaktır. Dahası var, şayet bu anti-tezden öteye geçemezsek, örneğin şu tür olumsuz sonuçlar doğabilir: sosyalizme varış yollarının çeşitliliği teorisinin somut bir şekilde geliştirilmesi konusunda kısa görüşlü bir bakış ve – ilerici bir öze sahip olan toplam sonuç uğruna – sosyalist ülkelerin yaşamında yer yer hoşlanmadığımız yanların aklanması ve somut ayrılık ve güçlüklerin gözlerden gizlenmesi gibi olumsuz sonuçlar. Bu nedenledir ki, ideolojik savaşımada zaten saptanmış olan doğruları söylemekten ayrı olarak, aynı zamanda teori alanında bizim devrimci bir güç olarak hareket edebilmemize ve bilimsel

sosyalizmin istemlerinin ışığında faaliyet göstermemize olanak sağlayacak bir ilerleme için de çalışmak gerekir.

Bizim devrim stratejimiz, diye devam etti Mazauric, şöyle formüle edilebilir: Fransa'da sosyalizmi demokratik yolla gerçekleştirmek. Konuşmacı, bu stratejiyi işleme sürecini anlatırken, iki aşamayı ayırdetti: birincisi, gerek devrimci geçiş aşamasında, gerekse sosyalist toplum kuruculuğu aşamasında anti-tekelci toplumsal güçlerin ve öteki politik varlıkların çok yanlı bir bağlaşmasının zorunlu olduğu bilinci; 1976'da proletarya diktatörlüğü fikrinden, bunu kurma planından vazgeçilmesi bununla bağlıdır. Bu değişiklik, ilk olarak dünyada emperyalizmin aleyhine değişen güçler dengesine ve sosyalist ülkelerin varlığına bağlı olarak gerçekleştirilebilirdi. Sosyalist ülkelerin başarıları sosyalizm açınımını milyonlarca insanın bilincine biçim veren ve zaman zaman en azgın anti-sovyetizme düşüncesizce kapılıveren kişileri bile etkileyen gerçek bir olanak haline dönüştürmüştür. İkinci olarak, sosyalizm açınımı ile en çeşitli demokratik hakların hatırı sayılır bir genişlemesini özdeşleştirerek, tekeli ezgi ve kapitalist sömürüye karşı savaşımın çelişkilerinden çıka gelen muazzam bir demokrasi gereksinimi, Üçüncü olarak, bilimsel-teknolojik devrimin üretici güçlerde neden olduğu ilerleme; bu, ulusal tabanda gelişen yeni çokuluslu sermayenin kâr hırsının emekçilerin vasıflarında düşüşe, göçlere ve işsizliğe yol açtığı koşullarda bile, üreticilerin karar alınması ve uygulanmasına katılmasını gerekli kılmaktadır.

Günümüzde tüm bunlar zaman zaman, egemen sınıfların verebileceği ödünlerin epeyce ötesine taşan yeni demokratik haklar için güçlü bir harekette toplanıyor. Parlamentoda ve yerel yönetim organlarında temsil edilme gibi klasik istemlerin ilersine geçerek demokrasiyi genişletme savaşımı ensonunda sınıfsal ezgiyi ortadan kaldırmaya yöneliktir.

Demokratik stratejimiz savaşın her kesimini kapsar ve özellikle bunalım koşullarındaki günlük yaşamda yeni görevler ileri sürer. Bu strateji, gerçek hak ve özgürlüklerin kazanılmasını, «iç savaş» dışında olanaklı olan her araçtan yararlanarak sosyalizme demokratik geçiş için en geniş savaşımın yönetilmesini ve – geçiş dönemi tamamlandıktan sonra – daha önce kazanılan demokratik hakların korunmasını hedefler.

Stratejimiz budur. Fransız Komünist Partisi öteki partilerin deneyimine duyduğu saygıdan ötürü bunu bir «model» oladak, ya da özellikle varolan sosyalist devletlere karşı bir «karşı model» olarak öne çıkarmaz. Parti, Fransa için kendi yolunu, kendi özgün planını ileri sürer.

Zor bir yol seçmiş bulunuyoruz. Zorluk, demokrasi savaşımının toplumsal ve devletsel ilişkilerde sosyalist dönüşümlerin hizmetine sokulması gereğinden, geniş bir bağlaşıklık politikasıyla birlikte, işçi sınıfı ve öteki kesimlerin politik bilincini yükseltmek gereğinden geliyor; ancak ne var ki, burada işçi sınıfının önder rolü hasıraltı edilmemelidir. Komünist Partisi

için baş sorun, emekçi halkın öncelikli istemlerini karşılama ve yeni bir toplum kurma savaşında belirleyici etkiyi yapmaktır. Bugün Fransa'da tüm reformist eğilimleri birleştiren sosyal demokrasiyi düze çıkaracak ve bunaların burgacında kıvranan kapitalizmi esenliğe kavuşturmak için olası önlemlere başvuracak her türlü bürokratik ya da kartelleşmiş «birlik» biçimlerini reddediyoruz. Bu yol, Lenin'in dediği gibi, yığınlara şu gerçeği kavratmak için çalışmak zorunda olduğumuzdan dolayı da zordur: demokrasi, ne denli geniş olursa olsun, gerçek tarihsel önemi taşıdığı sınıfsal öze belirlenen toplumsal erki yürütmenin bir aracı olmakta devam eder.

*Mazauric sonuç olarak şunları söyledi: Stratejimiz Avrupa'da ve başka kıtalardaki bir dizi komünist partisinin bazı politik adımları ve pratik eylemleriyle büyük ölçüde çakışmaktadır. Kimi çözümleneciler bu benzerlikler dizisine kendi kafalarından bir ad koymuşlar: «Eurokomünizm». Biz, bir tanım olarak uygun ve doğru gördüğümüz bu terimi tartışma konusu yapmıyoruz; ama bunun bir «model» ya da bir kavram, ya da hatta bilimsel sosyalizmin bir kategorisi düzeyine indirgenmemesini rica ediyoruz. «Eurokomünizm», sosyalizm açılımını, yığınların demokrasi ve savaşımın bütün potansiyellerinden yararlanılmasıyla bağlayan ayrımlı ama aynı zamanda da yaklaşık tarzları kapsar. Biz kendi payımıza bunun içeriğini, öteki Avrupa Komünist Partileri'yle bir çok sorundaki görüşlerimizin birliği olarak görüyoruz.*

*Emile Habibi, şu ya da bu ülke, hatta bölgede sınıf savaşımının özgüllüklerini belirli terimlerle dile getirme isteğinin anlaşılır birşey olduğunu belirterek şöyle devam etti. Bunlardan kimisi «İngiliz yolu» ve benzerleri gibi yerleşmiş terimlerdir. Ne var ki, «Eurokomünizm» gibi bölgesel kavramların, bence, öteki halkların kültür mirası ve tarihsel geleneklerinin değerlendirilmesi açısından kabul olunması olanak dışıdır. Bu, kanımca, kimi ülkelerdeki hareketin özgüllüklerinin başka bir tanımını dışlamaz.*

Tartışmaya katılanlardan bazıları, sosyalizme yeni ve özgün geçiş biçimlerini ilkeli bir temel üzerinde yaratıcı bir biçimde araştırmanın önemli olduğu düşüncesini savunurken, «sosyalizme giden demokratik yol» teriminin devrimci deneyimle ters düştüğü gerçeğine dikkati çektiler. *Girgin Girginov* ve *Yuri Krasin*, bu terimin – doğrudan doğruya olmasa da – sosyalizme giden öteki yollar anti-demokratiktir gibi bir ima taşıdığını belirttiler. Burada her Batı Avrupa ülkesindeki koşulları gözönüne alarak özgün bir yoldan sözetmek daha doğru olacaktır.

*Yeni koşulların ışığında bir stratejik çizgi geliştirme sürecinin çetinliğini Bruno Furch* da ele aldı. Konuşmacı, 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana tekelci devlet kapitalizminin Avusturya türünün sosyal demokrasinin ve onun burjuva ortaklarının aracılığıyla «toplumsal ortaklık» ve «sınıf işbirliği» sistemi ile birlikte biçimlendiğini anlattı ve şöyle devam etti. *Bu, elverişli bir ekonomik ortamla birarada yol aldı. Bu da, Partimizin ideo-*

lojik ve teorik bakımlardan yeterince hazırlıklı olmadığına ortaya çıktığı yeni bir ortam yarattı; kuşkusuz, bu gerçeğin ortaya çıkması bir anda değil, yavaş yavaş oldu. Birçok komünist, yeni sorunlara yanıt getiremeyen ya da yanlış çözümler veren kategoriler içinde düşünmeye devam ediyordu. Kimisi, işçi sınıfının toplumun öncü gücü olduğu gerçeğine inancını yitirerek, burjuva liberalizminden alınma yamalarla Marksizm-Leninizmi «zenginleştirmeye» ya da devrimci teorinin geçerliliğini tartışma konusu yapmaya başladı. Kimisi de, bunun tersine, doğmatizm ve sektarizm konularına takılıp kaldı.

Bu eğilimleri altetme savaşımı zorlu ve uzun oldu. Parti'ye, herşeyden önce toplumsal etkisi ve işçi sınıfının güveni açısından yitkilere mal oldu. Bu savaşımında hareket noktaları, yeni sosyal-ekonomik koşulların enine boyuna çözümlenmesi ve bu temel üzerinde Avusturya'da toplumun sosyalist dönüşümüne doğru yürünecek yola ilişkin genel kavramların işlenmesi oldu. Bu yol, iç savaşız anti-tekelci demokrasi için, yerli ve yabancı tekellerin erkinin sınırlandırılması ve sonunda tasfiyesi için savaş yoludur. Tekellerin erkine karşı savaşım derinliğine demokratiktir: bu savaş demokratik kazanımları korumak ve halkın haklarını genişletmek, işçi sınıfının demokratik geleneklerini yerleştirmek, demokratik kurumları yetkinleştirmek için veriliyor.

Partinin görüş açısı, Avusturya Sosyalist Partisi'nin 1978'de benimsenen, «demokrasi fikirleriyle yeni yeni alanları» doldurmaktan ve «sosyal demokrasi»yi yaşama geçirmekten söz eden programıyla keskin bir karşıtlık içindedir. ASP bunu, ilk savaş sonrası programında hâlâ bir sözcük olarak yer alan «sosyalizm» in yerine, «üçüncü bir yol» tutturma niyetine bağlı olarak geçiriyor; oysa şimdi bundan söz etmemeyi yeğlemektedir.

Furch, devrim sürecini çözümlenmenin yönetsel sorunlarına değinirken, bir «Avusturya modeli» inşa etmenin yersizliğini vurgulayarak şöyle devam etti. Sosyalist toplum sistemi, ülkenin ulusal özgüllüklerinin ışığında yaratıcılıkla uygulanması gereken ve ancak ulusal biçimde gerçekleştirilebilecek olan genel tek biçimliliklere uygun olarak yaratılır. Bu tek biçimlilikler arasında, özel olarak işçi sınıfının devlet erkinin kurulmasını belirtmeliyiz; Marksist devlet teorisinde proletarya diktatörlüğü diye adlandırılan bu erkin işlevi tüm emekçiler için, her birey için en geniş demokratik hak ve özgürlükleri gerçekleştirmektir.

*Konstantin Zarodov*, demokrasi ve sosyalizm savaşımı arasındaki ilişkinin komünistlerin devrim stratejisindeki iki temel çizginin diyalektik birliğini ifade ettiğini belirtti ve sözlerini şöyle sürdürdü: Zaman zaman demokrasinin bu birliğin başını çeken yönü olduğu ileri sürülüyor. Demokrasinin korunup ardıcıl olarak geliştirilmesi, sosyalizmin utkusu için zorunlu ve yeterli bir koşul olarak öne çıkartılıyor. Böyle bir yaklaşım doğru mudur? Marksist teoride demokrasi, proletaryaya hatırı sayılır yararlar ve potan-

siyeler sağlayan ve onun açısından her zaman için yeğtutulan sınıf savaşının önemli bir biçimidir, ancak yalnızca bir biçimidir. Her koşulda çelişik sınıf çıkarları, bu çıkarların çatışma ve karşıtlığı onun özünü oluşturmakta devam eder. Bu nedenle, bize öyle geliyor ki, devrimde demokrasinin rolünü değerlendirirken, biçimin bir tür mutlaklaştırıldığı, özün ise belli bir anlamda biçime bağımlı kılındığı noktaya kadar ilerleyerek çizgiyi aşmak doğru değildir.

Bu, başka bir sorunla da bağlantılıdır. Günümüzde, burjuva demokrasinin kurum ve normlarından yararlanarak sosyalizme geçiş için daha elverişli koşullar ortaya çıkmıştır. Bu yol sık sık barışçı, anayasal, demokratik bir yol diye tanımlanıyor. Kuşkusuz elbette tartışma konusu olabilecekleri halde, asıl sorun terimlerde değildir.

Sorunun özü burada, yalnızca burjuva devletlerinin demokratik anayasal çerçevesi içinde toplumun sosyalist yeniden kuruluşu için açılan potansiyeller açısından değil, aynı zamanda bu potansiyellerin kendilerini devrimci güçlerin hizmetine sunduğu sınırlar açısından da bir görüş açıklığına kavuşturulması gerekir. Sermayenin egemenliği altındaki bir toplumda en gelişmiş burjuva demokrasisi ve en demokratik anayasa bile, yine de son çözümlemede burjuvazinin dırimsel çıkarlarının korunmasına ve bu çıkarlara hizmet sağlanmasına göre uyarlanmıştır. Yaklaşık bir buçuk yüzyıl önce, Marksizm sınıflar dışı ya da sınıflar üstü bir demokrasi türünün varolabileceği yolundaki düşleri bozguna uğratmıştı. Dahası, Marks ve Engels, «sınıf demokrasisi» savunucularını gericiğin potansiyel destekçileri olarak görüyorlardı. Neden? Çünkü, demokrasinin politik kurum ve normlarını sınıfsal özden yoksun saymak, bunların gerçek toplumsal işlevini dikkate almadan, başlı başına bir değer olarak görmek, ister istemez bu normların en başta çıkarlarını savunduğu sınıfı, yani burjuvaziyi aklamak demektir.

Denebilir ki, ya devlet erkinin kilit araçları devrimci güçlerin eline geçerse; ya mevcut demokratik yasallığı, anayasal normları, temsili kurumları, vb. kendi çıkarları doğrultusunda kullanan sınıf burjuvazi değil de devrimci güçler olursa? Tamam, bu pekala olabilir. Ama, bu demokrasinin sınıfsal özünde bir değişiklikten başka bir anlama gelmez ki. Gerçekten de, demokratik yasallığın çerçevesi için ve ona dayanarak erki ele alan emekçiler kaçınılmaz olarak şu ikileme karşı karşıya kalacaklardır: ya yasallığa uymak uğruna sömürücülerin dırimsel sınıfsal çıkarlarına el uzatmaktan vazgeçecek, ya da toplumsal sosyal-ekonomik temellerinin sermayeye karşı emeğin çıkarları yönünde ardıcıl dönüşümüne engel olan normları çiğneyecekler. Sömürücü azınlık da aynı ikileme karşı karşıya kalacaktır: ya yasallığa ve ona dayanan devrimci erke boyun eğmek, ki bu servetini, kâr ve ayrıcalıklarını yitirmek demektir; ya da demokrasinin bütün sınırlayıcı normlarını görmezden gelerek kendi sınıfsal

çıklarlarını savunmak. Bu, doğması kaçınılmaz olan bir durumdur. Ve salt bir varsayım değildir. Gerçek yaşamda defalarca gözlenen bir manzara-  
dır. Dünya çapındaki devrimci deneyimin tümü, her demokrasi ve yasallı-  
ğın sınıfsal içeriğini unutanın, pahalı ödenen düşlere doğru ilk adımı  
oluşturduğunu gayet net göstermektedir.

Bundan sonra, her ülkede doğal olarak kendi tarihi, ulusal özellikleri  
ve sınıf savaşımının somut gelişim seyriyle belirlenen özgüllüklere sahip  
olan demokratik geleneklerle sosyalist devrim arasındaki ilişkinin, bu dev-  
rimin çözümlenmesinde önemli bir yan olduğuna dikkat çeken Zarodov,  
şöyle dedi: *Sosyalist devrimin bu konuda iki tipe ayrıldığını savunan nis-  
peten yaygın bir görüş vardır: demokratik geleneklerden çıkıp gelişen*  
*devrimler ve böylesi geleneklerin olmadığı, ya da ender görüldüğü koşul-*  
*larda yer alan devrimler. Ideolojik hasımlarımız, Oktobr Sosyalist Devri-*  
*mi'ni genellikle ikinci tipe katıyorlar. İyi ama, böylesi değerlendirmelerde, ya*  
*da böyle bir tipteleme doğruluk payı var mıdır?*

Demokratik gelenekleri bir ülkede parlamenter hükümet biçimlerinin  
varlığına, politik partilerin yasal çalışabilmelerine, vb. indirgemek hatalı  
olur. Elbette ki, bir burjuva toplumunda bu gibi kurumların uzun süreli  
varlığı ve bunlar için gericiliğe karşı verilen savaşım çok önemli bir gele-  
nektir. Rusya'da böylesi bir gelenek gerçekten de pek zayıftı.

Ama ülkemizde demokratik geleneklerin gücü, derinliği ve yaygınlığı,  
bunların sosyalist devrimdeki rolü 1825'de Dekabrist'lerin ayaklanma-  
sından başlayarak yaklaşık yüzyıldır devrimci fikirlerin etkisi altında bi-  
çimlenmiş ve gelişmiş olması ile belirlenmişti. O sıralar bu gelenekleri  
aristokrat kökenli olmayan aydınlar ve Nikolay Çernişevski'nin izlediği  
Aleksandr Herzen'in Kolokol'u (Çan) temsil ediyordu. Ayrıca, Rusya'da  
demokratik geleneklerin nüfusun ana kitlesi olan köylülerin bilincinde ve  
yaşayış tarzında derin köklere sahip olması da önemli bir noktadır. Bol-  
şeviklerin bu gelenekleri ve özel olarak da köy komününün demokratik  
geleneklerini değerlendirmesi, 1917 tarihli Toprak Bildirgesi ve Sovyet er-  
kinin daha sonraki yönergeleriyle Rusya'da tarım sorununun demokratik  
çözümünün dayanaklarından biri oldu.

Lenin'e göre, Rusya'da proleter hareket, ülkenin en demokratik gele-  
neklerini benimsedi. Lenin der ki, bu gelenekler onun için bir ulusal  
kivanç konusudur. Bu gelenekler, 1905-1907 ilk Rus devriminde ve 1917  
Şubat devriminde zenginleştirildiler; yığınların yaratıcı çabası bu dev-  
rimler sürecinde Sovyetler biçimi altında bir demokrasi biçimi ürettiler.  
Rusya devrimlerinde demokrasi geleneklerinin zenginleştirilmesi burjuva-  
zinin değil, işçi sınıfının hegemonyası altında gerçekleşti. Dünyanın ilk  
utkan sosyalist devriminin bu geleneklerle organik bağlantısı, onun ya-  
şama geçirdiği gerçek demokraside kendini göstermiştir.

*Ion Mitrăn*, Marksist düşüncenin öteki alanları gibi, sosyalist devrim

teorisinin de durağan ya da deneyimden yalıtılmış kalamayacağını söyledi. Bir zamanlar sosyalist devrimin kapitalist toplumun ekonomik felakete uğradığı bir anda gerçekleşeceği görüşünün ağır bastığını kaydeden Mitran sözlerini şöyle sürdürdü: Daha sonraları Lenin, devrim sorunlarını, özel olarak emperyalist savaşların neden olduğu sosyal-politik ka- barışlarla bağlantılı daha geniş, global bir bağlam içinde ele aldı. Bu görüşlerin, dünyada ilk sosyalist devletin kurulmasına ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Romanya da içinde olmak üzere, doğu ve orta Avrupa ülkelerinde devrimlerin utkusuna yol açan devrimci süreçler tarafından doğrulandığını anımsayalım.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin şimdiki koşullarında, sosyalist devrim teo- risinin yeni öğelerinden söz edilebilir. Günümüzde, uluslararası arenada değişen güç dengesi ve varolan sosyalizmin ve öteki anti-emperyalist güç- lerin artan etkisi sayesinde, ayrıca teknolojik devrimin askersel alandaki sonuçlarından ötürü, saldırgan burjuva çevreleri uygarlığa karşı gerçek bir tehdit yaratmadan, dünya savaşına bir politika aracı olarak başvuru- muyorlar. Aynı zamanda bilimsel-teknolojik devrim için ve üretim hacmin- de artış ve emek üretkenliğinde yükselme için elverişli koşullar yaratılmış- tır. Kapitalist ekonominin gelişmeleri ve yapısal kusurları varlığını sürdür- mekte ve daha yakıcı bir nitelik kazanmakta olmasına karşın, bunlar mut- laka üretimde durgunluğa yolaçmıyor. Kapitalizm kendi varlığı için son derece tehlikeli olan böyle bir durumdan sakınmasını öğrenmiştir. Ama istikrarsızlık olgusunu yeniden üreten ekonomisinin işleyişindeki antago- nist karakterin hakkından gelmeye yetenekli değildir. Sayısız çelişki ve toplumsal çatışmaların yüksek yoğunluğu, bir dizi kapitalist ülkede bur- juvazinin hegemonyası için kritik bir durum yaratmaktadır. Bugün bir dev- rimci seçenek savaşımı, ekonomik ya da askersel-politik felakete kayışı önleyebilir. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrim süreci, yapıları görece uzun ve yavaş yavaş dönüştürme süreci haline geliyor; böylece güçler dengesi değişecektir.

Devrim teorisinin işlenmesi çoğu kez toplumun sosyalist dönüşümünün genel hedefleri ile çeşitli ülkelerin özgüllükleri arasındaki ilişki sorunuyla bağlantılıyor. Sosyalist devrim hedeflerinin birliği, devrimin gerçek cisim- leşmesi üzerinde sürekli iz bırakır, ancak bu gerçekleşmenin tek biçimli olacağını ifade etmez. Toplumsal dönüşümlerin çeşitliliği bir yandan genel yasaların faaliyet gösterdiği çerçeve içindeki özgüllüklerin sürekli belir- lenmesini, öte yandan devrimci güçlerin her toplumda varolan olanakları seçebilmesini gerektirir.

Devrim ile demokrasi arasında çözülmez bir bağın varolduğu gerçeğin- den, yalnızca devrimci teoriyi zenginleştirmenin zorunlu olduğu sonucu değil, aynı zamanda sosyalist demokrasi de içinde olmak üzere, demok- rasiyi derinleştirmenin tarihsel önemi de ortaya çıkar.

Demokrasi sürekli ideolojik ayrılıkların konusu olan politik kategorilerden biridir. Tümüyle farklı gerçeklikleri tanımlamak için aynı sözcük kullanılmaktadır; kimileri, çağdaş dünyada demokrasinin «kumsalda kum üzerine dikilmiş bir statü» olduğu kötümser varlığına varıyorlar. (!) Ne var ki, herşey ne tür bir demokrasiden, hangi sınıfın demokrasinden söz edildiğine bağlıdır. Devrim, o muhteşem kollektif heykeltraş, demokrasiyi «biçimlendirir».

### *Erk Sisteminde Dönüşümler Mekanizması*

Tartışmanın ana çizgilerinden biri, günümüz kapitalizminde burjuva-demokratik erk sisteminin dönüşümler mekanizmasının incelenmesiydi. Bu çerçevede içinde, onun kurumlarını emekçilerin yararına kullanma olanakları, sınıf savaşında kapitalist toplumun politik üstyapılarını demokratikleştirmenin rolü ve yeri, sosyalizme geçişi sağlayacak olan tüm erk yapısında nitel bir değişikliği gerçekleştirme sorunu tartışıldı.

*Jose Luis Malo de Molina* sosyalizme doğru ilerleyişin temsili demokrasi kurumlarını ortadan kaldırmayı değil, aksine savunmayı gerektirdiğini, bu kurumların yenilenip geliştirilmesinin İspanya'da sınıf savaşı stratejisinin temel bir özelliğini oluşturduğunu söyledi. Yalnızca erkin ekonomik kararları alan tekelci çevrelerin elinde yoğunlaşmasına karşı değil, aynı zamanda işlevlerini ve yetki alanlarını genişletmeye ve çeşitlendirmeye çalışan bürokratik devlet organlarının artan etkisinden dolayı da, parlamentonun ve öteki seçimle gelen organların erkini etkili kılmayı amaçlıyoruz. Temsili demokrasi mekanizmasının yalnızca güçlerin heyetlerle temsil edilmesi düzeyine indirgenmesine engel olmak zorunludur; çünkü yığınlar, yalnızca belirli aralarla, tekellerin çıkarlarını gerçekleştirecek olan kişileri seçme hakkına sahiptir.

Biz yalnızca adaleti sağlamak üzere ekonomik yaşama müdahale etmeye değil, aynı zamanda üretim ilişkilerinin gelişimini ilerletmeye ve egemen sınıflarda bir değişiklik meydana getirmeye yetenekli olan bir politik demokrasinin kurulmasını istiyoruz. Bu, kanımca, zor yoluyla değil, görüş birliği ve hegemonyaya dayanan sosyalist dönüşümlere doğru ilerlemeye yardımcı olacak ve ekonomik gelişmeyi planlamaya, tüm devlet organlarını yeni baştan örgütlemeye, tekelci kapitalizmin otoriter ve anti-demokratik eğilimlerine karşı koymaya yetenekli olan bir demokrasi yaratmak demektir.

Gelişmiş demokrasi sisteminin başında tüm halkın iradesini temsil eden

(!) «L'avenir de la demoratie, Debats», Paris, 1978, s. 11.



bir parlamento bulunacaktır. Bu sistem aynı zamanda yığınlar arasında derin kök salmış kurumlardan oluşan geniş bir ağa dayanacaktır. Böyle bir yapı politik partilerin, seçimlerin ve bizzat parlamentonun rolünü asla zayıflatmadan, parlamento erkini sağlamlaştıracaktır. Temsili demokrasi her biçimde özyönetimin rolünü ve politik, toplumsal ve kültürel etkinliğin her alanında dolaysız demokrasiyi artıracaktır.

Bugünkü topluma demokrasinin derinleşmesine dayalı böylesi bir seçenek, gelecekte İspanya'yı özgür koşullarda sosyalizme kesinlikle götürebilecek olan seçenektir. Emek ve kültür güçleri, politik ve toplumsal demokrasinin yardımıyla günden güne daha da güçlenen politik erk konumları kazanacaklar ve önder olabileceklerdir. Bu süreç, üretici güçlerin gelişmesine ve maddesel ve kültürel değerlerin üleşiminde daha büyük bir eşitlik ve aynı zamanda daha etkin bir demokrasi getirmeyi amaçlayan, bilime dayalı yeni bir uygarlığın doğması sonucunu verecektir.

*E. Viera*, karşı söz alarak özgürlük koşullarında sosyalizme ilerleme düşüncesinin içsel bir çelişki taşıdığı yolundaki görüşünü belirtti ve şöyle dedi: bu ifade özgürlüksüz sosyalizm olabileceğini ima ediyor. Ancak sorun şurdadır ki, en geniş emekçi yığınlar için gerçek özgürlüğün meydana getiren derin politik ve sosyal-ekonomik dönüşümler olmadan sosyalizme geçmek düşünülemez.

*L. Antonetti*, işçi sınıfının, komünistlerin ve yandaş güçlerin İtalyan faşizmi karşısındaki utkusu ve İtalya'da demokratik bir cumhuriyet anayasasının elde edilmesinin, «demokrasi burjuvaziyi öldürür» düşüncesinin doğruluğunu kanıtlamakta olduğunu söyledi. Yeni anayasada şunlar ilân edilmiştir: emeğe dayanan bir İtalyan Cumhuriyeti, yeni bir dış devlet politikası, ilk elde toprak beylerinin tasfiyesiyle tarımsal ilişkilerde bir reform; bu anayasa, mülk sahiplerinin haklarını kısıtlar, emekçi halkın haklarını genişletir ve devletin demokratikleştirilmesi için bir reformun temellerini atar. Elbette ki, ilân etmekle gerçekleştirmek aynı şeyler değildir, ama ne olursa olsun, anayasamız bence bir burjuva anayasası olarak nitelenemez. Bugün bir dizi kilit devlet görevi yerel makamlara geçirilmiş, bir devlet yönetim reformu yürürlüğe konmuştur, erk desantralize edilmektedir, halk kesimlerine, yeni yetkilerle kuşanan emekçilere yakınlaşmıştır. Demokrasimize daha ileri kapsamlar kazandırma savaşımız sürüyor.

İtalya'da parlamento işlevlerini zedelemek ve halkın emellerine karşılık devletin sosyal-ekonomik alana müdahalesini daha da teknokratik düzeyde tutmak isteyen geleneksel kapitalist sektöre bağlı güçler vardır. Parlamento için, onun etkinliğini artırmak ve işlevlerini genişletmek için yürütülen savaşım, sosyalizme ilerleme stratejimizin başlıca öğelerinden biridir.

Konuşmacılar, parlamento rolüne ve devrimci amaçlarla kullanılı-

masına ilişkin çeşitli değerlendirmelerde bulundular. *Monty Johnstone* parlamentoyu süpürülüp atılması gereken burjuvazinin bir devlet erk organı olarak görmediklerini söyledi. Buna *Emile Habibi* şöyle itiraz etti: demokrasi uğruna verilen tarihsel savaşların ürünü olarak doğmuş olduğunu düşünsek bile, yine de parlamento bir burjuva devlet organı değil midir? kimden bağımsız olacaktır? Parlamentonun bir kapitalist erk organı olarak kullanılabileceğini söyleyerek karşılık veren *Monty Johnstone*, ancak kendilerinin parlamentoyu devlet aygıtıyla eş düzeyde görmediklerini, çünkü onun halkın yararına kullanılması savaşımını yansıttığını belirtti.

*Boris Spasov*, Bulgaristan'da sosyalist devrim sürecinde burjuva toplumunun bir dizi demokratik kurumundan yararlandığını anlatarak, sözlerini şöyle sürdürdü: Nitekim, halk erkinin aldığı devrimci önlemlerin hatırı sayılır bir bölümü (sanayi işletmelerinin, madenlerin, maden yataklarının, büyük ölçekli toprak iyeliğinin ulusallaştırılması) devrimden önce bir burjuva parlamentosunun çıkardığı yasalara dayanarak gerçekleşmişti. Devrimden hemen sonra yalnız faşist yasalar (devleti koruma, polis yönetmeliği gibi yasalar) kaldırıldı. 1947'de sosyalist Anayasa'nın kabulüne dek, parlamento çalışmaları nerdeyse tümüyle Tırnova burjuva anayasasının öngörülerine uygun olarak yürütüldü. Bu deneyimi değerlendirirken, Bulgaristan'da eski kurumların, erk halkın eline geçtiği zaman kullanıldığı akıldan çıkarılmamalıdır.

*Robert Francis* bugün yığınların, kendi deneyimlerine bakarak, parlamentarizme, seçmenlerin denetiminden uzakta döndürülen politik oyunlara karşı derin bir güvensizlik duygusuyla dolu olduğunu söyledi ve bunların çok çeşitli gruplara temel sorunların çözümünü etkileme, bu yönde baskı yapma olanağı verdiğini belirterek, şöyle devam etti: Ancak, parlamentarizmi yadsımak tehlikeli olur. Bütün temsili kurumlar için yeni araç ve fırsatlar aramak, bunların yeni görünümelerini belirlemek için bunalım halindeki parlamento için hareket etme zorunluğu vardır.

Çağdaş kapitalist devleti yalnızca zor uygulayıcı ve baskıcı nitelik taşıyan bir sınıf diktatörlüğü olarak şematik bir biçimde tanımlamak pek olanaklı değildir. Burjuvazinin erki, aynı zamanda bağımlı sınıfların kimi zaman epeyce geniş bir kesimiyle varılan anlaşmaya da dayanır; bu anlaşma, «devletin ideolojik organları» (okullar, kültür ve eğitim kurumları, kitle iletişim araçları) tarafından yaygınlaştırılan egemen ideoloji sayesinde sağlanır. Devletin işlevleri, «bastırma ideolojisi» formülüyle sınırlı değildir. Bu işlevler, özellikle toplumsal alana, göze batan bir biçimde yayılmıştır; bu alanda devletin halkla ilişkili olarak yerine getirmesi gereken bir dizi olumlu işlevi vardır. Ensonu, ekonomik işlevlerin de hassas bir rolü vardır.

Devletin yapısı doğal olarak burjuvazinin çıkarlarına, başta da tekellerin çıkarlarına uygundur. Devlet bir stratejik sınıf savaşımı alanıdır; onu

yalnızca erkteki gruplar arasındaki çelişkiler değil, egemen ve ezilen sınıflar arasındaki çelişkiler de etkiler. İlerici güçler devlet aygıtında güçlü konumlar kazanınca ve yığın eyleminin ürünü olarak toplumda güçler dengesi değişince, devlet kurumlarının komuta edici yönetim araçlarını sağcılardan elinden almak ve devletin tüm yapısını demokratikleştirme yoluyla aşamalı olarak dönüşüme uğratmak için bir fırsat doğacaktır. Bu ancak, «içerden» verilen savaşımın, hassas bir önem taşıyan yığın hareketinin «dışardan» eylemine dayanması koşuluyla gerçekleştirilebilir.

Belçika'da varolan ve daha da genişletilmesi gereken demokratik hak ve özgürlükler burjuvazinin bir hediyesi değil, işçi sınıfı ve demokrasi hareketinin verdiği savaşımın bir ürünüdür: İşçi sınıfının kazanımları bu özgürlüklere yeni bir anlam kazandırmış, bunları belli bir elitin çerçevesinde sınırlandırmayarak, toplumun tümüne yaymıştır. Böylece, «herkes için demokrasi» kavramı, ölümsüz bir tarihsel değer haline kavuşmaktadır.

Bugün Belçika'nın gündemindeki başlıca sorun, demokratik sosyalizmi kurmak, üzere, sosyalizme giden demokratik yola koyulmaktır. Sosyalizme barışçı yol stratejisini geliştirmek, hiçbir şekilde bir reformist-kadereci zihniyeti benimsemek anlamına gelmez.

*Sandor Lakos*, burjuva demokratik geleneklere daha fazla dikkat gösterilmesi gerektiğini bildirerek, görüşlerini şöyle açıkladı: Parlamento ve seçim kurumları muhakkak ki savunulmak ister. Ama aynı zamanda, burjuva demokrasinin kurumlarını dönüştürmek, onları halkın çıkarları açısından daha demokratik ve etkin kullanmak zorunluğu da vardır. Burjuva demokrasinin kurumları büyük ölçüde devrimci savaşımın kazanımları ve emekçi halkın bir savaşım alanıdır, bununla birlikte burjuva düzeninin bir ürünüdür. Belli bir ülkede, sınıf güçleri dengesini bir dereceye değin gösterdiği için, bu kurumların önemi küçümsenmemelidir. Ama abartılmamalıdır da: bunlar hakkında hayallere kapılmak yanlış olur. Bu kurumlar egemen sınıflarca giderek daha çok ele alınmaktadır; bunlar tüm nüfusun çıkarlarını temsil etmezler. Yalnızca parlamento seçimlerini görecektir olursanız, böylesi bir tek yanlı yaklaşım sizi parlamento dışı politik savaşımın önemini azımsamaya götürür. Şu da var ki, parlamentoda bile elle tutulur sonuçlar alınmasını sağlayacak olan, yalnızca bu savaşımdır.

Burjuva parlamentosu ve seçim sistemi, günden güne daha büyük ölçüde yığınları aldatıp oyalama aracı haline geliyor. Parlamento karar merkezi saymak hatadır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde en önemli kararlar, hiç değilse çoğu parlamentonun dışında saptanır. Erk odakları – askerel-sanayi kompleksi, tekeller, silâhlı kuvvetlerin üst makamları ve polis – halkın kontrolünün dışındadır. Gerçekte, bunları parlamento bile kontrol edemez.

Demokrasinin, sosyalist devrim hazırlığı ve utkusunda da büyük bir rolü vardır. Karşılığında ise devrimin utkusu demokrasinin gelişip yetkinleşmesi

için nitel bakımdan yeni ve elverişli koşullar yaratır. Emekçiler sürekli olarak burjuva demokrasisi kurumlarını kendi yararları doğrultusunda kullanmanın yollarını ararlar. Ne ki, egemen sınıflar da bu arada boş durmazlar. O zaman ortaya şöyle bir sorun çıkıyor: burjuva demokrasisinin çerçevesi içinde yapılacak dönüşümlerin sınırları nedir? Açıktır ki, erkin karakterinde nitel bir değişmeye gerek olacaktır. İşte buna kritik nokta denebilir.

*Yuri Krasin*, tekelci sermayenin bir politik erk biçimi olarak gelişmiş burjuva demokrasi sisteminin, işçi sınıfı ve demokratik hareketin birçok ürünleriyle bütünleşerek, bu hareketin güçlü etkisi altında gelişip oluştuğunu belirtti. Demokratik kurumların işçi sınıfı tarafından büyük sermayenin erkine karşı sistemin sınırları içindeki savaşımında köprü başı olarak kullanılması için geniş olanaklar doğmuştur. Ne var ki, demokrasinin gelişmesinde süreklilik açılımı, sosyalist devrimin önünde duran demokrasisinin sınıfsal özünü değiştirme görevini ortadan kaldırmaz; bu görev devlet erk organları sisteminde köklü düşümleri gerektirir.

Şimdiki aşamada işçi sınıfının, komünistlerin ve öteki demokratik güçlerin önünde burjuva demokratik kurumları sistemine – parlamento, yerel erk organları, belediye meclisleri, hatta hükümet – katılmak için geniş olanaklar açılmaktadır. Çağdaş kapitalist toplumun devlet sistemine giren komünistler henüz teorik ve pratik çözüm bekleyen şu sorunla karşılaşılıyor: komünistler bir yandan işçi sınıfının ve tüm öteki emekçilerin çıkarlarını dile getirirken, öte yandan kapitalist toplumun gelişim mantığının belirlediği ve işçi sınıfının çıkarlarıyla, sosyalist erekleriyle çelişen yasalara göre işlev göstermekte olan tüm politik üst yapının zorunlu kıldığı «oyunun kuralları»na uymak zorunda kalıyorlar. Böylelikle, burjuva demokratik sistemine girmek, devrimci perspektifin yitirilmesi ve bu sistemle bütünleşme yönünde bir eğilimin doğması gibi gerçek bir tehlike ortaya çıkıyor.

Reformist ütopyalar, varolan burjuva demokratik sistemi içindeki köprübaşlarından yararlanma gereğinin kabulünden oluşmaz. Ütopyacılık, erk sisteminde köklü dönüşümlerin, devlet sisteminin «içinden» olanaklı olduğu inancındadır.

Tekelci devlet kapitalizmi kat kat çelişkiler yumağıdır. Bütün bu çelişkilerin bir hamlede, tek bir darbeye çözümlenebileceğini düşünmek zordur, ancak böyle bir açılım hepten dışlanamaz da. Ama, üst katmanın çelişkileri diye adlandırabileceğimiz tekelci devlet erk sistemi ile halkın çeşitli kesimleri arasındaki ilişkilerle bağlı olan bu çelişkilerin ilk başta çözüleceği daha olasıdır. Bu, sosyalist olmamakla birlikte, kapitalist toplumun geleneksel politik sisteminin çerçevesini aşan genişsel erk tipleri yaratılması için geniş olanaklar açar. Bu yol işçi sınıfının politik erkinin

kurulmasına götürür; çünkü bu gibi derin dönüşümler ancak onun önderliği altında gerçekleştirilebilir.

Bu konuyla ilişkili olarak, *Bert Ramelson*, komünistlerin sosyalizme iç savaşsız bir geçişi sağlamak hedefiyle burjuva demokratik kurumlarına katılmaları sorununa henüz herhangi bir teorik çözümleme getirilmemiş olduğu savını kabul etmenin olanaksızlığını belirtti. Bu tür çözümlerin önerilmiş olduğunu kaydederek, şöyle devam etti: Elbette ki, bunlar teorik geçerliliğini yaşamın belirleyeceği varsayımlar olarak nitelenebilir.

Bir başka yorum da, «oyunun kuralları»na uyma konusunda ortaya çıkıyor. Bu kurallar anti-demokratik iseler de kabul olunacaklar mı? Yetmişlerin başında, İngiltere'de, «oyunun kuralları» arasında sendikaların grev hakkının kısıtlanması kuralı gündemdedi. İngiliz işçileri bu kurala uyararak oynamadılar ve onu kaldırttılar. Sosyalizme iç savaşsız geçiş gibi teorik anlayışlar bu geçişin parlamento dışı savaşımı «oyunun kuralları» değil, parlamento dışı savaşımın belirleyici olduğu) anayasal biçimlerden yararlanmanın birleştirilmesinin bir ürünü olarak gerçekleştirileceğini ifade eder.

Burjuva demokratik sistemiyle bütünleşme yönündeki eğilimlere bakarsak, böyle bir tehlikenin her zaman var olduğunu görürüz. Ancak, riski göze almadan birşey başarmanın olanağı yoktur. Bu tehlikenin bilincinde olarak, ondan sakınabilmek gerekir. Ana nokta budur.

Değirmek istediğim son nokta, seçimlerle yığın hareketlerinin birbirlerinden ayrılmaması gerektiğidir. Yığın savaşımı öyle bir düzeye yükselir ki, seçimler parlamentoda sosyalizmi hedefleyen çoğunluğun etkisini sağlayabilir. Ama bu noktada durmak olmaz, çünkü sırada yaşama geçirilmesi gereken sosyalist dönüşümler bulunmaktadır. Bunları uygulamak için yığın savaşımına, yığın örgütlerine, bu savaşım sürecinde işçi sınıfının geliştirdiği parlamento dışı kurumlara gerek vardır. Hükümet üzerinde sürekli baskı zorunluğu vardır.

Söz alarak yanıtlayan *Yuri Krasin*, devrimci teorinin pratiğe her zaman açık durduğunu kaydetti. Yaşamın her zaman, teorik düşünce tarafından tekrar tekrar çözülmesi gereken sorunlar doğurduğunu söyleyen Krasin, şöyle devam etti: Bu durumda söz konusu olan, Marksistlerin Lenin'in mirasına ve devrimci düşüncenin topladığı deneyime dayanan teorik araştırmalarıyla ilgili bir sorundur.

Sürekliliği kabul etmenin, burjuva demokrasisinin «oyun kuralları»na uyma anlamını taşıdığını söylemek yanlış değildir. Bütün komünistler, burjuva demokrasisinin çerçevesi içinde hareket etmek durumunda buldukları sürece, bu demokrasinin «oyunun kuralları»nı doğal olarak kabul edeceklerdir. Bolşevikler Duma'ya girdikleri zaman onun kuralları ve işlemleri uyarınca davranmışlardı. Burada sunulan grev hakkının kısıtlan-

masına karşı savaşım örneği farklı bir olaydır. Şayet bu varolan sistemde herhangi bir temelli değişiklik getirmeyen bir yasa normu olursa, sosyal reformistler de özel bir yasaya karşı savaşımı kabul ederler.

Oysa bizim tartıştığımız nokta başkadır; sosyalizme geçişin burjuva demokrasisinin «oyun kuralları» altında gerçekleştirilebileceği savını tartışıyoruz. Konuşmacının soruşturduğu sav budur. O, sorunun iki aşırı uçtan sakınmak olduğunu söyledi: birincisi, kapitalizmde kazanılan demokratik biçimlerin toptan yadsınması, ki bu kaçınılmaz olarak «solcu», ekstremist ve anarşist eğilimlere götürür. Bir başka aşırı uç daha vardır. O da aşamacılıktır. Sosyalizme geçişte muazzam önem taşıyan ve özünde, adına devrim dediğimiz nitel sıçramanın yadsınmasıdır. Devrim bu aşamalar arasında eritiliyor. Dönüşümler ne denli aşamalı da olsa, eski kurumlar ne ölçüde kullanılsa da, daha önce belirtildiği gibi, bu yolda tüm erkin işçi sınıfının eline geçmesini ve demokrasinin tüm içeriğinin değişmesini öngören bir kritik çizgi vardır.

*Bert Ramelson*, işçi sınıfının demokratik hak savaşımını örnek verirken, yalnızca şu noktayı vurgulamak istediğini belirtti: toplumun iç savaşsız dönüştürülmesi için savaşırken, salt anayasacılık oyunuyla uğraştığımızı söylemek hatalı olur.

*Peter Boychuk*, kendi yasaları ve anayasa normları kapitalizmin sınıfsal amaçlarına engel olduğu zaman, bunların kapitalizmi hiçbir şekilde bağlamadığını söyleyerek, devam etti: Kapitalist ülkelerdeki yığınlar uyanıklığı azıcık bile olsa gevşettiler mi, egemen sınıfların hak ve özgürlükleri çignemeleriyle, demokrasi sönmeye, yokalmaya yönelir: Aynı zamanda, devrimci süreç belirli aşamalarda, parlamento kurallarıyla düzenlenmeyen şiddetli bir sınıf savaşımına yol açar. İşçi sınıfı ve bağlaşıklarının bu savaştaki başarısı daha ileri demokratikleşmenin yolunu, sosyalist devrimin önündeki yolu baştan başa temizler.

*Kemal Kervan*, burjuva demokrasisinin sınırlarını aşmadan sosyalizme ulaşmanın olanaksızlığını vurgulayarak, sözlerini şöyle sürdürdü: Sosyalizme geçişi gerçekleştirmeyi kolaylaştıran koşulları adım adım yaratmanın olanaklı olduğu ortadadır. Aynı şekilde, bir antagonist sınıflar toplumunda, sınıflar dışı bir «görüş birliği», «herkes için» sınıflarüstü bir «demokrasi» olamaz. Kaçınılmaz olarak öyle bir noktaya gelinir ki, burjuvazinin bambaşka amaçlarla oluşturduğu devlet, halk düşmanı diktacı yüzünü gösterir. Bunun yanısıra sınıf düşmanının devrimci güçlerin çabalarını sonuca vardırılmalarını sessizlikle bekleyeceğini varsaymak da tehlikeli bir düş olur.

Yalnızca barışçı yöntemlerin kullanılmasından ibaret olan yol, güvenli değildir. Egemen sınıf kendini güven içinde hissettiği sürece barışçı araçların kullanımı olanaklıdır. Ama savaşım ilerledikçe, sınıf düşmanının tep-

kisi de şiddetlenecektir. Gerek hareketin daha güçlü olacağı, gerekse düşmanın daha amansız bir savaşa kalkışacağı tümüyle yeni koşullar – kendiliğinden değil, onun davranışları sonucunda – doğacaktır.

Ne olursa olsun, demokratik savaşımında nitel bir sıçramanın zorunluluğunu belirten *Jose Luis Malo de Molina*, bunun nedenini şöyle açıkladı: Çünkü devletin sınıfsal karakterinin değişmesi bütün devrimlerin ana maddesidir. Biz bu sıçramanın, özgürlükler ve temsili demokrasi kurumları ortadan kalkmadan gerçekleşmesine çalışıyoruz. Teorik olarak geri dönüşün olanaksız olduğu bir nokta düşünülebilir. Erkin ele geçirilmesinden ve sosyalist tipte dönüşümlerden sonra geri dönüş olanağı kalmaz, ya da kalmayacaktır. Karşı devrim tehlikesi kuşkusuz sürecektir. Ama herşey çoğunluğun gücünü, yığınların sosyalist süreci gerçekleştirmek için seferber edilmesine bağlı olacaktır.

*Batı Avrupa'da, ya da her durumda İspanya'da, burjuva demokrasisinin özü en başta halkın özgürlük ve potansiyellerinin kısıtlanmasında kendini gösteriyor.*

*Claude Mazauric*, burjuva demokrasisini karakterize ederek, bu kavramın yalnızca devletin sınıfsal içeriğiyle olan ilişkisini kapsamakla kalmadığını söyledi ve onu bir evrim süreci olarak, uzun bir süredir varolan ve güçler dengesinin, yığınlarla egemen sınıf arasındaki savaşımın dinamiğini yansıtan bir yapı olarak tanımladı: Bu savaşım aynı zamanda, sınıflı toplumun çerçevesinde bilimsel ve teknik devrimin gereklerine de bağımlıdır. Başka bir deyişle, burjuva demokrasisi kavramı, tarihsel bakımdan görelî bir kavramdır. Bu yaklaşım politik stratejimizin anlamını kavramakta çekilen güçlükleri ortadan kaldırmaktadır.

*Bert Ramelson*, burjuva demokrasisinin eleştirecek yanı çoktur dedi ve şöyle devam etti: Ancak ileri kapitalist ülkelerde demokrasisinin gerçekten varolmadığını, bunun salt hile ve dalevereden ibaret olduğunu söylemek de aynı derecede yanlıştır. Doğaldır ki, çalışma hakkı gibi, yeteneklerine göre kişiliğini geliştirme hakkı gibi, öyle dîrimsel demokratik haklar vardır ki, kapitalizm bunları sağlayabilmekten uzaktır. Bu gibi demokratik haklar ancak sosyalizmde olanaklıdır. Ama bu, zaman zaman yapıldığı gibi, – kapitalist demokrasiyle özdeşleşmiş – politik haklara karşı – sosyalist demokrasiye özgü – ekonomik ve toplumsal hakların seçilmesiymiş gibi gösterilmemelidir.

Sosyalist demokrasinin kalıplaşmış bir gelişme sınırı yoktur. O, «kapitalist» demokrasinin yerine getirilmez, işçi sınıfı ve demokratik güçlerin kapitalizmdeki kazanımlarının üzerine inşa edilir, bunların gelişmesinin önündeki engelleri temizler ve kapitalist toplumun yapısı gereği sağlamaktan yoksun olduğu ekonomik ve toplumsal hakları bu kazanımlara ekler.

*Magsarzhavin Sanzhdorzh*, tüm burjuva devlet yapısını demokratikleş-

tirme yoluyla yavaş yavaş yeni baştan biçimlendirme savının, burjuva devletin sınıfsal niteliğini değiştirip baştan oluşturma sorununu, bu devleti söküp atma sorununu yanıtızsız bıraktığını söyledi. Burjuva devletinde yapısal yetkinleştirmelerin ya da onu demokratik yönde geliştirmenin, tüm olumlu özellikleri koruyarak, bu devleti olumsuzlama gereğini ortadan kaldırmadığını belirten konuşmacı, sözlerini şöyle sürdürdü: Burjuva demokratik kurumlardan erkin kazanılması için yararlanmanın, burjuva demokrasisini korumak gerektiği, onun sosyalizme ulaşmada bir araç hizmeti görebileceği anlamına alınmamasının gerektiği ortadadır. Bu demokrasinin büründüğü biçim ne olursa olsun, sınıfsal özünü eninde sonunda yeni baştan yapılandırmak kaçınılmazdır. Her ne olursa olsun, burjuva demokrasisini kullanma düşüncesinin teorik planda genel bir geçerliliği yoktur ve pratikte evrensel ölçüde kullanılmaz. Bu gerçek, gelişme halindeki ülkeler için özellikle sözkonusudur. Burjuva demokrasisinin toplumsal ve politik ilerlemenin istemlerine toptan yabancı kaldığı Moğolistan'ı ele alın. Moğolistan burjuva demokrasisi değil, sosyalist demokrasi yoluna yöneldi.

Komünistlerin burjuva demokratik erk sistemine katılmaları düşüncesini somutlayan *Oiva Björkbacka*, Finlandiyalı komünistlerin hükümete girerken, o dönemde ülkede kendilerinin hükümette yer almadıkları dönemden daha fazla bir demokrasinin varolduğu düşüncesini taşımadıklarını belirtti. Konuşmacı, kendi koşullarında, şu ya da bu biçimde hükümete katılmalarının hükümet platformu içinde «yukardan» baskı yaparak, işçi sınıfının çıkarları uğrunda savaşımlar için yeni yeni olanaklar yarattığını söyledi. Ne var ki, bu olanakların gerçekleşmesi en başta işçi sınıfı hareketinin genişliğine, gücüne ve örgütlülüğüne, «aşağıdan» gelen baskıya bağlıdır.

Yeni bir üst yapının doğuşundan sözeden *Jose Lava*, esas noktanın devlet erki sisteminin içinde ve dışında yol alan demokratik süreçleri «ya biri ya öbürü» mantığıyla karşılaştırmak değil, bunların karşılıklı etkileşimlerini açığa çıkarmak olduğunu söyledi.

*Yuri Krasin*, kapitalizmden sosyalizme geçişin ne denli aşamalı da olsa, yalnızca varolan devlet kurumlarının çerçevesi içinde düşünülmemeyeceğini kaydetti. Bunların yanısıra sosyalizme geçişin tümünü (son çözümlemede belirleyici olarak) etkileyen çeşitli temel örgütlenmelerin ortaya çıkmış olduğunu vurgulayan konuşmacı, sözlerine şöyle devam etti: Bir burjuva devriminde bile böylesi bir Jakobin Kulübü ortaya çıkmıştı. Gerçekleşen bütün sosyalist devrimlerde bu gibi temel örgütler varolmuştur.

Bu temel örgütlerin yeni erk sistemine değişik biçimlerde bağlanabileceği ayrı bir sorundur. Sovyet erki böyle bir biçimin klasik bir örneğidir. Yepyeni bir devlet kurumu olan Sovyetler eski erki süpürüp atarak, onun yerine geçti. Bugün, – bu düşünce Lenin'den tutan da, Gramsci'ye ve diğer-



lerine dek gider – varolan kurumlardan geniş ölçüde yararlanmak olanaklıdır; bir dizi Doğu Avrupa ülkesi bu olanağı pratikte kullanmıştı. Güçler dengesinde işçi sınıfı lehindeki ağırlık, onun varolan kurumlar sistemini dönüştürmesine, bunu yeni bir sınıfsal öze doldurmasına elverişli bir düzeydeyse, hiçbir alternatif sistem kurulmasına gerek kalmayabilir.

### *Devrimci Dönüşümlere Yöneliş: Önkoşullar, Aşamalar, Sorunlar*

Konferans'ta ele alınan bir başka grup konu da, yığınları toplumsal devrime yöneltecek bir atılımın koşullarını yaratmanın yolları; devrimci sürecin karmaşıklığı ve geçireceği birkaç aşama; işçi sınıfı hareketinin önüne dikilen yeni sorunlar; yığınları sosyalizmden yana kazanmakta sosyalist örneğin önemiydi.

Gelişmiş bir teknelci devlet kapitalizmi sisteminin oluşmuş bulunduğu Federal Almanya Cumhuriyeti'nde demokrasi savaşımının açınımlarını ele alan *Horst Wilhelms*, yakın gelecekte demokratik ve toplumsal ilerleme yönünde bir atılımın koşullarını yaratma olanağına işaret etti. Bu dönem için formüle edilen görevlerin henüz kapitalist çerçeveye sınırlı olduğunu, ama bu çerçeve içinde bile bunları yerine getirmenin tekeller erkinin dizginlenmesine ve böylelikle de işçi sınıfı ile öteki anti-teknelci güçlerin ko-numlarının sağlamlaşmasına yarayacağını belirten konuşmacı, sözlerini şöyle sürdürdü: Bu savaşım, devlet aygıtında ve ekonomide derin demokratik dönüşümler sürecini ifade eden bir anti-teknelci demokrasinin kurulmasını getirdiği zaman, temelli değişiklikler meydana gelecektir.

Ama anti-teknelci demokrasi henüz yeni bir toplumsal sistemi temsil etmemektedir. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde bugünkü koşullara ve sınıf savaşımının durumuna bağlı olarak, biz bunu yeni sosyalist sisteme devrimci geçişi başlatacak olası bir biçim olarak görüyoruz. Anti-teknelci demokrasi, tüm bir devrimci savaşım dönemini kucaklar; bu dönemde kapitalizmin geride kalan öğelerine sosyalizmin doğuş halindeki öğeleri eklenecektir.

Demokratik ve toplumsal ilerlemeye yönelme ve anti-teknelci demokrasi savaşımı Federal Almanya Cumhuriyeti'nde sosyalizmin yolunu açmak için en kabul edilebilir olan biçimdir. Biz, anti-teknelci ve sosyalist dönüşümleri, kapitalizmde sosyalizme devrimci geçiş sürecinin, bu tek ve aynı sürecin bağlantılı iki aşaması olarak alıyoruz.

*Jose Luis Malo de Malina*, bu konuda farklı bir görüşü savundu. Sosyalizm savaşımı kesintisiz bir demokratik süreç olduğu için, bu süreci mekanik bir biçimde ayrı aşamalara bölen geleneksel görüşü (demokrasi sava-

şımı ile onu daha güçlendirme, anti-tekelci dönüşümler savaşı) kendilerinin anlamsız bulduklarını söyledi.

*Dimitris Zaras*, Yunanistan'da devrimci hareketin başta gelen sorununun, devrimci sürecin aşamalarını belirlemek olduğunu belirtti ve şöyle devam etti: Biz, bütünlüklü bir devrimci sürecin sıkı sıkıya ilişkili iki aşamadan oluşacağına inanıyoruz. Bu aşamalardan ilkinde, anti-tekelci, anti-emperyalist bir demokrasi, bir halk demokrasisi gerçekleştirilecektir. Bunun ana içeriğini ülkemizin emperyalizme bağımlılığına son verilmesi, yerli ve yabancı tekellerin gücünün ortadan kaldırılması ve toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesi oluşturacaktır. İkinci aşamada, halk demokrasisinin bir sosyalist demokrasiye doğru gelişmesiyle, sosyalizme geçiş gerçekleştirilecektir. Burda erk, Marksizm-Leninizm klasiklerinde proletaryaya diktatörlüğü diye tanımlanan bir erk olacaktır.

Tekellerin erki, demokratik reformların yolunu tıkıyor. Gerçek demokrasi savaşımı, burjuva devletinin çerçevesi içinde demokratik kazanımları genişletmekle bitmez; bunun, tekeller erkinin alaşağı edilmesi, anti-emperyalist, anti-tekelci bir erkin kurulması için bir savaş doğuracağı kaçınılmazdır. Devrimci savaşım biçimlerine değinen konuşmacı, tekeli oligarşinin, emperyalist güçlerin şiddete başvurması halinde, bizlerin ideolojik ve politik bakımdan barışçı olmayan yola yönelmeye hazırlıklı olmamız gerektiğini vurguladı. Konuşmacı, barışçı olmayan yolun anti-demokratik olduğu görüşünü reddederek, bu görüşün, ancak burjuvazi için kabul edilebilir nitelikteki yöntemleri demokratik sayan burjuva demokrasisi ölümlerine dayandığını söyledi.

*Antonio Jannazzo*, kendi ülkesinde sosyalizme geçiş sorunlarını işlemenin ideolojik önkoşullarından söz ederken, İtalyan Marksizmi'nin tarih sürecinde sosyalizmi bir seçenek olarak kavrar hale gelmiş olduğunu belirtti. *İtalyan Marksizmi'nin*, sosyalizmi, bütün zamanlar için kurumlaşmış bir durağan model olarak değil, bireyin tüm yeteneklerini geliştirebileceği bir İnsan Kenti yaratmayı amaçlayan yoğun bir arayış olarak gördüğünü söyleyen konuşmacı, şöyle devam etti: Bu anlayış, sınıfların savaş içinde birbirlerini yoketme ve sosyal-ekonomik çöküntü tehlikesinin var olduğu şimdiki tarihsel aşamayla sıkı sıkıya bağlıdır. Bu, büyük devrimci irade ister, bu iradenin Kışlık Saray'ın bombalanmasından daha az çöşkulan-dırıcı, ama aynı ölçüde önemli olan zorlu günlük savaşlarda, uygar toplumun karmaşık mekanizması içinde ortaya konmasını ister.

İtalyan sosyalizminin dinamik doğası ve kapitalist sistemi devrimci çizgiler üzerinde dönüştürmeyi başaramayan sosyal demokrat partilerin olumsuz deneyini atlayıp geçecek bir «üçüncü yol» arayışı, son derece farklı koşullarda çalışma zorunluğumuzu bilmekten ileri geliyor.

Sosyalizm, varolan gerçeklikleri kutsama kandırmacasına, boyun eğme-

meli, kapitalist rasyonellik bunalımının en karmaşık labirentlerinde yeni değerler taşıyan diri güçlerin ortaya çıkmasını sağlamalıdır. Bu yeni değerleri şöyle sıralayabiliriz: faaliyetleri bir sınai işletmenin geleneksel çerçevesiyle sınırlı olmayan, aynı zamanda en yeni teknolojik kazanımlara dayanan vasıflı toplumsal hizmetler alanında da süren toplumsal düşünceli işçi gibi yeni tip bir kişilik geliştirmek; aynı zamanda, sosyalizmde, asalak geçinmenin yerine, toplumsal bakımdan yararlı olmanın anlamını kavrayacak olan demokratik düşünceli orta sınıflar geliştirmek.

Bu sorunların çözümü, sınıfların birbirleriyle savaşırken yokolup gitmelerinin önlenmesini ve Gramsci'nin devrimci güçleri uyardığı gibi, *bağladığı dönüşümleri tamamlamayarak yarı yolda kalan, ölü doğmuş «pasif» devrimler tehlikesinin savuşturulmasını* olanaklı kılacaktır; yanılmıyorsam, bu olgu varolan sosyalizm ülkelerinde açıkça görülmektedir. Marksizm kendisine daha eleştirel bir gözle bakmalı ve tüm gerçekliği rasyonalize etme ya da onu kendi istemlerine uydurma savında bulunmayan, ama tersine kendiliğindenlik etkenlerini kavrayan ve olanak tanıyan bir bilim olmalıdır. Gramsci, Parti'nin Marksizmi geleceği fethetmek, büyük olayları önceden görmek, kontrol altına almak ve dolayısıyla hükmü altına sokmak için hassas bir alet olarak, hatasız bir yöntem olarak kullandığını söyler.

Ancak, bu doğru bir yöntem idiyse bile, tarihsel Leninizm, Batı'da bir harekete-getirici savaş yaymayı başaramamıştır. Gramsci, Batı'da devrimin kitle terörüne başvurmadan, rıza gösterilmesi yoluyla, uygar toplumun yapısını oluşturan sayısız tabyayı, kurum ve toplumsal güçleri yavaş yavaş kazanarak gerçekleştirecek uzun bir süreç olacağı vargısını öne sürmüştü.

Daha sonra, demokrasiyi savunmanın anlamını, en başta da demokrasi savaşımının şimdi aldığı anlamı açıklayan konuşmacı, şöyle devam etti: Bunu açmak gerekir, çünkü «savunma» sözcüğü geçmişe (yani «burjuva» dünyasına) ait vazgeçilmez değerlerin sözkonusu olduğu izlenimini yaratabilir: oysa görev, heba edilecek ya da çok sınırlı olarak gerçekleştirilebilecek olan bu demokratik değerler için savaş vermektir. Modern üretici güçlere ayak uyduran komünizm, ancak, toplumsal gelişme ile ekonomik gelişmeyi, toplumsal örgütlerin bağımsızlıklarının artmasıyla hızlı ve etkili karar alınmasını, ekonomik etkinlikle etkili yönetim ve demokrasiyi uyumlaştırabilecek bir demokrasi anlayışının çerçevesi içinde gelişebilir.

Etkin demokrasi olmazsa, bilimsel ve teknolojik devrim toplumsal üretici güçlerin tam gelişmesini hiçbir zaman sağlayamayacak ve dolayısıyla toplumsal ilişkilerde yıkım getirecek bir sınıflar dengesine yolaçması kaçınılmaz olan bir oligarşik olgu halinde kalır; öyle ki, bu denge yeni dikta rejimlerinin kolayca doğmasına neden olabilir. Yalnızca demokrasi, yeni

gereksinmelerin ölçü ve kalitesini sağlayabilir, üretim aygıtının bu gereksinimlere göre yönlendirilmesine yardımcı olur.

A. Jannazzo, ortaya atılan genel teorik sorunlara ilişkin görüşlerini de belirtti.

*Essop Pahad*, «üçüncü yol»un esas olarak Batı Avrupa'da öngörüldüğünü söyleyerek, şöyle devam etti: Bu arada, bu bölgenin ülkeleri birbirlerinden belirgin bir biçimde farklıdırlar; bu farklılığın ise sosyalizme geçiş yollarının çeşitliliği anlayışında yansıdığını biliyoruz. Elbette ki, gelişmiş kapitalizme özgü bazı özellikler, bütün bu ülkeler için geçerlidir. Ama bu noktayı temel alırsak, ABD Kanada, vb. gibi ülkeler bir yana, Güney Afrika'yı da Batı Avrupa ülkeleriyle aynı gruba koymak gerekir. Oysa Güney Afrika'da sosyalizme ilerleme sorunlarının çözümüne farklı bir yaklaşım getirilmektedir.

Bir dizi Avrupa ülkesinde gerçekleşen düşüncelerinin «Üçüncü Dünya» koşullarına uygulanabilirliğinden sözeden sosyal demokratlar, bu dünya ülkeleri için de bir «üçüncü yol» öğütlüyor. Gerçi bu kuşkusuz başka birşeydir. Ama yine bir «üçüncü yol» daha önermekteki mantık nedir?

*Aleksandr Sobolev*, kışlık sarayları bombalamanın artık geçmişe karışıp gitmiş olduğundan söz edildiğini belirtti. Belki artık Bourbon, Buckingham, Quirinal ya da başka «kışlık sarayları» bombalamak zorunlu olmayabilir. Ama bunu her duruma uygulayabilecek genel bir kural saymak için henüz çok erken değil mi? Tekelci devlet kapitalizminin gerçekten sosyalizm için uğraş veren tüm güçlere indirmeye hazırlandığı ve indirdiği darbeler nasıl savuşturulacaktır?

*Girgin Girginov*, kendi görüşüne göre, «İtalyan Marksizmi»nin, sözgelimi «Bulgar aritmetiği»nden hiç farklı olmayan bir mecazi sözcük olduğunu söyledi ve şöyle devam etti: Marksizm de içinde, bilim, ulusal çokluk ruhuyla yorumlanamaz. Marksizm nice zamandır bir bilim haline, «gerçekliğin tümünü rasyonelize etme» ya da bu gerçekliği kendi önermeleme göre «eğip-bükme» savında olmayan, toplumsal yaşamı anlamaya ve emekçilerin çıkarları doğrultusunda değiştirmeye uğraşan, özünden eleştirel ve özeleştirel bir bilim haline gelmiştir.

Sosyalist ülkelerdeki Marksist bilimciler, bu ülkelerde varolan gerçekliği tapınç haline getirmiyorlar. Biz, halklarımızın kurmuş olduğu sosyalist toplumu idealize etmiyor ve tamamlanmış saymıyoruz, bu toplumun komünizme doğru yol almasını ilerletme görevlerini formüle ediyor ve üstleniyoruz. Bu bakımdan, gelişmiş sosyalizm açısından süregiden dönüşümlerin doğal olarak tamamlanması gerektiği, bunun da zaman alacağı açıktır. Ancak, komünizme giden tüm yol henüz açılmadı diye, yarı yolda kalmaktan söz etmek doğru olur mu?

*Yuri Krasin*, devrimlerin bazen ilerlerken durabileceği yolundaki öğretisi onun yaşamı sırasında doğrulanmıştı diyerek, Paris Komünü örneğini verdi. Ardından yenilen, ama gerekli dersleri veren 1905 devriminin geldiğini belirten Krasin, sözlerine şöyle devam etti: Günümüz gerçekliği de benzer örnekler sunmaktadır. Örneğin, Şili'deki devrim ve karşı devrim deneyimini alın. Ne var ki, bu fikir, tarihsel esası izleyecek olursak, yeni bir toplum kurmanın yaratıcı görevleriyle uğraşan gelişmiş sosyalizm için geçerli olamaz. Bu toplumun da kendine göre sorunları vardır, ama bunlar evreler halinde çözüme bağlanmaktadır. Sosyalist toplumun yarı yolda kaldığı bir yer yoktur.

«Tarihsel Leninizm»in Batı'da harekete getirici bir savaş yaymayı başaramadığı savına gelince, burada kaydedilmesi gereken birinci nokta, bu terimle ne anlatılmak istendiğinin açık olmaması, ikinci nokta ise, Leninizm'in hiçbir zaman böyle bir ereği amaçlamış olmamasıdır. Lenin'in, Komintern'in Üçüncü Kongresi'nde Terracini'yle yaptığı ünlü polemigi anımsatmak isterim; burada Lenin, özellikle genç İtalyan Komünist Partisi'nin kimi temsilcileri, başta da A. Bordiga tarafından savunulan bu gibi «sol» tutumlara karşı çıkmıştı. Lenin İtalyan devriminin Rus deneyini mekanik bir biçimde kopya etmek yerine, kendi yolunu kendisinin bulması gerektiğini belirtmişti.

Sözcüğün geniş anlamında, Leninizm'in tarihsel geçerliliği konusunda, Batı Avrupa komünistlerinin, özellikle İtalyan komünistlerin bugün aramak oldukları yolun kökleri bulunabilir. Rusya'dan çok Batı'daki koşullara bakarak proletarya diktatörlüğü fikrini ileri sürmüş olan Marks ve Engels'den hiç söz etmeyeceğim. Bu yolun kökleri Lenin'in mirasında da görülebilir. Antonio Gramsci, kendi görüşünü geliştirirken, Lenin'e başvurmuştu.

*Oiva Björkbacka*, emekçilerin sınıf savaşımında sosyalist örneğe ilişkin görüşünü belirterek, şunları söyledi: Sosyalizmin yolunu açmak için, kapitalist toplumun üretim yapısı ve politik sisteminde derin demokratik değişiklikler yapma zorunluğu ortadadır. Ne ki, burada birçok sorunla karşılaşırız. Sosyalizmin kapitalizme yalnızca teorik ve politik bir program seçeneği oluşturmakla kalmaması, aynı zamanda sözcüğün tam anlamıyla, uzun bir süredir bir toplumsal sistem olarak varlık sürdürmesi bu sorunlardan biridir: Bunun da bizim için eleştirel inceleme konusu olması kaçınılmazdır.

Sosyalizmin geniş kapsamlı ve ilerici bir sıçrama olduğu kuşkusuz. Aynı zamanda, bir dizi sosyalist ülke, yüksek gelişme hızlarına karşın, kişi başına ulusal gelir ölçütünde henüz ileri kapitalist ülkelerin düzeyine erişebilmiş değildir. Ayrıca, birçok gelişmiş kapitalist ülkede işçi sınıfı savaşımı, toplumsal güvenlik sisteminin iyileştirilmesi ve buralarda geçim

düzeylerinin yükseltilmesini belirgin bir ölçüde olanaklı kılmıştır. Elbette ki, kapitalist toplumda işsiz kalma tehlikesi halka sürekli bir güvensizlik duygusu vermektedir. Ancak biz, yalnızca bu gerçeğe ya da arada sırada emekçilerin bazı kesimlerinin çektikleri sıkıntılara değinerek, işçilerin ana kitlelerini kendi yanımıza kazanmayı umamayız. İşçi sınıfı hareketi şimdi iş güvencesi, yaşam düzeyinin yükseltilmesi, sağlıklı, modern çalışma ve yaşama koşulları, çevre korunması, eğitim sisteminde iyileştirmeler isteyen daha geniş, daha temel istemler öne sürmüştür. Sosyalist toplumun gelişmiş kapitalist ülkelerdeki emekçilerin karşısına dikilen yeni sorunlara getirebileceği yanıtları somut bir biçimde gösterme zorunluğu vardır.

Sosyalist ülkeler, yakıcı toplumsal sorunlara, demokrasiyi geliştirme sorunlarına çözüm arayan gelişmiş kapitalist ülkelerdeki emekçi yığınlar için bir örnek oluşturmaktadır. Bu durumda şöyle bir soru duyuyoruz: öyleyse, bir kapitalist ülkedeki yığınları sosyalizme yönelmekten alıkoyan nedir? Finlandiya'da bunu, her durumda, yalnızca burjuvazinin kitle iletişim araçları üzerindeki kontrolüne ve ideolojik etkisine bağlamak biraz zor olur.

Kapitalist ülkelerde işçilerin savaşlarıyla elde ettikleri ürünlerin kapitalist toplum sisteminden bağımsız olan kendine özgü bir değeri vardır. Doğaldır ki, işçiler sosyalizme yönelirken haklarını koruyup genişletmek isterler. Ancak bu nasıl olacaktır? Bizden bu soruya yanıt getirmemiz bekleniyor. İşte burada, sosyalist demokrasinin bütün somut belirişlerini ve her ülkede sosyalist kuruluşun somut tarihsel koşullarını açıklama çabasına vargücümüzü koymak zorundayız. Biz sosyalist ülkelerin deneyimini incelemeye devam ediyoruz ve Finlandiya'daki koşulların çözümlemesine dayanarak, bu deneyimin mekanik biçimde kopya edilemeyeceğini anlamış bulunuyoruz.

*Sarada Mitra*, genel tek biçimlilikler ulusal özgürlükler aynasından geçip yansıdığı için, sosyalizme gidiş yolu konusunda farklı görüş noktaları bulunmasının pek doğal olduğunu söyledi. Farklı görüş noktaları olduğundan dolayı da, tartışma ve eleştirinin de doğal olduğunu belirten konuşmacı, sözlerini şöyle sürdürdü: Ancak, eleştirinin her türlü yapıcı değildir.

Mitra, yapıcılık çerçevesini aşarak, düşmanlarımızın varolan sosyalizm deneyini karalama çabalarıyla çakışan eleştirinin zararlarını gösterdi. Bu tür eleştirinin sosyalist olmayan ülkelerde sosyalizm savaşımının önüne ciddi engeller diktiğini belirten konuşmacı, ne de olsa, varolan sosyalizm örneğinin komünistlerin yığın savaşımında kullanacakları güçlü bir silâh olduğunu kaydetti.

Mitra şöyle devam etti: Varolan sosyalizmi, kimi zaman, eleştiri yapan kişilerin kendi ülkelerinde gerçekleşmesini arzuladıkları türden bir sos-

yalist toplum anlayışından hareket ederek eleştiriyorlar. Önce «arzulanan sosyalizm»in bir «ideal model»i ileri çıkartılıyor, ardından bu, gerçekten varolan sosyalist toplumla karşılaştırılıyor, ama mevcut deneyimi hesaba katmak için değil. Hayır, burada istenen şey gerçekliğin «model»e uygun düşmesidir, çünkü sava göre, o zaman sosyalizm karşıtlarıyla savaşta bu «model»i savunmak ve bir temele oturtmak daha kolaylaşacaktır. Bu, sosyalist gelişimin doğal-tarihsel sürecine şiddetle müdahale etmek değil midir? O zaman her ulusun toplumsal gelişiminin genel kuralları temelinde ve özgül özellikleri titizlikle gözönüne alarak, sosyalizme gidiş yolunu kendisinin seçme hakkı nerde kalıyor?

Başka bir uğraştırıcı sorun da, sevmediğin olguları doğrulamaktır. Gerçeklik anlaşılacak ve açıklanacak ister. Açıklanmak, doğrulanmak değil, Sosyalist gerçekliği yargılamaya kalkışanlara sormak gerekir: yargınızın bakiş açısı nedir, hangi sınıfın konumundadır? Yargınız kime yarar sağlamaktadır?

*Ivan Frolov*, olguların «saf halde», bir ideal bakış noktasından çözümlenmesinin elbetteki bilimsel düşüncenin gelişmesi ve bazı kavramların işlenmesinde zorunlu bir bileşken olabileceğini söyledi. Ancak bununun, sosyalist ülkelerde tarihsel bakımdan gerçekleştirilmiş bulunan demokrasiyle (özellikle ekonomik, toplumsal ve ideolojik alanda) devrimi birleştiren gerçek etken ve mekanizmalarla, gerçek süreçlerle çatışmaması gerektiğini kaydeden konuşmacı, şunları ekledi: Elimizdeki sonuçların teori ile pratik yaşam arasındaki etkileşimden çıkageldiği herkesçe biliniyor. Geriye doğru bir hareket sorununu, kiminin görüşüne göre devrimimizde eksik kalmış birşeyi tekrar yeni baştan kurma sorununu ortaya atmak saçmalaktır. Yer almış olan fiili tarihsel süreç üzerinde fikir yürütmek, genel olarak saçmalaktır. Bu sürecin anlaşılması, ortak deneyimimizin bir ögesi haline getirilmesi gerekir.

Ülkemizde biz, sosyalizmin yeni bir gelişme evresi olarak bir komünist toplum kuruyoruz. Biz bu hedefi belirlemek ve o yönde ilerlemekle, demokrasiyi geliştirmek de içinde olmak üzere, gelişmemizin her aşamasına özeleştirel bir tavırla yaklaşıyoruz. Aynı zamanda şunu da vurgulamak gerekir ki, şimdilerde sosyalist demokrasiden daha tam bir demokrasi yoktur.

Devrimle demokrasi arasındaki diyalektik ilişkiyi çözümlerken, devrimin tek hamlelik bir çaba olmadığı, şu ya da bu ülke ya da ülkeler grubundaki tüm tarihsel gelişim çağını kapsayan bir süreç olduğu özellikle vurgulanmaya değer. Bu nedendir ki, bu uzun sürecin yalnızca belirli bir kesitinin çözümlenmesine dayanan vargılar her zaman sağlam bir temele oturmamaktadır. Kuşkusuz kimseden daha önce açılmış bulunan yolu bir daha yürümesini isteyen yok. Herşey doğal olarak yapılan seçime bağlı-

dır. Ne var ki, demokrasiyle karşılıklı etkileşim içinde devrim yolu üzerinde kafa yorarken, bunu yaşamda varolan en geniş gerçekliğe dayandırmak zorunludur.

Demem şu ki, tarihsel süreç hiçbir zaman dümdüz gitmez ve hiçbir zaman basit bir benzeşme düzeyine indirgenemez. O çok değişkenli bir süreç olarak vardır. Devrim ve demokrasi sorununa bu açıdan bakarken, aynı zamanda yalnızca tek bir değişkenin yerine, farklı oluşumları da çözümlenmemizde hesaba katmak zorundayız. Örneğin, burjuvazinin devrimin yakınlığını hissetmesi halinde demokrasiyi tümüyle dinamitlemesi değişkenini düşünelim. Bundan öte başka bir girişime de tanık oluyoruz: demokrasinin dışında bir sosyalist devrim ve sosyalist kuruluş gerçekleştirilmek. Bu başka değişken de devrimsiz «mutlak» demokrasidir (burjuva demokratik anlamda). Sosyal demokratların sözünü ettikleri şey budur.

Son olarak, burada savunulan görüş devrim ile demokrasinin birliği, özdeşliği oldu.

Konuşmacı bundan sonra, çağdaş mekanizmalar içinde bilimsel ve teknolojik devrim denen karmaşık oluşumların giderek artan rolüne dikkat çekerek, bu sayede toplumsal devrimin toplumun ilerlemesiyle içiçe geçtiğini ekledi. Frolov, şöyle devam etti: Bu temel süreçleri gözönünde bulundurmaktan demokrasi koşullarında devrimin gelişmesinin politik ve toplumsal bir çözümlenmesini yapmak şimdi çok zordur.

Birçok örnekte görüldüğü gibi, bilimsel teknolojik devrimin etkisiyle işçi sınıfının içinde temel değişimler yer alıyor. Üretimde entellektüel öğelerin önemi artma eğilimi gösteriyor, bu da bizim devrim ve demokrasinin gelecekteki gelişmesine ilişkin anlayışımızda yansıyor. «Erke sahip olma» kavramının karakteri bile bazı bakımlardan değişme eğilimi taşıyor. Böylelikle, devlet ve toplum işlerinin yürütülmesine yığınları geniş ölçüde katmayı, yönetimin bir bilim ve meslek haline dönüştürülmesiyle birleştirme sorunu ortaya çıkıyor. Bunun, demokrasinin gelişim mekanizmalarının daha da genişletilmesiyle ilişkisi nedir? Bu koşullarda işçi sınıfının rolü nedir? Bu sınıfın toplumsal eylem boyutlarının ve toplumsal öneminin büyüme eğilimi gösterdiğini biliyoruz. Bu rolün ve genel olarak geleneksel üretim ilişkilerinin, buna göre de erk ilişkilerinin, bir çeşit yeni ve çoğu halde son derece sağlam bir maddesel güç olarak bilgi edinme ilişkileriyle olan ilintisi nedir? Bu sorun somut araştırma ister; bilimsel-teknolojik devrimin etkisi altında değişmekte olan bir toplumda devrim ve demokrasi gibi daha genel bir soruna verilecek yanıt da büyük ölçüde buna bağlıdır.

Bilimsel-teknolojik devrim daha şimdiden, sosyalist devrimin bir açılımı olarak varlığını sürdürdüğü ülkelerde bile bir gerçektir. Bu, aynı zamanda toplumsal devrimin önüne, bugün bilim ve teknoloji en başta üre-



tim alanında devrimi bir gerçeklik haline getirmiş olduğu için, temel bir rol oynayacak olan birçok yeni klasik olmayan sorun koymaktadır. Bu sorunlar toplumsal alan için de geçerlidir. Bu durum bilimsel ve teknolojik devrimin belki de bir toplumsal devrim gereğini ortadan kaldırdığı gibi bir yanlış kanı uyandırıyor.

Bu yeni sorunlar icat edilmiş değildir. Bizler belki de bunları, kapitalist toplumu devrimci dönüştürme akımlarının çözümlmesine katmaktan çok, azımsamaya eğilim gösteriyoruz. Bilimsel ve teknolojik devrim ortamında sosyalizmi, bilimle demokrasinin bağlıklığını açıklamak için henüz pek az şey yaptık. Marksizm, tüm bu sorunlara açıktır; çoğu kez gelenekler ve aynı zamanda bilimsel araştırmada öncelik ondan yanadır. (Devam edecek.)

TÜSTAN

# Tekeller ve Latin Amerika'da Erkin Yapısı

*Hugo Fazio*

*Şili Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi*

*Arsenio Hernandez Fortuna*

*Dominik Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi*

Üretimin yoğunlaşması ve sermayenin merkezileşmesinin sürekli artan düzeyi, Latin Amerika'nın bugünkü sosyal-ekonomik gelişiminin en önemli çizgilerinden biridir. Ekonominin tekelleşmesi önemli ölçüde hızlanmıştır. Bu süreç, ekonominin en dinamik kesimlerinin yanı sıra, geleneksel kesimlerini de sarmıştır. Öte yandan, bu süreç gerek ekonomik atılım döneminde, gerekse bunalım döneminde – daha yavaş olsa da – tüm gücünü korumaktadır. Birleşmiş Milletler Latin Amerika Ekonomik Komisyonu şöyle belirtiyor:

«En yoğun artışın kaydedildiği» maden işleme sanayiinde, «büyük ölçekli üretim ve tekeli eğilimler, iyeliğin büyük ölçüde yoğunlaşmasına yol açmıştır.»

Bununla birlikte, aynı zamanda, «... bu yoğunlaşma eğilimi perakende ticaret gibi geleneksel olarak dağınık setkörlere kadar gözle görülür biçimde yayılmıştır.» (1)

Latin Amerika'nın kapitalist gelişimin belli başlı özellikleri en kesin biçimde ancak bu eğilimlerin incelenmesiyle tanımlanabilir. Bu özellikler, bazı araştırmacıların yaptıkları gibi, bir yanda emperyalist devletlerin, öte yanda bağımlı devletlerin var olması yalın gerçeğinden çıkararak irdelenemez. Bu çıkış noktasının çok genel niteliği, kanımızca, büyük önem taşıdığı kuşku götürmeyen bağımlılık sorunlarına yaklaşımı basitleştirmeye yol açar. Bu yaklaşım, bölgede kapitalizmin evriminin aldığı özgül biçimleri incelemeye, ilgili ülkelerin her birinin belirli çizgilerine ve özelliklerine eğilmeye olanak tanımaz. Yine, böylesi bir yaklaşım kıtanın birçok devletinde erki oluşturan önemli öğelerden biri haline gelen (temelde

(\*) Yazı kurulu, Latin Amerika devrimci güçlerinin teorik ve pratik savaşınının en temel sorunlarından biri üstüne Prag'da yapılan uluslararası görüş değiş tokuşu temelinde hazırlanan malzemeleri yayımlamaya devam ediyor: «Bu bölgede üretim ilişkilerinin ve üretici güçlerin gelişme düzeninin ve kapitalist toplumun özelliklerinin değerlendirilmesi» (Bkz. BSS, Haziran 1979.)

(1) CEPAL «Notas Sobre la economía y el desarrollo de America Latina», Sayı 236, 1977, s. 2.

çevre ekonomisindeki konumların güçlenmesi yatmaktadır) emperyalizmin egemenliğinin yeni biçimlerini açığa vurmaya engel olur. Üstelik, Latin Amerika'da açılımlar özdeşlik göstermemektedir. Bu, herşeyden önce, sistem olarak kapitalizme özgü olan düzensiz gelişmeyle açıklanır. Lenin şöyle yazıyordu:

«... kapitalist düzende işletmelerin, tröstlerin, sanayilerin, ülkelerin tek yönlü gelişmesi düşünülemez.»<sup>(2)</sup>

Gerek emperyalist ülkeler, gerekse bağımlı ülkeler açısından bu sav, günümüzde geçerliğini korumaktadır ve dolayısıyla «üçüncü dünya» olarak adlandırılan yerlere ya da onun özgül bölgelerinden birine uygulanabilir.

60 yıl önce Lenin, o dönemde, «tipik olarak belli başlı iki grup ülkenin, sömürge sahibi ülkeler ve sömürge ülkelerin, bir de bu arada, politik bağımsızlığa sahip olmakla beraber, gerçekte mali ve diplomatik bağımlılığın tuzağına düşmüş değişik biçimlerde bağımlı ülkelerin» var olduğunu belirtiyordu.<sup>(3)</sup> Buna örnek olarak Latin Amerika ülkelerini ve özellikle, XX. yüzyılın başlarında bölgede sanayice en yüksek gelişme düzeyine ulaşmış olan Arjantin'i gösteriyordu.

Latin Amerika devletlerinin çoğunluğu, kapitalist aşamaya, bağımlılık durumunda buldukları sırada – bugün de bu durumdadırlar – geçtiler. Nesnel gerçeklik bu bölgede tekelleşme sürecinin aldığı biçime damgasını vurdu. Sermayenin yoğunlaşması ve onun ürünü olan tekeller, tam olarak gelişme olanağı bulamayan kapitalist serbest rekabetin sonucu değildi. Kıtada kapitalizmin zaten doğuş halinde bulunduğu ilk aşamada, yoğunlaşma ve tekeller esas olarak dışardan gelmiştir. O günden bu yana emperyalist sermaye Latin Amerika ekonomisinin kilit sektörlerinde egemen konumları tutmaktadır. Yüzyılımızın başlarında emperyalizm belli başlı merkezleri denetim altında bulunduruyordu: demiryolları, madenler, şeker fabrikaları, plantasyonlar, maliye, mezbahalar, tahıl ambarları.

«Bu denetim zamanla güçlendi, Karaipler Havzası bölgesini (özellikle Küba ve Venezuela) Orta Amerika'yı, Meksika'yı ve Güney'de Şili'yi yönlendiren Amerikan sermayesinin egemen rolü pekişti.»<sup>(4)</sup>

Bu nedenle kıtada tekeller, latifundizm ve kapitalizm öncesi sömürünün sayısız biçimleriyle açık uzlaşma ve bağımlılık ortamında oluştu. Emperyalist egemenlik, bir bütün olarak ekonomik yapıyı çarpıklaştırdı. Özellikle, üretimin değişik sektörleri arasındaki dengesizlikler, hammadde dışsattırımı amaç tutan işletmelerin çoğalması, iç gereksinmelerin karşılanmasına

(2) V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, c. 22, s. 318.

(3) Agy., s. 284.

(4) Agustín Cueva, «El desarrollo del capitalismo en América latina», Mexico, 1978, s. 97.

bağlı kesimlerin geri kalması; ve en önemlisi, bağımsız gelişmeye yardımcı olan sektörlerden vazgeçilmesi bu çarpıklığın göstergeleridir.

XX. Yüzyılın ilk yarısında yabancı sermaye esas olarak, en hızlı kârı sağlayan hammadde dışsatımına bağlı sektörlerde yoğunlaşmıştı. Bu durum yerli sermayenin oluşum sürecini hem yavaşlattı, hem de karmaşık hale getirdi; buna koşut olarak, ekonominin en dinamik alanlarında emperyalist egemenlik, mali kaynakların önemli ölçüde ve sürekli olarak dışarıya akmasına yol açarak, sınırlı da olsa iç birikime engel oluyordu. Bu kayıplar, bölgede ekonomik gelişmenin bugün de önünde bir engel olarak durmaktadır. 1978'de Birleşmiş Milletler Latin Amerika Ekonomik Komisyonu'na göre, Latin Amerika'dan dışarıya çıkan faiz ve kâr artışı 9,7 milyar dolara ulaşmıştır. (5)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, dışsalımların yerine başka birşey bulmak zorunluğunu kavrayan Latin Amerika hükümetlerinin birçoğu, sanayileşmeyi hızlandırmak için önlemler aldılar; yabancı sermaye ekonominin en değişik sektörlerine kadar girdi ve birçok durumda, eskiden dışarıdan alınan malları bölgede faaliyet gösteren tekellerin şubeleri üretmeye başladılar. Böylece, uluslararası kapitalist işbölümünde Latin Amerika'nın konumu değişti. Yabancı sermaye bütün ekonomiye sızmakla birlikte, esas olarak maden işleme sanayinin önemli sektörlerine yöneldi.

Son on yıl içinde bu olgu yatırımların sektörlere dağılışı yapısında bir değişikliğe neden oldu ki bu, yabancı sermayeye kendisi için sürekli olarak yeni sektörler sızmak ve orada denetim kurmak olanağını sağladı. 1960'ta Latin Amerika'daki başlıca ABD yatırımları petrole (3,1 milyar dolar) ve madenlere (1,3 milyar dolar) ayrılmıştı. Ancak 1969 yılında yatırımların yönü birden değişti: maden işleme sanayiinde ve hizmet sektöründe yatırımlar, sırasıyla 4,3 ve 3,8 milyar dolara ulaşarak eski düzeyde kalan petrol ve maden alanındaki yatırımları önemli ölçüde geçiyordu. (6) İçinde bulunduğumuz on yıl içinde bu eğilim zayıflamak bir yana, aksine güç kazanmıştır.

Kapitalist dünyayı etkisi altına alan ekonominin uluslararasılaşması ve tekelleşmesi global süreçleri, Latin Amerika ile emperyalist devletler arasındaki ilişkilere yansımaktan geri kalmadı. Kıtadaki yatırımlar temelde en güçlü çokuluslu şirketlerce gerçekleştiriliyor. Özellikle belli başlı tekeli grupların sermaye dışsatımı artıyor. Bu da, doğallıkla, bölgede bu grupların etkinliğinin pekişmesine yol açarak, ülkelerimiz yaşantısının bütün alanları üstünde tekellerin etkisinin güçlenmesi ve belirli kilit sektörlerde denetim kurması sonucunu getirmektedir.

(5) CEPAL, «Notas Sobre la economía y el desarrollo de America Latina», Sayı 286–287, 1979, s. 2.

(6) Cf. Enrique Ruiz Garcia, «Subdesarrollo y Liberacion», Madrid, 1973, s. 298.

*Yabancı sermayenin egemen konumuna karşın, Latin Amerika'da kapitalizmin gelişmesi, herhangi bir nedenle, çokuluslu şirketlerin henüz sızamadıkları sektörlerde yerli tekellerin ortaya çıkmasını koşullandırmaktadır.*

Yukarda belirtilen süreçler boyunca, devletin rolünün sürekli biçimde arttığı görülüyor. Bu, bir yandan büyük devlet işletmelerinin kurulmasına önayak oluyor, öte yandan, yerli özel tekellerin oluşmasına yardım ediyor. Devletin bu rolü her zaman her yerde aynı değildir. Kimi hallerde bu rol olumludur, ilericidir. Ancak, bir bütün olarak, ekonomik yaşamda tekелci sermaye (yerli ve yabancı) güçlendikçe, devlet son çözümlemede onun hizmetindedir. En gelişmiş ülkelerde devlet yeni egemenlik sisteminin bir ögesi haline gelmiştir. Bu gibi olguları çözümlerken, Lenin, bu sistemde «kapitalist üretimin devlet denetimine girişiyile, kapitalizmin muazzam güçleri ile devletin muazzam gücü tek bir mekanizma halinde birleşir» diye işaret ediyordu. (?)

Yerli özel sermayenin tek başına güç yetiremediği sektörlerde büyük devlet işletmeleri kurulmuştur. Bu büyük işletmeler, aynı zamanda, yabancı kumpanyaların, özellikle doğal zenginliklerin yağmalanmasına katılan kumpanyaların ulusallaştırılması için halkın yürüttüğü savaşımın sonucunda ortaya çıkmışlardır.

Buna koşut olarak devlet, mülk sahiplerinin baskısıyla, yerli ve yabancı tekelleri ilgilendirmeyen, verim oranı düşük işletmeleri kendine bağlamak zorunda kalmıştır. Düşük tarife ya da fiyat uygulamasıyla, kimi tekелci grupların ısrarı üzerine altyapı geliştirilerek özel sektöre kaynak aktarmak için bu yol sık sık kullanılmıştır.

Öte yandan, yukarda açıklanan eğilim çerçevesinde yerli özel tekellerin oluşması, bunların denetiminde bulunan işletmelerin yüksek bir iş üretkenliği ve teknolojik donatım düzeyine erişmelerinden önce gerçekleşmiştir. Bu, sanayileşmiş kapitalist ülkelerde yoğunlaşma süreçlerinin karakteristik bir ögesidir. Bu işletmelerin ortaya çıkışının çok değişik nedenleri vardır. Kimi ülkelerde, toprak oligarşisinin etkinliğinin genişlemesinin bir sonucudur. Öteki ülkelerde, devletin özendirme ve koruyuculuk politikasının ürünüdür. Yerli tekellerin daha başlangıçta ortaya çıkması çarpıcıdır. Bunun nedeni, uzun erimli planları gereğince ya da konumlarını güçlendirmek amacıyla, bu tekellerin büyümesini kolaylaştıran çokuluslu şirketlere sınıksız bağlı olmalarıdır.

Latin Amerika'nın kimi ülkelerinin ekonomik yaşantısında yerli tekellerin önemi çok büyüktür. Bağımlılık gerekçesiyle, bunların etki ve ağırlığını küçümsemek gerekir. Çokuluslu şirketlerin gücüyle oranlanarak bu tekellerin gücünü ortaya koymak olanak dışıdır. Bu tekellerin rolünü somut

(?) V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, c. 24, s. 413.

faaliyet çerçevesinde irdelemek zorunludur. Bugün kıtayı etkisi altına alan çok sayıda süreci açıklamak ancak bu yoldan olanaklı olur.

Brezilya'da 1974 yılında (Vizao dergisince her yıl yayımlanan bir listeye göre) 1.200.000 doları aşan bir aktife sahip işletmeler arasında % 48'i yerli özel sermayeye, % 39,5'u devlete, % 12,5'i yabancı tekellere aitti.

Meksika'da, 500'ün üzerindeki büyük özel işletmenin yarısından çoğu yerli sermaye tarafından denetlenmektedir; öbür yandan bunların etkisi ekonomik sektörlerin tümüne uzanmaktadır.

«Meksika mali sermayesi yüksek bir düzeye ulaşmıştır» diye belirtiyor ünlü Meksikalı iktisatçı Enrique Semo: «Tipik tekelci yapıya sahip olan bir ekonominin en değişik alanlarında, operasyonlar gerçekleştiren güçlü grupları arkasına almıştır.»<sup>(8)</sup>

Şili'deki en büyük yüz işletmenin (mali değil) incelenmesi göstermektedir ki, 1978'de bunlardan 27'si çokuluslu tekellerin denetiminde, 23'ü devlet iyeliğinde, 50'si ise son derece etkili ve çok dar bir ekonomik çevrenin temsil ettiği yerli sermayeye aitti. 1977 Aralık ayında, devlet işletmelerinin aktifi, ortalama 241,49 milyon dolara, özel işletmelerinki 41,4 milyon dolara, yabancı kumpanyalarınki ise 29,2 milyon dolara ulaşıyordu. Mali alanda da benzer bir durum gözleniyordu: yerli patronlar bütün sermayelerin ve rezervlerin % 50,3'ünü, devlet % 46,3'ünü denetim altında tutarken, yabancı sermayenin payı ancak % 3,3 idi.

Kimi Latin Amerika ülkelerinin özelliklerinden biri şudur ki, yerli tekelci gruplar büyürken, bağımlılık ilişkileri de pekişmektedir. Bu gruplar kimi zaman öyle bir gelişme düzeyine ulaşıyorlar ki, banka ve sanayi sermayesinin kaynaşması sonucunda bir mali sermaye oluşuyor.

Brezilya'da üretimin zorunlu yoğunlaşması ve sermayenin merkezileşmesiyle birlikte kapitalizmin hızla büyümesi, ulusal ekonomide önemli bir ağırlığa sahip olan mali oligarşinin ve yerli tekellerin oluşmasına yol açmıştır. Meksika Komünist Partisi'nin İlkeler Bildirisi'nde belirtildiği gibi, Meksika'da, «finans oligarşi tekellere dayanarak, vurguncu nitelikte banka operasyonlarına dayanarak, büyük toprak iyeliği, ticaret, devlet aygıtı temelinde ve Amerikan tekellerinin yönettiği uluslararası mali sermaye ile tekellerin birleşmesi temelinde büyümüştür.»<sup>(9)</sup>

Yerli tekelci gruplar, esas olarak «yığılım» halindedirler ve ekonomik yaşantının en değişik alanlarına el uzatmaya çalışıyorlar. 1973'de, Meksika'da,

(8) Enrique Semo, «Reflexiones Sobre el capitalismo monopolista en Mexico», Historia y Sociedad, Sayı 17, 1978, s. 28.

(9) Partido Comunista Mexicano Dedaracion de principios Programa de Accion Estatutos», Mexico, 1978, s. 10.

sika'da faaliyet gösteren 106 ticari bankadan 83'ünü denetim altında bulunduruyorlardı. Bu dev yığılımlardan altısı bütün stokların % 80'inden fazlasını ellerinde tutuyorlardı. Ayrıca her grup, değişik tipte işletmelere sahiptir. Örneğin Banamex, 47 sanayi işletmesini denetlemektedir ki, bunlardan 10 tanesi en büyük 100 işletme arasında yer alıyor. Bu şirket, başka 52 büyük işletmenin finansmanına katılıyor, ticaretle ve gayrimenkul işlemlerinde geniş biçimde temsil ediliyor. <sup>(10)</sup>

Şili'de de ülke çapında etkili olan bir mali oligarşi oluşmuştur. Belli başlı Şili işletmelerinde sermayenin merkezileşmesi ve iyeliğin yoğunlaşması süreçlerinin incelenmesi, Pinoçet diktasına herhangi bir biçimde bağlı olan çok küçük bir grubun egemen rolü oynadığını kanıtıyor. Bunlar arasında Cruzat ve Larrain, Vial, Mette ve Edwards çetelerini ayrı tutmak gerekir. Örneğin Cruzat ve Larrain tarafından yönetilen grup, ülkenin yüz büyük işletmesi arasında yer alan yerli özel kumpanyaların bütün aktiflerinin üçte birini bütünüyle ya da bölümsel olarak denetiminde tutuyor. Bu grup, bankaları, yatırım ve sigorta şirketlerini ele geçirerek mali imparatorluğunu hızla genişletiyor. Pinoçet'in bakanlar kurulunda temsilcisi vardır: kendi bakanlarından biri olan la Banco de Santiago'nun eski yönetim kurulu üyesi Marquez de la Plata Pinera, şimdi Tarım ve Çalışma bakanıdır. Bu, gruba, hükümetin koruması altında faaliyetini geliştirme olanağı vermektedir. 1976 yılında grubun başlıca işletmelerinin yıl sonu aktifleri % 57, gelirleri % 39 artmıştır.

Kapitalist gelişme düzeyinin görece düşük olduğu Dominik Cumhuriyeti'nde de aynı süreç gözleniyor. Bankalar, son zamanlarda çok gelişen inşaat sektöründe çeşitli şirketler kuruyorlar. Buna koşut olarak en büyük özel bankalar sermayelerini en fazla açılım sunan alanlara kaydırıyorlar. Özellikle Dominik Halk Bankası'nın durumu böyledir.

Büyük yerli tekelleri gruplar ulusal planda önemli bir güç oluşturuyorlar. Bu anlamda, çıkarları ne olursa olsun, yabancı sermaye ile aralıksız sağlam ilişkiler kurmaya çalışıyorlar. Özellikle, uluslararası tekelleri sermayeye sınırsız bağlı gruplardan söz ediyoruz. Ancak bu, bu grupların toplumun sosyal-ekonomik yapısında yabancı bir güç olarak ele alındığı anlamına kesinlikle gelmez. Kimi durumlarda, ortaklık kurdukları konsorsiyumların çıkarlarının gerçek uzantılarıdır; başka durumlarda kendi amaçlarına uygun davranmaktadırlar.

Kapitalist dünyada çokuluslu şirketlerin ve güçlü mali grupların konumlarının pekişmesinin ve sermayenin uluslararasılaşmasının bugünkü koşullarında, yerli mali oligarşinin, ülke içinde oynadığı az-çok büyük rolden bağımsız olarak, dış pazar olanakları sınırlıdır. Oligarşinin bu rolü dünya

(10) Arnoldo Martínez Verdugo, «El Partido Comunista frente a la crisis actual», Mexico, 1977, s. 12.

çapında anlamsız kalmaktadır. Bunun nedeni, yeni teknolojilerin üretimini çokuluslu şirketlerin tekelinde olmasıdır. Mali kaynak yetersizliğinin etkisini de hasaba katmak gerekir.

«Bugünkü ortamda» diye yazıyor Semo, «yeni ulusal tekeller için büyük uluslararası tekellere bağlanmaktan başka çıkış yolu yoktur. Başka bir deyişle, bunların üretim birimi olarak gelişmesi ve dünya pazarlarındaki etkisinin artması ancak kapitalist dünyada egemen olan güçlü tröstlerle ortaklık yoluyla olanaklıdır.» <sup>(11)</sup> Böylece büyük yerli ekonomik gruplar, dışardan baskıyı artırırken daha çok bir iç güç gibi davranan yabancı konsorsiyum karşısında çoğunlukla bağımlılık durumunda bulunuyorlar. Çokuluslu tekellerin faaliyetinin bu iki yönü arasındaki bağıntı bir dizi özgül hal ve koşula bağlıdır: iç pazarın iyi-kötü taşıdığı önem, ülkede korumacılığın düzeyi, sınıfsal ve politik güçlerin dağılımı vb. yerli grupların çoğalmasına koşut olarak burjuvazi içinde ayrılaşma süreklilik kazanıyor. Çünkü burjuvazinin en geniş katları yabancı sermayenin ve tekeli grupların baskısına uğruyorlar.

Latin Amerika'nın kimi ülkelerinde yeni bir erk mekanizması oluşmuştur, ya da oluşmaktadır. Bu mekanizma içinde, her yerde egemen rol oynayan emperyalist sermaye, büyük yerli ekonomik gruplar ve kimi durumlarda toprak sahipleri, devletle sürekli daha sıkı bir eşgüdüm içinde eylem yürütüyorlar. Bütün bu güçlerin kaynaşması, tekeli devlet kapitalizminin gelişmesi yönünde bir eğilim gözleniyor. Bununla birlikte, bu kaynaşmanın özelliği sanayice gelişmiş ülkelerde olduğu gibi iki yerine üç unsurdan oluşmasıdır: çokuluslu tröstler, yerli ekonomik gruplar ve devlet. Böylece, bağımlılık koşullarında ortaya çıkan özgül tipte bir tekeli devlet kapitalizmine tanık oluyoruz. Bu yeni erk mekanizmasında devlet, yönetim aygıtının bütünü, temelli yeni bir rol oynamaktadır. Latin Amerika gerçekliği, bunu özlü biçimde kanıtıyor.

1964 gerici darbesinden sonra Brezilya Devleti'nin son derece ilginç özelliklerinden biri, «toplu ekonomik strateji», «global planlama» hazırlığının (tekellerle birlikte) güçlenmesidir. Devlet yatırımlarının bugünkü yapısının incelenmesi, bu stratejiye uygun olarak, yatırımların, ekonominin dinamik sektörleri üstünde denetim sağlayan tekellerin atılımını güvenleceleme yönelik olduğunu gösteriyor.» <sup>(12)</sup>

Sovyet araştırmacı A. Karavaev şöyle yazıyor: «Birikimi hızlandırma aracı olarak, devletin finans sistemi daha etkin biçimde kullanılıyor. Bu sistem aracılığıyla, son yıllarda gayri safi ulusal ürünün yaklaşık yarısı yeniden bölüşüme uğramaktadır. Devletin kullanımında olan büyük araç-

<sup>(11)</sup> Enrique Semo, Agy., s. 32.

<sup>(12)</sup> Cf. Rogerio Freitas, «Tekeli devlet kapitalizmi mevcut mudur?», BSS, Nisan 1976, s. 37.



lar, milliyetine bakmaksızın öncelikle patronların üst kesiminin yararına verilmektedir.» (13)

Meksika'da, önceleri sadece koruyucu işlevlerini gerçekleştiren devlet, bugün ekonomik yaşama etkin biçimde katılıyor. Devletin politikası, temelde, gündemde yeralan görevlerin eşgüdümlü kılınmasından ve pratikte yerine getirilmesinden sorumlu olan yeni kurumlar kurmayı ya da varolan kurumları güçlendirmeyi amaçlıyor. (14)

Günümüzde Meksika'da devlet ile yerli ve yabancı özel tekeller arasında, Meksikalı ekonomist Alonso Aguilar'ın belirttiği gibi, çok sıkı, hatta zorunlu ilişkiler vardır:

«Bunlar arasındaki ilişkiler, üst üste binişmekte ve tekeli sermayenin yardımıyla, maddesel üretimin ve kapitalist sömürü ilişkilerinin yeniden üretiminin bağlı bulunduğu, esas olarak, birikim konusunda birbirlerine destek olmaktadır.» (15)

Sosyal demokrat bir hükümetin erkte bulunduğu Dominik Cumhuriyeti'nde, bu süreç gitgide güçleniyor. Ağustos 1978'de, ülkenin sanayi işletmelerinin sorumluları özel bir seminerde şöyle bir sonuca vardılar:

«Devletin özel işletmelere en kararlı desteği verebileceği biçimde, onunla iyi ilişkiler kurmak ve yasalar, kararlar, ödünler, sözleşmeler vb. gibi bütün resmi hükümleri ve eylemleri, ilgili patronlarla tartışarak özel işletmelerin faaliyetini sınırlamamak gerekir.» (16)

Yeni başkan Antonio Guzman, ekonominin yönetim ve yürütümünün kilit noktalarına yabancı ve özel sermayenin temsilcilerini atayarak bu dileklere bütünüyle uygun biçimde davranmaktadır.

Şili'de 1973 askersel darbesinden sonra, bütün yoğunlaşma ve merkezileşme süreçleri devletin etkin desteğiyle gerçekleşti. Faşist rejim, ulusallaştırılmış mülklerin, zorlama konu toprakların büyük bölümünü özel sermayeye geri verdi. Yabancı yatırımlar konusunda bir yasa çıkardı. Mali oligarşi açısından özel bir önem taşıyan kimi sektörler, faşist devlet, büyük krediler açtı ve gelişmeye en elverişli koşulları güven altında aldı. Buna koşut olarak, küçük işletmelere ve ülkenin gerikalmış bölgelerinin bir bölümüne verilmiş olan kimi avantajları (özellikle vergi bağışıklığı hattı) kaldırdı.

Bununla birlikte, buraya kadar söylenenler, devletin ekonomik alandaki

(13) «Latin Amerika», Sayı 3, 1978, s. 43.

(14) Cf. Alonso Aguilar Monteverde «La fase Actual del capitalismo en Mexico» «Economía y Desarrollo», Sayı 45, 1978, s. 97.

(15) Alonso Aguilar Monteverde, «Capitalismo monopolista de Estado, subdesarrollo y crisis», «Estrategia», Sayı 10, 1976, s. 67.

(16) «Listin Diaro», 12 Ağustos 1976.

yeni rolünü yeterince tam biçimde tanımlamamaktadır. 60'lı yılların sonlarında, Şili Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi Orlando Millas'ın belirttiği gibi, devlet, «artık kendi işletmelerine değil, ama esas olarak para politikasına, kredilere, dış ticaret etkenlerinin kullanılmasına, gelir sisteminde, gümrük düzenine, kendi yatırım, ücret ve fiyat politikasına, karma işletmeler kurulmasına, devlet harcamaları üstünde denetim kurulmasına, tarım reformuna yaklaşım ölçütlerine vb. dayanmaktadır.» (17)

Devletin bu yeni rolü, faşist rejim koşullarında özellikle belirgindir.

Günümüzde, politika ve bilim çevreleri bu tür olguların tekeller devlet kapitalizminin belirtileri olup olmadığını etkin biçimde tartışıyorlar. Besselli ki, bu olguları kapitalist dünyanın sanayileşmiş bölgelerinde meydana gelen süreçlere benzetmek yanlış olurdu. Eşitsiz gelişme çeşitli ülkeler arasında artan bir farklılaşmaya yol açıyor. Bu nedenle Latin Amerika devletlerinin temel özelliği bağımlılık ve dolayısıyla oluşmakta olan erk mekanizmasına yabancı sermayenin önemli oranda katılımıdır.

Latin Amerika'da kapitalizm, klasik ya da ortodoks olarak nitelendirilebilecek modelleri izleyen bir evrim göstermemiştir. Özel tarihsel koşullarda, kapitalizmin emperyalist aşamasında ve dünya ekonomisinin uluslararasılaşması sürecinin büyüdüğü bir bağlamda gelişmiştir. Tekeller devlet kapitalizmi unsurlarının birçok ülkede, sürekli artan ama bu arada kıtanın kendine özgü kapitalist gelişimini dizginleyemeyen bir bağımlılık ortamında gelişmiş olması, bunun nedenini açıklıyor. Emperyalist sızmanın yeni biçimleri bu gibi eğilimleri güçlendiriyor. Bu anlamda esas olan, Aguilera'nın belirttiği gibi, «ekonomik gelişme düzeyi, yoğunlaşma ve merkezleşmenin düzeyi değil, tekeller sermayenin egemenliği ve onun devletle olan ilişkisidir.» (18)

Kimi araştırmacılar, bu tip süreçleri çözümlerken Latin Amerika ülkelerinde bağımlı bir tekeller devlet kapitalizmi unsurlarının varlığını yadsıyorlar. Şili ile ilgili olarak, faşizm döneminde devlet iyeliğinin azaldığı kanıtını öne sürüyorlar. Bunun böyle olmasında özellik gösteren hiç bir şey yoktur. Erkte yer alan ekonomik gruplar, genel kural olarak, egemenliklerini güçlendireceği kanısına vardıklarında, ulusal iyeliğin boyutlarını küçültmeye çalışıyorlar. Şili'de, daha önce gerçekleştirilen devrimci dönüşümlerin zor yoluyla yok edilmesi bunu gösteriyor. Başka dönemlerde ulusallaştırılmış sektörü genişletmeyi amaçlayan bir politika uygulanabilir; ama temel olan bu değil, devlet aygıtının oynadığı roldür.

Yerli ya da yabancı tekeller sermayenin ekonomik yaşamda egemen bir

(17) Orlando Millas, «El capitalismo monopolista de Estado en Chile», «Principios», Sayı 126, 1968, s. 49.

(18) Alonso Aguilar Monteverde, «La fase actual del capitalismo en Mexico», s. 102.

konum elde etmesi ve kendi çabasını devletin çabasıyla birleştirmesi, tekelci devlet kapitalizminin ortaya çıktığını gösteren olgulardır. Bununla birlikte, doğuş halindeki sistemin bileşenlerinden her biri belli bir özerkliğe sahiptir.

Tekelci devlet kapitalizmi aşamasına ulaşmak için iç pazarın gerçek bir ulusal pazar durumuna gelmesi, Latin Amerika'nın kimi ülkelerinde uzun süre «kale içi» durumu korumuş olan emperyalist sermayenin ekonomik yaşamın tüm alanlarını etkisi altına alması, yerli mali sermayenin oluşması ve sanayinin ekonomide egemen sektör haline gelmesi gerekir.

Kendiliğinden anlaşılacağı gibi, bağımlı tekelci devlet kapitalizminin ortaya çıkması, değişik ekonomik sektörlerde, gerek geçmişin kalıntıları olarak, gerekse kapitalizmin gelişimindeki çarpıklıkların ürünü olarak kapitalizm öncesi sömürü biçimlerini ve serbest rekabetin ayakta kalması için bir engel oluşturmaz.

Öte yandan, tekelci devlet kapitalizmi sisteminin daha önce doğduğu ya da oluşmakta olduğu devletlerin deneyimi şu sonucu veriyor; bu alanda, kıtanın hemen tümünde ekonomiyi kaplayan yapısal bunalımı aşmak olanak dışıdır. Tersine bunalım derinleşiyor ve yeni bir aşamaya geçiyor.

Bütün bu yeni olguları incelemek, büyük bir politik önem taşıyor. Oluşum halindeki erk mekanizmalarının bilimsel biçimde irdelenmesi baş düşmanları belirlemek, yapılması zorunlu olan ivedi dönüşümleri saptamak, öncelikle anti-emperyalist ve anti-oligarşik nitelikte demokratik devrimin gerçekleştirilmesi için çıkış noktası olabilecek temel görevleri belirlemek olanağını sağlar. Öte yandan bu, Latin Amerika'da devrimin ulaşabileceği derinliği ve demokratik ve sosyalist görevler arasındaki bağlantıyı gösterir.

Gelişim halindeki bu olguları derinliğine incelemek, işçi sınıfına bağlaşıklar politikasını işleme, anti-emperyalist ve anti-oligarşik savaşımın yeni yollarını araştırma konusunda yardımcı olur; ilerleme güçlerinin geniş cephelerinin kurulmasını, devlet aygıtının demokratikleştirilmesi sorunlarının taşıdığı önemin bilincine varılmasını kolaylaştırır; gelecekte gerçekleştirilecek dönüşümlerde devletin oynayacağı rolü daha açık görmeyi sağlar. Üstelik, bu çözümlene, kıtada emperyalist sızmanın büründüğü yeni biçimleri ortaya çıkarmaya, üretim araçlarını elinde bulunduran sınıflar arasındaki çelişki ve ilişkileri değerlendirmeye olanak tanır.

Var olan erk mekanizmasının yıkılması, onun belli başlı güçlerinin ortadan kaldırılması sorununu bizim gibi ülkelerde başka yerlerden daha keskin biçimde kendini göstermesi nedeniyle, bu görev ivedi bir nitelik taşıyor. Buna koşut olarak, Latin Amerika'da anti-emperyalist ve anti-tekelci savaşım yeni bir içerik kazanıyor.

## Reform Politikasının Açmazları

Kurt Schacht

*Iktisatçı (Federal Almanya Cumhuriyeti)*

Federal Almanya'daki bütün öteki politik güçler gibi, sosyal demokratlar da bugün kapitalizmin bunalımının ağırlaşmasına yardımcı olan yeni sorunlarla karşı karşıyadırlar. Kapitalist ekonominin belli bir canlanma döneminde bile kitlesel bir işsizliğin var olmasından ne gibi sonuçlar çıkarılabilir? Tekelci sermayenin bilimsel-teknik ilerlemeyi kendi çıkarlarına uyarlama, işçilerin nitel düzeyinde bir düşüşe ve işsizliğe yol açacak bir rasyonelleşmeye girişme isteği karşısında nasıl bir tepki göstermeli? Gençlere bir meslek öğrenme olanağını nasıl sağlamalı? İşçi sınıfını büyük savaşımın sonunda elde ettiği demokratik ve toplumsal haklardan yoksun etmek, bunalımın tüm yükünü emekçilere bindirmek, politik yaşamın eksenini daha sağa çekmek amacıyla bunalımdan yararlanan büyük sermayenin stratejisine nasıl karşı koymalı?

İşçi sınıfı ve sendikalar içinde SPD'nin (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) etkisi, federal hükümette ve kimi eyaletlerin hükümetlerinde oynadığı rol veri olduğuna göre, sosyal demokratların bu sorulara yanıtı büyük bir önem taşıyor. Bu yanıt, işçi sınıfı ve bağlaşıklarının hak alma savaşımına, ülkenin yazgisına yansiyacaktır.

Durumu bir bütün olarak incelediğimizde ortaya bir sonuç çıkıyor: kapitalizmin bunalımının derinleşmesi ve emekçilerin yaşamı üzerindeki etkisi 60'lı yıllarda ve 70'li yılların başlarında SPD'nin ilân ettiği reform politikasının yenilgisini getirmiş ve sosyal demokrasinin içindeki güçler arasında kutuplaşmayı hızlandırmıştır. Reformist düşler ile sert gerçeklik arasındaki uçurumu ve bu durumun sonuçlarını iyi kavramak için, yakın geçmişte sosyal demokrat görüşlerin içeriğinin ve öngörülerinin neler olduğunu anımsatalım.

SPD'nin koalisyon hükümeti kurduğu 1969 yılına bir bakalım. SPD yöneticileri o günlerde Federal Cumhuriyet'in iyimser bir tablosunu çiziyorlardı. Hatta kimileri, «sosyal demokrat altın çağı»nın başladığından dem vuruyorlardı. Örneğin, 1969 yılında kabul edilen SPD hükümetinin programında şunlar okunabiliyordu:

«Başarılarımız ve politik deneyimiz, yenilenmiş bir Federal Almanya

(\*) Kapitalizmin bunalımının sorunları tartışmasının devamı. (Bkz, BSS, Sayı 1, 3, 5, 6, 7, 11/1978; Sayı 2/1979.)

Cumhuriyeti'nin gerekli kıldığı geniş reformları gerçekleştirme olanağını sağlamaktadır.» (1)

Willy Brandt, Federal Şansölye olarak, Bundestag'da yaptığı ilk konuşmada şu iyimser sözleri ediyordu:

«Bugün, demokrasimizin gelişiminin son aşamasında değil, yolun tam başında bulunuyoruz.» (2)

O dönemde SPD, «özgürlük, adalet ve dayanışma» düşüncelerine mad-desel ve toplumsal bir öz kazandırmayı, politikasının temel görevi olarak ilân ediyordu. Bu düşünceler, SPD'ye göre, «demokratik sosyalizm»in ana ilkelerini, bunları toplumsal gerçekliğin bir ögesi haline getirmenin aracı olarak ele alınan reformları oluşturuyorlardı. (3)

Elbette bu reformlar kapitalist toplumun çerçevesi dışına çıkmayacaktır.

70'li yılların başlarında bu anlayış uzun erimli bir programa (1973–1985 yılları için) dönüştü. Program, «demokratik sosyalizm»in nitel ölçütlerinin somutlaşmasını öngörüyor ve buna bağlı olarak, toplumsal yaşamın herhangi bir bölümünde ve yaşamın demokratikleştirilmesi için, özellikle de emekçilerin maddesel durumunda – yani reformların gerçekleştirileceği yerde – yapılacak iyileştirmeleri açık seçik belirtiyordu. Bu program, reformist görüşten çıkarak, kapitalizmin uyumlu biçimde ve bunalıma uğramadan gelişebileceğini, devletin tekelci düzenleme mekanizmasının uygulanmasıyla kapitalist ekonominin yönlendirilip, denetim altına alınabileceğini savunuyordu.

Kapitalizmin bunalımsız gelişmesi tezinin sosyal demokrat saflarda karşılaştığı eleştirilere (bu eleştiriler bugün de yapılmaktadır) yanıt verirken SPD yönetimi şöyle diyordu:

«Kapitalizmin gelişiminin önceki aşamalarının çözümlenmesinde, yani tarihsel planda kullanılan kapitalizmin bunalımı teorisi, belli ölçüde doğru olabilir ama modern sanayi toplumunun gerçekliklerini gözönüne almamaktadır. Modern, dinamik ve bunalım tanımayan bir ulusal ekonomiyi yaratabilecek mekanizmalar günümüzde mevcuttur. ... Sosyal demokratlar, en büyük sorumlulukları üstlendikleri yerlerde, bu mekanizmaların uygulandığını ve işlediğini kanıtlamışlardır.» (4)

Ne var ki, «sosyal demokrat altınçağ»a girildiği yolundaki görkemli duyurudan ancak birkaç yıl sonra, sosyal demokrat yönetici Erhard Eppler, çetin gerçeğin karşısında, son derece kötümser bir konuşma yapmak zo-

(1) «SPD Jahrbuch 1968/69», s. 434.

(2) «Das Erste Jahr der Regierung Brandt-Scheel», Bonn, 1970, s. 105.

(3) Bkz. «Neue Gesellschaft», Sayı 8, 1975, s. 612.

(4) «Reihe Jugend», Cilt I, s. 25.

runda kaldı: 1977 yılında SPD kongresinde şöyle diyordu: «Aramızdan hiç kimse 80 yıllarında toplumun nasıl bir biçim alacağını bilmiyor.» (3)

Aydınlık bir iyimserlikten kötümser öngörülere geçiş, Batı Alman kapitalizminin durumunda meydana gelen şiddetlenmeyi yansıtıyor. Kapitalizmin bunalımsız gelişmesi reformist tezi, SPD tarafından oluşturulan devletin tekeli düzenleme mekanizmasını kapitalizmin bunalımsız gelişmesini sağlamanın bir aracı olarak gösterme girişimi gibi sahtedir. Oysa, SPD yönetiminin, gayri safi toplumsal üründe her yıl % 4,5 ile % 5'lik bir artış umut etmesi bu iki temel ilkeye dayanıyordu. Sosyal demokratların savlarına göre bu artış, öngörülen reformları başarıya ulaştıracak olan madesel temeli oluşturunca.

1973–1974 ekonomik bunalımının darbeleri altında sosyal demokratlarca hazırlanan reformlar planı kağıttan şatolar gibi yıkıldı. Sorun kendini şöyle ortaya koyuyordu: SPD konumlarını gözden geçirecek midir, modern kapitalist toplum karşısındaki tutumunu değiştirecek midir, reformist düşlerini terkedecek mi yoksa tersine kendi yazgısını işçi sınıfına az-çok sağlam bir gelecek güvenini veremeyen, bunalımdan bunalıma sürüklenen bir toplumun yazgısına mı bağlayacaktır?

Sosyal demokrat yöneticiler ve SPD içindeki egemen eğilimlere dahil olanlar, kapitalist topluma bağlılıklarını doğrulayarak bu soruya kesin yanıt verdiler. Emekçiler – ki bunların çoğu sosyal demokrat ve SPD yanlısıdır – bunalımın nedenlerinin açıklanmasını ve bunalımı aşma yollarının belirtilmesini istedikleri zaman, SPD önderleri, emekçilerde bu sorunlara sınıfsal bir yaklaşımın oluşmasını önlemeye çalışmışlardır. Hele, bunalımın kaynakları üstüne yapılan tartışma sırasında, bunalımın, toplumsal-ekonomik sistem olarak kapitalizmin özelliklerince belirlenmediğini kantılamaya çaba gösterdiler. Onlara göre, uzun erimli ekonomik gelişmeyle ilgili öngörüler, «uluslararası politikada ve dünya pazarlarında boy veren köklü değişiklikler» nedeniyle olanaklı değildir.

1975 Manheim Kongresi'nde incelenen SPD'nin 1975–1985 program metninin son şekli, bunalım ile sosyal-ekonomik düzenin niteliği arasındaki tüm bağıntıyı yadsıyan sosyal demokrat görüşü daha da açık biçimde formüle etmiştir: «Büyük ölçüde gelişmiş sanayi toplumları, ekonomik ve toplumsal düzene bakmaksızın, şimdiye dek bunalımlara bağımlı kalmışlardır.» (4)

Bu kanıtlanma şekliyle SPD yönetimi emekçilerin çıkarlarına ters düşen politikasını kapitalizmin bunalım koşullarında «kaçınılmaz» gibi göster-

(3) «Vorwärts-Beilage», 16 Ocak 1975, s. 3.

(4) «Ökonomisch-politischer Orientierungsrahmen für die Jahre 1975–1985», Bonn, 1975, s. 23.

meye çalışıyor. Aynı zamanda, günümüzün büyük sorunlarına reformizmin bir yanıt getiremediğinin ve sosyalist topluluk ülkelerinin gelişmesini – bu gelişmede bazı güçlükler ortaya çıksa da – başarıyla gerçekleştiren sosyalizmin güçlü canlılığının işçi sınıfınca kavranmasını engellemek istiyor. Uluslararası süreçlerin tüm akışı sosyal reformizmin teorilerini çürütüyor ve Marks, Engels ve Lenin'in devrimci öğretisini doğruluyor.

*Sosyal demokratlar, programda kapitalist sisteme bağlılıklarını kabul ediyorlar:*

«Günümüzde, üretim araçlarının özel iyeliğinin ve piyasa rekabetinin yerini hiç birşey dolduramaz.» (7)

Demek ki, SPD, büyük sermayenin stratejisine hiçbir biçimde karşı çıkmıyor. Gerçi, emekçiler arasındaki etkisini korumak için ve sendikalarla bağları olması nedeniyle sosyal demokratlar, tekellerin bütün isteklerini her zaman destekleyecek güçte değillerdir ve bu yüzden dolambaçlı yollara başvurmak zorunda kalıyorlar.

1974'den bu yana sosyal demokratlarca yönetilen hükümet kimi reformları gerçekleştirmekten yavaş yavaş vazgeçti. Emekçilerin maddesel ve toplumsal durumunu ağırlaştıran önlemler aldı. Örneğin Haziran 1978'de, yasanın öngördüğü 1979–1981 dönemi için emekçi ödenekleri artışı – ki toplam tutarı yaklaşık 40 milyarı bulacaktı – geri alındı, Kendi çıkarlarını tekellerin çıkarlarına bağlayan SPD yöneticileri, işsizlere maddesel yardımı azaltarak işsizlikle etkili biçimde savaşım yürütme olanağını ortadan kaldırdılar. Buna karşılık, tekelere, dış yayılma amaçları yönünde kullandıkları sübvansiyonlar ve bağımsızlıklar sistemli biçimde verildi. 1969'da ilân edilen «daha büyük bir demokrasi riskinin peşinde koşma» niyetine karşılık SPD, komünistlere, sol sosyal demokratlara ve tutarlı demokratlara karşı yürütülen «meslek yasakları» politikasının hazırlanmasında ve uygulanmasında başlıca rolü oynamıştır. «Terörizm ile savaşmak» bahanesiyle pek çok demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlamaya çalışıyor. Büyük sermayenin, işçi sınıfının saflarını bölmek, onun dikkatini kapitalist sistemin bunalımından uzaklaştırmak ve sınıf bilincinin oluşmasının önüne geçmek için kullandığı bir araç olan anti-komünizmin yeniden kısırdanmasına yardım ediyor.

Sosyal demokrat yöneticiler toplumsal-demokratik hakları sınırlama politikasını, SPD'nin bir reformlar partisi olarak kaldığı yolundaki savla nasıl bağdaştırabiliyorlar?

Öncelikle, kapitalizmin geçirdiği derin ve uzun bunalımını gerçek nedenlerini örtbas etmek istiyorlardı. Sonra, bugünkü yönelimlerinin gerçek durumu gözönüne aldığı kanıtlamaya çalışarak, kendi öne sürdükleri

(7) Agy., s. 41.

reformlar politikasını yanlış ve zamansız ilân ettiler. Son olarak, örneğin SPD başkanı Willy Brandt gibi, «gerçekçi bir program» hazırlamak için, «her tür tartışmada gerekli olan düşünme gücünü ve sabırını» <sup>(8)</sup> göstere-mediklerini ileri sürüyorlar.

Sosyal demokrat yöneticiler, SPD'nin yönetiminde Federal Cumhuriyet'in bunalımı öteki ülkelerden daha rahat aşacağına emekçileri inandırmaya çalışıyorlar. Kapitalist sanayi devletinin bir «Alman modeli»nin ortaya çıkacağını öne sürecek kadar ileri gidiyorlar. Böylece, öteki kapitalist ülkelere örnek olacak bir «model»in yaratılmasına yaptıkları katkılar nedeniyle, FAC emekçilerine bir gurur ve milliyetçilik duygusu aşılacak istiyorlar.

Sendikaları ücret konusunda «ılımlı» davranmaya çağırırken, SPD yöneticilerinin patron örgütleriyle aynı kanıtları kullanmaları anlamlıdır. Ücretlerde «olağan dışı» bir artışın, üretimin maliyetini yükseltirken, Batı Alman ekonomisinin dünya pazarlarındaki rekabet gücünü azaltacağını, dolayısıyla FAC'nde istihdam olanaklarının ortadan kalkmasına yol açacağını savlıyorlar. Ne ki, devletin tekellere sağladığı avantajlar ve para yardımının, var olan iş olanaklarını korumak ve yenilerini yaratmak için değil, tersine bu olanakların azalmasına neden olan bir rasyonalleşmeye girişmek amacıyla kullanıldığı sessizlikle geçiştiriliyor.

Konularını ideolojik bakımdan doğrulamak için sosyal demokrat yöneticiler, «demokratik sosyalizm» kavramına öncekinden biraz daha farklı bir anlam yüklemeye çalışıyorlar. SPD yönetici bürosunun kurduğu komisyonun 1977 sonbaharında yayımladığı rapordan böyle bir sonuç çıkıyor. Bu belge, kapitalist toplumda ortaya çıkan yeni sorunları reformist bir görüşle ele alma girişimidir. Nitekim emekçilerin toplumsal ve maddesel durumunu şiddetlendiren bir politika ile sosyal demokratların bol bol reklamını yaptıkları «demokratik sosyalizm»in ilkeleri arasındaki çelişkinin üzerini örtmeye çalışırken, raporun yazarları bu ilkelere daha soyut bir nitelik veriyorlar, tekellerin erkini sınırlamak için onlara ve sömürüye karşı yürütülen savaşımın somut hedeflerini bu ilkelerden yalıtıyorlar. SPD başkanı yardımcısı Hans Konschik'in savı bu açıdan çok anlamlıdır:

«Soru sorulan sosyal demokratların büyük çoğunluğu, geleceğin toplumunda, insan onurunu korumayı maddesel gönencin artmasına ve genişlemesine yeğ tutmaktadırlar.» <sup>(9)</sup>

Buna koşut olarak sosyal demokrat yöneticiler, ulusal ürünün emekçilere düşen bölümünün «adil bir dağılımı»ndan söz ediyorlar. Başka deyişle, nitelikli işçileri niteliksiz meslektaşları yararına ücretlerinin bir bölümünden vazgeçmeye çağırarak bir kesimin durumunu iyileştirip, ötekilerin

<sup>(8)</sup> «Deutsches Allgemeines Sonntagsblatt», 2 Nisan 1978.

<sup>(9)</sup> «Vorwärts», 18 Mayıs 1978.



koşullarını ağırlaştırma yoluyla dengeyi sağlıyorlar. Deneyim gösteriyor ki bu çağrı, toplumsal ürünün yeniden bölüşülmesi için savaşımın, işçi sınıfı ile tekeller arasında değil, işçilerin kendi içinde yürütülmesini amaçlayan stratejinin bir unsurudur. FAC komünistleri, sosyal demokrasinin reform politikasının başarısızlık nedenlerinin, SPD'nin izlediği tutumda, onun kapitalist düzenle olan sıkı ilişkilerinde yattığına inanıyorlar. Sosyal demokrat yönetimin tekelci sermayenin erkine karşı savaşıma girişmeyi reddetmesi temel bir nedendir.

Bizim düşüncemizi paylaşan pek çok sosyal demokrat vardır. Bunlardan biri olan kağıt sanayii işçileri sendikasının yönetim bürosu yöneticilerinden Detlev Hensche, görüşlerini belirtmiştir. Hensche, Sosyal demokrasinin reformlar politikasının başarısızlık nedenlerini çözümlerken şöyle konuşmuştur:

«SPD, giderek daha açık biçimde patronların avukatı olarak ortaya çıkmaktadır. . . . Reformları gerçekleştirme olanağı, büyük ölçüde, reformların toplumdaki desteğe, yani toplumsal güçler oranına bağlıdır.»<sup>(10)</sup> Ve Hensche, sosyal demokrasinin kapitalistlerin şantajına karşı direnmesini istiyordu.

Ne var ki, SPD yönetimi bu sözlere kulaklarını tıkadı. Silâhlanma yarısına son vermeye ve oraya harcanan paraları toplumsal reformların uygulanmasına ayırmaya çağıran sosyal demokratları ve sendika yöneticilerini dinlemedi bile. Bu, o denli büyük bir önem taşımaktadır ki, silâhlanma giderlerinin sürekli artması reformlardan vazgeçmenin mazeretini oluşturan nedenlerden biridir (şimdiki hükümetin erke gelişinden bu yana FAC'nin askersel harcamaları iki kat çoğalmıştır). Silâhlanma yarısının emekçilerin çıkarları doğrultusunda reformlar yapma olasılığını azaltması gitgide daha belirginleşiyor; ayrıca, detant için bir tehlike oluşturuyor ve komünistlerin ve sosyal demokratların Avrupa ve dünya barışı için ortak savaşıma girmelerini daha bir güçleştiriyor.

Kapitalizmin bunalımının derinleşmesi, emekçiler açısından yarattığı sonuçların olumsuz etkisi, sendikalarda ve SPD üyelerinin bir bölümünde sosyal demokrat yöneticilerin istediğinin tersine işleyen yönde eğilimler doğurdu. Bugün sendikalarda süregelen tartışmalar bu noktada büyük önem taşıyor. 1978 Mayıs ayında toplanan Alman Sendikaları Konfederasyonu'nun Kongresi, tartışmaların niteliği konusunda bir fikir veriyor. 7 milyon işçi, büro emekçileri ve küçük memuru temsil eden delegeler, işsizliğe karşı savaşımın sorunlarını tartıştılar, büyük sermayenin çıkarlarına gerçekleşen bilimsel ve teknik ilerlemenin olumsuz sonuçlarına karşı koymanın, kazanılmış demokratik ve toplumsal hakları savunmanın yollarını araştırdılar. Delegeler, kapitalizmin bunalımının yükünü işçi sınıfına yük-

(10) «Vorwärts», 4 Mayıs 1978.

lemeye çalışan tekellerin ve onların politik sözcülerinin stratejisine nasıl tepki göstermeleri gerektiğini ele aldılar. Kongre, o dönemde basın, kağıt ve metal sanayilerindeki ücret sorunundan kaynaklanan güçlü tartışmaların taze izlenimlerini taşıyordu. Ücretlerin artışı ve işgüvenliği isteyen, işçilerin niteliksizleştirilmesini protesto eden basın sanayii emekçileri ve metalürji işçileri sendikalarının yürüttüğü savaşıma işverenlerin toplu lo-kavtlarla tepki göstermesi, delegeleri hâlâ etkisi altında tutuyordu. Kongrede söz alan delegeler, – ki aralarında SPD üyesi birçok sendikacı bulunuyordu – daha keskin ve daha savaşkan bir sınıf bilinciyle donanmış olduklarını kanıtladılar. Ancak, yine görüldü ki, Federal hükümette kendi partilerinin oynadığı belirleyici rol veri olduğundan, kimi sosyal demokrat sendika yöneticileri, işçilerin ve memurların çıkarlarını savunmak için sendikaların tüm gücünü kullanmamaktadırlar.

Bunalımın kapitalist düzene özgü özelliklerle açıklanamayacağını savlayan SPD yönetiminin tersine, kongre, «rekabete dayanan ve biricik varlık nedeni kâr olan Batı Alman ekonomik sisteminin bunalımlı niteliğini ve bunalımın artan duyarlılığını» vurguladı.

Yine, kongre şunlara da işaret etti:

«Kesinlikle açıktır ki, sermaye ile emeğin çıkarları uzlaşmaz niteliktedir; Federal Cumhuriyet'te var olan ekonomik sistem yaşam düzeyi dengesini, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini, istihdamı güven altına almaktan uzaktır.»

Kongre, ekonominin kilit sektörlerini ve eylemleri üzerinde demokratik bir denetim sağlamak amacıyla, tekel durumunda bulunan işletmeleri ulusallaştırmak gerekliliğini belirtti. Sosyal demokrat yöneticilerin kapitalizm yanlısı politikasını reddederek, «ekonomik ve toplumsal planda güçler oranını ücretlilerin lehine değiştirmeksizin işçilerin, memurların, görevlilerin ve öğrencilerin geleceğini güven altına almak olanak dışıdır» diye hatırlatmada bulundu. Ve bu değerlendirmeye yetinmeyerek, işsizliğe karşı, emekçilerin demokratik ve toplumsal haklarını savunmak için etkili bir savaşım programı düzenledi.

Kapitalizmin bunalımının değerlendirilmesi, yeni sorunlardan ve sınıf savaşının şiddetlenmesinden çıkarılacak sonuçlar konusunda SPD içi tartışma da çok canlı geçti. (İlginçtir ki, yapılan bir soruşturmaya göre, SPD üyelerinin yarısından çoğu, konumlarını «sosyalist» – bununla neyi kastediyorlarsa – olarak tanımlarken, dörtte biri «anti-sosyalist» olduklarını bildirdiler.) <sup>(11)</sup>

Şu önemli bir olgudur ki, bir süre sosyal demokrasinin içinde en güçlü sol grubu oluşturan «Genç Sosyalistler» örgütünün etkisinin SPD içi tartış-

<sup>(11)</sup> «Vorwärts», 9 Mart 1978.

mada büyük ölçüde azaldığı görülmüştür. Bu zayıflama, kapitalist düzeni benimsemeyen gençleri SPD'den döndüren reformlar politikasının terk edilmesine dayanmaktadır.

SPD yöneticileri ile anti-kapitalist eğilimli gençler arasındaki ilişkilerin bozulması, 1978'de, sosyal demokrat önderlerin anti-komünist politikası yoğunluk kazanarak sosyal demokratların en etkili iki gençlik örgütü yöneticilerinin SPD'den çıkarılmalarıyla dramatik bir niteliğe büründü: «Genç Sosyalistler»in başkanı Klaus Uwe Benneter ve Sosyalist Öğrenciler Birliği başkanı Mechtild Jansen. Her ikisi de, demokratik kampanyalara («meslek yasakları»na karşı, silâhlanma yarışının durdurulması için) katılmak ve komünistlerle işbirliği yapmakla suçlandılar.

Bunu yaparken SPD yönetimi, yüksek toplumsal sorunlar konusunda tartışmanın kabul edilmesi halinde, bunun belirli sınırları aşmamak gerektiğini duyurmak amacını taşıyordu. Her kim tekelci devlet kapitalizmi Marksist teorisini benimserse, işçi sınıfıyla eylem birliğinden yana çıkarsa, Komünistlerle Sosyal Demokratların işbirliğinden yana çıkarsa, sağ sosyal demokrat yöneticilerin öngördüğü gibi, partiden atılmaya kadar varan yaptırımlara uğrayabilir.

Bununla birlikte SPD yönetimi, partinin tabanını çalkalandıran, sınıf bilincine dayalı gerçeği bilme yolundaki şiddetli arzuyu denetim altına alabilecek güçte değildir. Hamburg Belediye Başkanı ve sağ sosyal demokrat Hans Ulrich Klose'nin 1978 yılı sonlarında yaptığı sansasyon yaratan açıklaması bunun kanıtıdır. Hans Ulrich Klose, açıklamasında başkanlık deneyiminin tekelci devlet kapitalizminin Marksist çözümlemesinin kimi yönlerini doğruladığını ve burjuva devletin kapitalizmin onarım atölyesi rolünü oynadığını kabul etmiştir.

Sosyal demokrasinin sol kanadı, hasta kapitalizmin başucundaki hekim rolünü oynayan reformizmin klasik işlevini reddeden bir doktrin işlemekte gerçi önemli güçlüklerle karşılaşılıyor. Bu görüşün, sadece tekellerin erkinin ortadan kaldırılmasıyla ilgili bulunmayanların benimseyebileceği Edvard Bernstein gibi revizyonizmin atalarının teorilerinden destek alması, karşılaşılan güçlüklerin nedenini açıklar.

Ne var ki, bunalımın, işten çıkarmaların ve toplu lokavtların etkisiyle tekellerin baskısını doğrudan üstlerinde duyan sosyal demokrat işçiler ve sendikacılar, sermaye ile emek arasında aşılmaz bir uçurumun var olduğunu ve tekellerin erkine karşı işçi sınıfının ve onun örgütlerinin savaş gücünü çıkarmak gerektiğini gitgide daha çok kavırıyorlar.

Son zamanlarda meydana gelen büyük gösteriler sırasında işçiler ve memurlar – komünist, sosyal-demokrat, hristiyan ve partisiz – iş güvenliği, 35 saatlik çalışma haftası, ücretlerin yükseltilmesi için, toplumsal de-

mokratik hakların savunulması için, mesleksel gerilemeye (vasıfsızlandırma) karşı işletmelerde ve sendikal örgütlerde ortak savaşım yürütme yolundaki kesin isteklerini belirttiler. Genç komünistler ve sosyal demokratlar gençlerin işsiz kalmasına karşı, öğrenim ve çalışma hakkı için, güvenli bir gelecek için omuz omuza kavga veriyorlar. Komünistler, sosyal demokratlar ve bütün demokrasi savunucuları, «meslek yasakları»na ve neo-nazizme karşı, silâhlanma yarışının durdurulması ve detantin derinleştirilmesi için demokratik hareketlere katılıyorlar.

Bu hareketin etkisiyle ve tabanın baskısı altında SPD yönetimi, «meslek yasakları», 35 saatlik iş haftası, lokavtin yasaklanması, öğretim alanında, yeterli sayıda yer açılması gibi konularda konumlarını gözden geçirmek zorunda kaldı. Ancak, vermek zorunda kaldığı ödünler henüz pratik sonuçlarını ortaya koymadı. Hükümette yer alan sosyal demokratların, partinin yönetici organlarının kararlarını dikkate almayı reddettiklerini ve ikircim gösterdiklerini farkedene öteki emekçi kitlelerin ve SPD üyelerinin endişesi buradan kaynaklanmaktadır.

Emekçilerin eylem birliği, sendikaların savaşım gücünün kullanılması, işçi sınıfının hak alma savaşımında başarının güvencesi olarak duruyor. SPD yönetiminin, Komünistler'le Sosyal Demokratlar'ın eylem birliğini parçalamaya yönündeki çabalarına karşı, yönetici çevrelerce başlatılan ve büyük haberleşme araçlarıyla sürdürülen anti-komünist kampanyaya karşı, işbirliğinin temellerinin zaman zaman yeniden kurulması olanaklı olduğuna göre, işçi sınıfının eylem birliğini, kapitalizmin sert gerçeklerinin, yaşamın kendisinin ivedilikle gündeme getirdiği kanıtlanmış olmuyor mu?

Sendikalarda, işletmelerde, yüksek öğretim kuruluşlarında, emekçi konutlarında Alman Komünist Partisi'nin yürüttüğü faaliyet, sosyal-demokratlarla ciddi bir işbirliği kurma arzusunu gösteriyor. 1978 Ekim ayında kabul edilen AKP programı, SPD yöneticilerinin sık sık ileri sürdüklerinin tersine, her zaman olduğundan daha açık biçimde şu çağrıda bulunuyor: Sadece «tabanda» eylem birliği ile yetinilmemeli, aynı zamanda «sosyal demokrasinin bütün üyeleri, yandaşları ve örgütleriyle yoldaşça ve güvenilir ilişkiler» kurulmalıdır. AKP, yalnızca işçi sınıfının çıkarlarından esinlenerek, «SPD ile işbirliğinden yanadır.»<sup>(12)</sup> «Demokratik ve toplumsal ilerleme yönünde temelli bir değişiklik için savaşım yolunda sadece bugünlük değil, aynı zamanda gelecekte, tekellerin erkine karşı, anti-tekelci bir demokrasi için, Federal Cumhuriyet'in sosyalist dönüşümü için savaşımında da»<sup>(13)</sup> böyle bir işbirliğini arzulamaktadır.

Komünistler, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet eden herşeyi destekliyorlar.

(12) «Programm der Deutschen Kommunistischen Partei», Düsseldorf, 1978, s. 73.

(13) Agy., s. 74.

Partimiz, emekçilerin toplumsal ve demokratik haklarının savunulması için, toplumsal ve demokratik reformların gerçekleştirilmesi için, tekellerin erkinin sınırlanması için komünistlerle sosyal demokratların ortak savaşımının taşıdığı büyük önemin bilincindedir. Parti, programında, «ortak eylemlere çıkış noktası olabilecek en küçük görüş birliğinden yararlanmaya çalıştığını», <sup>(14)</sup> ve «sendikalarda yönetici rol istemediğini» <sup>(15)</sup> açıkladığında, birçok sosyal demokratın sandığı gibi burada teorik değil, gündelik pratiğin bir dayatması sözkonusudur.

AKP, işçi sınıfının eylem birliğinin, komünistlerle sosyal demokratlar arasında güvenilir bir işbirliğinin karşısına dikilen büyük güçlüklerin bütünüyle bilincindedir. O, sosyal demokrat yoldaşlarımızla diyalogdan, tartışmadan yanadır. Bunu yaparken komünistler, kendilerini sosyal demokratlardan ayıran sorunları şiddetlendirmek bir yana, onları birbirine yaklaştıran herşeyi ön plana koyuyorlar.

Ama öte yandan komünistler, SPD yönetiminin, tekellerin ve sosyal demokratlarca yönetilen federal hükümetin çıkarlarından esinlenen, işçi sınıfı için yıkıcı bir nitelik taşıyan politikasını eleştirmeyi sınıfsal bir ödev biliyorlar. Kapitalizmin bunalımından çıkış yolunu gösterme gücüne sahip bulunmayan reformizmin ilkesel eleştirisinden vazgeçemeyiz.

FAC komünistleri, işçi sınıfının şimdiki ve gelecekteki çıkarlarının savunulması için yürüttükleri savaşımında sağlam bir pusulaya sahiptirler: Mannheim Kongresi'nde kabul edilen partinin yeni programı. Program, genel olarak dünyada ve özel olarak Federal Cumhuriyet'te gelişmekte olan süreçlerin ortaya çıkardığı bütün yıkıcı sorunlara yanıt getiriyor. Kapitalizmin ve ona bağlı politik güçlerin bilimsel teknik ilerlemenin sorunlarını çözme, işsizliğe son verme, çevre kirliliğini önleme, etkin bir öğretim ve uzmanlık sistemi kurma konusundaki yeteneksizliğine karşılık, komünistler demokratik ve toplumsal ilerleme doğrultusunda bir program öne sürüyorlar.

O nedenle, işçi sınıfı ve öteki ilerici güçlerle birlikte, emekçilerin toplumsal-demokratik kazanımlarını savunmak, aynı zamanda uluslararası detant sürecinin gelişmesini güven altına almak temel görevimizdir. Öte yandan, sınıf savaşımı sırasında, emekçilerin haklarını genişletmek, tekellerin erkinin sınırlamak, politik güçler oranını emekçilerden yana değiştirmek de görevlerimiz arasındadır. Toplumsal ilerleme savaşımında başarıya ulaşmamız, herşeyden önce AKP'nin gücüne, işçilerin ve memurların, komünistlerin, sosyal demokratların, hristiyanların ve partiszilerin eylem birliğine bağlıdır.

<sup>(14)</sup> Agy., s. 74.

<sup>(15)</sup> Agy., s. 81.

FAC komünistleri, sınıf savaşı pratiğinin en iyi öğretmeni olduğunu kanıtladılar. İşçi sınıfı ve bağlaşıklarının sonunda özgürlüğe kavuşacakları ve kapitalizmin doğurduğu felaketlerin son bulacağı topluma giden yolun reformizmden değil, Marks, Engels ve Lenin'in her ülkenin somut koşullarına yaratıcı biçimde uygulanan düşüncelerinden geçtiğini pratik bir kez daha doğruluyor.

TÜSTAV

## İlerleme Savaşımında

*Sergio Vieira*

*Mozambik Kurtuluş Cephesi (FRELİMO) Merkez Komitesi üyesi*

1977 Şubat ayında toplanan Mozambik Kurtuluş Cephesi'nin (FRELİMO) 3. Kongresi, kuşkusuz son günlerde ülkemiz yaşantısındaki en kayda değer olay olmuştur. Bu kongrenin önemi, herşeyden önce tarihsel bir karar alınmasından ileri gelmektedir: FRELİMO'yu Marksizm-Leninizm'in, bilimsel sosyalizmin örgütsel ve ideolojik ilkeleri temelinde işçilerin, köylülerin, askerlerin, devrimci aydınların ve öteki emekçilerin öncü partisine dönüştürmek kararı.

Partinin kuruluşunun somut içeriğine ilerde değineceğim. Şimdilik, belirtiyim ki, FRELİMO'nun 3. Kongresi, Mozambik emekçi sınıflarının yürüttüğü karmaşık, uzun ve çok yönlü devrimci savaşım sürecinin uç noktasını oluşturmuştur. FRELİMO 25 Eylül 1964'de silâhlı kurtuluş savaşını başlatmıştır ve birkaç yıl içinde ülkenin kuzeyindeki Cabo Delgado ve Niassa eyaletlerinde kurtarılmış bölgeler kurulmuştur. İşgalciler bu topraklardan kovulduktan sonra, bir dizi yaşamsal sorun keskin biçimde ortaya çıktı. Yiyecek, giyecek ve daha birçok şey yoktu. Bu sorunları çözümlemek için üretimi örgütlemek gerekiyordu. Bununla birlikte, maddesel üretim söz konusu olduğunda, böyle bir üretimin sosyal-ekonomik temeli sorun olarak beliriyordu.

Bu yakıcı sorun, teorik değil, pratik bir sorundu. Sömürgecileri, bir avuç sömürücünün topraklarımıza el koyması ya da yeni bir köleliğe boyun eğmek için yenemiştik. Sömürge yönetimi ortadan kaldırılmıştı. Öyleyse, devlet erki nasıl yürütülecekti, nasıl bir devlet aygıtına gereksinme vardı? Çünkü, ülkede, kendi saflarımızda, sömürücü sınıfları temsil eden ve sömürgeci burjuvazinin diktatörlüğünün yerine yerli sömürücülerin diktasını geçirmek isteyen unsurlar bulunuyordu.

1968'de Niassa eyaletinde toplanan FRELİMO'nun 2. Kongresi, bu sorulara açık yanıtlar getirdi. Bir halk ekonomisi yaratmak ve halk erkini kurmak zorunluğunu vurguladı. Örneğin, ülkenin kurtarılmış bölgelerinde kooperatifler kurulması, kongrenin ekonomi alanındaki yönergesinin uygulanması anlamına geliyordu. FRELİMO üyelerinden, kurtuluş ordusu savaşçılarından, kooperatiflerde örgütlenmiş köylü kitlesinin temsilcilerinden oluşan komiteler, erkin yürütüm görevini üstlenmişlerdi. Bu komiteler emekçi sınıfının diktatörlüğünün aracı haline geldiler.

FRELIMO'nun 2. Kongresi'nden sonra, yönetim, biriktirilen deneyim genelleştirilmesine büyük bir özen gösterdi. Politik ve askersel kadrolar, toplumu değiştirmeye hazır olmak için insanların devrimin yasalarını, deneyim ve durumumuzu öğrenmelerine yardımcı oluyorlardı. FRELIMO'nun yazılı ve sözlü yayınları bu yoğun ve karmaşık çalışmada büyük bir rol oynadı.

Aynı dönemde, FRELIMO'nun emekçi sınıfların öncü partisi haline dönüşmesi sorunu kendini dayattı. 1970 Eylülünde silâhli savaşın başlangıcının altıncı yıldönümü nedeniyle bir konuşma yapan FRELIMO başkanı Samora Machel yoldaş, bu konuda gerekli koşulların bir araya getirilmesi zorunluğunu vurguladı. Sonra bu sorun, 1972 Aralık ayında Merkez Komitesi'nin tam üyeli toplantısında tartışıldı. Merkez Komitesi, ekonomik, politik, ideolojik, örgütsel kesimlerde, üretim alanında ve kuşkusuz askersel planda, bütün cephelerde devrimi savunma görevini belirledi. Bu toplantıda alınan kararlar doğrultusunda, 1973 yılında, Mozambik Halk Kurtuluş Güçleri'nin (FPLM) bağrında Parti'nin ilk komiteleri kuruldu; 1974 Ocak ayında ise, bir parti okulu açıldı. Burada cephe militanları teorik bilgilerini derinleştiriyorlar, Marksist-Leninist öğretiyi özümliyorlar, deney değiş tokuşu yapıyorlardı.

Dememiz o ki, FRELIMO 3. Kongresi'nde benimsenen partinin kurulması kararı, uzun ve özenli bir çalışmanın ürünüdür. Artık partiyi kurmak için bütün koşullar toplanmıştır. Devrimin düşmanlarının ekonomiyi balta-lama ve ideolojik ayırım sokma hareketine karşı savaşımında, iş üretkenliğinin ve üretimin artmasına katkıda bulunan emekçiler arasından, faşist sömürge rejimin gizli servislerinde ve öteki baskı örgütlerinde çalışan ajanların açığa vurulmasına yardımcı olanlar arasından birçok militanı çevresinde toplama yeteneğine sahip, gerçek devrimci kadrolardan oluşan bir çekirdeğin var oluşu en önemli koşuldur.

Partiyi kurma kampanyası 3 Şubat 1978'de başladı ve 11 Kasım 1978'de sona erdi. Bu süre içinde neler yapıldı?

Bir kitle partisi, bir geniş cephe değil, Mozambik'i sosyalizme götürece emekçilerin öncü partisi söz konusu olduğundan, üyelik kesin ve belirli ölçütlere bağlandı. İlk aşamada FRELIMO'nun yerel komiteleri adayları seçtiler. İkinci aşamada, her emekçinin herhangi bir aday hakkında özgürce fikir yürütme hakkına sahip olduğu kitle toplantılarında seçilen kişilerin adaylığı tartışıldı. Daha sonra Parti'nin eyalet komiteleri kesinleşen aday listelerini açıkladılar.

Böylece onbinlerce insan, Parti'nin sıralarına katıldı. İyi çalıştıkları, kitlelerle sıkı bağlar kurdukları, ideolojik kararlılıkları ve örnek tutumlarıyla ötekilerden ayırım gösterdikleri için öncü partideki yerlerini aldılar. Dememiz o ki, Parti, Mozambik halkının en iyi evlatlarını, en değerli ve saygın



kişilerini bağrında toplamaktadır. Bugün, sosyalizm için savaşa hazır, aşığıdan yukarıya örgütlenmiş sağlam, sarsılmaz, savaştan bir öncüye sahip bulunuyoruz.

Parti'nin kuruluşuna koşut olarak, demokratik örgütler oluşturmaya ve bunları güçlendirmeye çalışıyoruz.

Gençlik ve kadın örgütleri konusunda bir takım başarılar elde edildi. Bu yıl içinde, devrimi sürdürmekle yükümlü çocukları birleştirecek olan «takipçiler» örgütü kurulacaktır. İşçi örgütleri oluşum halindedir. Bu süreç, 1976 Ekim ayında, başkan Samora Machel'in konuşma yaptığı bir konferansın ertesinde başlamıştır. O zaman kurulmuş olan üretim konseyleri işçi sınıfını örgütleyecek yetenekte kadroların yetişmesi yönünde önemli bir okul haline gelmişlerdir. Sonunda, sosyalist devrimin görevlerinin gerçekleştirilmesine, tüm Mozambik halkının katılmasını sağlamayı başaraçğız.

FRELIMO'nun 3. Kongresi'nin kararlarına yansıyan devrimin bugünkü aşamasının ikinci önemli yönü, yeni devlet aygıtının oluşturulmasıydı. Ut-kuya ulaştığımız sıralarda, ülke topraklarının üçte birinden fazlasında sömürgeci burjuva yönetimi ortadan kaldırılmıştır. Söylemeye gerek yok ki, sömürgeci kurumların yok edilmesi halk demokrasisi devletinin, emekçilerin ve işçilerin diktatörlüğünün yeni organlarının kurulmasıyla birleştirildi. Devletin kuruluşu, eyaletlerde ve merkezde halk erkinin gerçek anlatımı ve sağlam temelini oluşturan halk meclisleri için yapılan seçimlerde doruk noktasına ulaştı. Ülkemizde ilk kez yapılan bu seçimler, 25 Eylül 1977'de başladı, 4 Aralık'ta son buldu. Seçimlerin bu kadar uzun sürmesinin nedeni, ülke topraklarının geniş olmasından ve halkın büyük bölümünün okuma yazma bilmemesinden ve ulaşım sorunlarına bağlı olarak seçimlerin örgütlenmesindeki anlaşılır güçlüklerden kaynaklanmıştır. Ayrıca belirtelim ki, Rodezya'ya sınır düzen bölgelerde seferberlik durumu nedeniyle seçim yapılamamıştır.

Bu seçimler neyi göstermiştir ve ne gibi sonuçlar vermiştir? Şu anda tüm ülkede faaliyet gösteren 1.027 halk meclisi seçilmiştir. % 27'si kadın olan yaklaşık 30.000 milletvekili meclislere girmiştir. Çok yüksek olan bu rakam, olasıdır ki, Afrika'da devlet erk organlarında yer alan en geniş kadın katılımını göstermektedir. Meclislerin sınıfsal bileşimi şöyle olmaktadır: İşçiler % 30; kooperatifçi köylüler ve tarım işçileri % 25; kurtuluş hareketinin emektar savaşçıları, ülkenin güvenlik servisleri ve silahlı güçlerin temsilcileri % 15; öteki milletvekilleri, devlet aygıtında çalışan görevlilerden ve devrimci aydınların temsilcilerinden meydana gelmektedir.

Bu rakamlar erkin kime ait olduğunu, ülkemizde diktatörlüğü hangi sınıfların uyguladığını gösteriyor. Şimdi, halk mahkemeleri seçimlerini hazırlayarak yeni devlet aygıtının kurulmasına devam ediyoruz. Kuşku yok

ki, işçi sınıfı ve kooperatiflerde örgütlenmiş köylülerin temsilcileri burada da ağırlıklarını koyacaklardır.

Son olarak, FRELIMO'nun 3. Kongresi'nin yönergelerinin uygulanmasındaki üçüncü bölüm ekonomik sorunları içermektedir. Devletimizin uyguladığı önlemler sayesinde – büyük işletmelerin, bankaların, sigorta kumpanyalarının ulusallaştırılması ya da bunların üzerinde denetim kurulması, toprakların devlet iyelikine geçirilmesi, kooperatifler ve «ortak köyler» kurulması, üretimin etkili biçimde denetlenmesi – Mozambik'te sosyalist üretim ilişkilerine geçmek ve bunların alanını genişletmek için koşullar ortaya çıkmıştır.

Sosyalizm, işçi sınıfının yönetiminde, kalkınmanın temel sorunlarını, toplumsal gönencin yükseltilmesi sorunlarını çözümlenecek tek güç olan emekçi kitleleri ve üretici güçleri özgürlüğe kavuşturur. Kısa bağımsızlık dönemi boyunca Mozambik halkı, emperyalizmin ekonomik bozgunculuğuna, baltalama ve provokasyonlarına, baskılarına ve savaş durumuna karşın, çarpıcı başarılar kazanmayı bilmiştir. Üstelik su baskını gibi doğal felaketlere de uğradık. Böyle olmakla birlikte, kesinlikle söyleyebiliriz ki, halk yığınlarının toplumsal yaşam koşulları önemli ölçüde iyileşmiştir. Örneğin, eğitim sisteminde hızlı bir gelişme gözlenmektedir. 1975'de, yani kurtuluş döneminde ülkede Mozambik kökenli 600.000'den az öğrenci bulunurken, bugün bu sayı 1.800.000'e ulaşmıştır.

Tarım, ekonomimizin temelini oluşturuyor. Bugünkü durumda köylülerin yaklaşık  $\frac{0}{10}$  10'u «ortak köyler»de, kooperatiflerde toplanmıştır ya da devlet çiftliklerinde çalışmaktadır. Ne var ki, kooperatif halinde üretim yöntemlerini şu ya da bu biçimde çiftçilerin ancak üçte biri kullanıyor. Son yıllarda, tarımsal alanda belli başlı ürünlerimiz olan mısır ve pirinçte yüksek rekolte gerçekleştirildi. Çay rekoltesi 1980 yılı planında öngörülen rakamı şimdiden geçti. Şeker üretimi yabancı fabrikatörlerin baltalaması yüzünden oldukça düşüktür. Ancak bununla birlikte, böylelerinin faaliyeti denetim altına alınmıştır, yakında durumun iyileşeceğini umuyoruz.

Partimiz, tarımsal gelişmenin ve sanayi ile tarım arasındaki dolaysız bağların sıkılaşmasının açılım ve olanaklarını iyimser biçimde ele alıyor. Bulgar yoldaşların yardımıyla Limpopo nehri üzerinde, Gaza eyaletinde 300.000 hektarlık bir alanı sulayacak olan büyük bir tarım-sanayi tasarısının uygulanmasına geçilmesi için halen çalışmalar sürdürülmektedir. Niassa, Tete, Manica ve Cabo Delgado eyaletlerinde de benzer komplekslerin yapılması öngörülmüştür.

Ekonomik gelişmenin belirleyici etkeni olarak gördüğümüz sanayide, durum epeyce iyileşmiştir. Kimi sanayi dalları 1980 yılı için hazırlanan plan rakamlarını aşmıştır ve eminiz ki, bütün sektörlerde bu göstergelere ulaşılacaktır. Bu güven, özellikle, eskiden yabancı sermayeye ait olan maden

kömürü sanayiinin gelişmesinden ileri geliyor. Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, eski patronlar, kömür madenlerinin çalışmasını büsbütün felce uğratmak amacıyla ekonomik sabotaj eylemlerine ve büyük provokasyonlara başvurular. Üretim yavaşladı ama madenciler sabotajın sonuçlarını ortadan silmek için büyük çaba harcadılar ve kömür çıkarımı önceki düzeyi aştı. Bu, işçi sınıfımızın devrimci kararlılığının, dayanıklılığının ve politik bilincinin çarpıcı bir örneğidir.

Ekonomik stratejisinde Partimiz, kalkınmanın belirleyici ögesi olarak ağır sanayinin kurulmasına büyük önem veriyor. Kömüre – ki üretimi artacak – ve doğal gazı dayalı kimya sanayiini geliştirmeye başlıyoruz; tarım malzemeleri ve ulaşım araçları üretimi için makine yapım işletmeleri kurmaya çalışıyoruz. Ekonominin metalürjik temelini kurulmasına büyük bir dikkat gösteriliyor. Alüminyum üretimini geliştirme olanağını arıyoruz, çünkü bunun üretimi için gerekli kaynaklara sahibiz. Hafif sanayi, hele tekstil ve gıda sanayiini gereğince geliştirmeye bakıyoruz. Bir bütün olarak, şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki, Smith'in ırkçı rejiminin bize dayattığı savaş durumuna karşın, ekonomik atılım ve sosyalizmin maddesel temellerinin kurulmasında yeni başarılar kazanacağız.

Mozambik Halk Cumhuriyeti, dış politikada, Marksizm-Leninizm'in ve proleter enternasyonalizminin ilkelerine dayanır. Barış, bağımsızlık ve barış içinde bir arada yaşama için, detantı derinleştirmek ve onu uluslararası ilişkilerin gelişmesinin başlıca eğilimi haline dönüştürmek için yürütülen savaşımın birincil ögesi olarak proleter enternasyonalizmi ilkesi, Cumhuriyetimizin Anayasasına girmiştir.

Detant ve barış içinde bir arada yaşama savaşımına ilişkin sorunlar, bölgemizde dünyanın öteki bölgelerindeki gibi bütünüyle aynı görünümü vermemektedir. Emperyalizm, Avrupa, Asya ve hatta Amerika'da sosyalist ülkelerin varlığını görmezden gelemez: barış içinde bir arada yaşama gerçeğini ve uluslararası detant eğilimini akıldan tutmak zorundadır. Bölgemiz açısından ise, emperyalizm Mozambik ve Angola'nın varlığını kabul etmemiştir ve bizi yok etmek istemektedir. İdeolojik, politik, ekonomik ve askersel bütün yollara başvurarak emperyalizm, halk demokrasisi rejiminin kurulmasına öncülük eden ve bilimsel sosyalizmin ilkelerine uygun biçimde toplumu dönüşüme uğratmaya kararlı olan bölgemiz devletleriyle hesaplaşmaya çalışıyor. Bu nedenle, Afrika kıtasında barış içinde bir arada yaşama ve detant için savaşım çok güç koşullarda süregelmektedir. Savunma yeteneğimizi güçlendirmeden bu savaşım başarıya ulaşamayız. Ancak ülkenin güvenliğini sağlayacak yetenekte olduğumuz takdirde, Afrika kıtasında barış için savaşım, detant ve barış içinde bir arada yaşama gerçeğini düşmana kabul ettirebiliriz.

FRELIMO'nun 3. Kongresi'nin kararları, MHC Anayasası, bütün kardeş

komünist ve işçi partileriyle ilişkilerin sıkılaştırılmasına çok büyük bir önem veriyor. Denebilir ki, sosyalist devletlerle ilişkiler Mozambik'te sosyalizmin kuruluşu yönünden en sağlam stratejik dayanaktır. Birçok sosyalist ülke – Sovyetler Birliği, Bulgaristan, Küba, DAC, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Angola Halk Cumhuriyeti – dostluk ve işbirliği anlaşmaları imzalamış bulunuyoruz. Öbür sosyalist ülkelerle de sağlam dostluk ilişkilerini geliştiriyoruz.

Öte yandan Mozambik, toplumsal rejimlerine bakmaksızın dünyanın bütün ülkeleriyle iyi ilişkiler kurmak istiyor. Öteki devletlerle politik, diplomatik, ekonomik ve kültürel işbirliğinin gelişmesine şu ilkeler doğrultusunda ilgi gösteriyoruz: haklarda tam eşitlik, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygı, iç işlerine karışmama ve karşılıklı yarar. Mozambik, kapitalist ve gelişme yolunda birçok ülkele bu tür ilişkiler kurmuştur.

Afrika'nın güneyindeki durum özel bir sorundur. Bir yandan, burası, emperyalizmin, kıtamızdaki başlıca kalesidir. Fakat, öte yandan, Angola ve Mozambik'te halk cumhuriyetlerinin ilanıyla, burası, Afrika'da en güvenilir anti-emperyalist kale haline gelmiştir. Bugün Angola ve Mozambik sınırları, Afrika'nın güneyinde, sadece bağımsız genç devletlerle, ırk ayrımcısı ve sömürgeci devletleri ayırmakla kalmıyor; aynı zamanda bu sınırlar, toplumsal gelişme yolları arasındaki ayrımı da belirliyor. Ülkelerimizde halk kurtuluş hareketinin etkisi sayesinde, dünyanın bu bölgesinde güçler oranı kökten değişmiştir. Kıtanın güneyinde, proleter enternasyonalizmi ilkesinden esinlenen ülkelerimizde sağlam cephe gerilerinin oluşmasından sonra, özellikle Zimbabwe ve Namibya'da aynı zamanda Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kurtuluş hareketi önemli ölçüde güçlenmiştir.

Afrika'nın güneyindeki egemenliğini güven altına almak için, emperyalizm, bir dizi manevraya girişti. Terör, provokasyon ve saldırı politikasından vazgeçmeksizin, savaşan halkları aldatmaya çalışıyor. Günümüzde emperyalizm hangi maskeyi kullanıyor? Güney Afrika halklarının ulusal kurtuluş hareketinin bir dostu gibi, onların utkusuna yardımcı olacak bir güç gibi görünmeyi deniyor; kimi vakit Rodezya, Namibya ve Güney Afrika Cumhuriyeti ırkçı rejimleri gibi geleneksel bağlaşıklarını eleştiriyor, hatta ikiyüzlü bir biçimde onları mahkum ediyor ama askersel ve mali bakımdan destek olmaya devam ediyor. Bu manevralar Afrika'nın güneyindeki güçler oranında meydana gelen değişikliklerin göstergesidir.

Böylesi manevralara başvururken emperyalistler birçok hedefler güdüyorlar. Birinci hedef, ulusal kurtuluş hareketini, öncelikle sosyalist ülkelerin temsil ettiği doğal ve sağlam bağlaşıklarından soyutlamaktır. İkinci hedef, ulusal kurtuluş hareketini «ılımlı» ve ilerici diye ikiye bölerek bu ikincisini ortadan kaldırma ve bütünüyle birinciye bel bağlayıp onun yardımıyla yeni sömürgeci çözümü sağlamaktır. Bu, kıtamızın güneyinde

emperyalizmin politik, ekonomik ve askersel egemenliğini, kapitalist yapıları yerinde tutma olanağını açacaktır.

Bununla birlikte, bu gibi manevralar başarısızlığa mahkumdur. Namibya'da SWAPO'nun yönetiminde, Zimbabwe'de Yurtsever Cephe'nin yönetiminde yürütölen kurtuluş savaşı önemli ölçüde güçlenmiştir. Yurtsever Cephe savaşçıları ülkenin başkentinde bile saldırıya geçtiler. Pratikte, tüm Zimbabwe topraklarında faaliyet gösteriyorlar ve bu toprakların bir bölümü onların denetimindedir. Faşist şiddete, teröre, işkencelere, kıyımlara karşı Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kitlelerin kurtuluş hareketi güçleniyor. Bütün bunlar geleceğe güvenle bakmamızı sağlıyor. Kuşku yok ki, Güney Afrika halkları, sömürgeciliğe ve ırkçılığa karşı yürüttükleri savaşımında yeni başarılar elde edecekler ve sonunda tam utkuya ulaşacaklardır.

# Basın

## ● AFGANISTAN

Afganistan Demokratik Halk Partisi'nin merkez organı «Halk» gazetesi, 13 yıllık bir aradan sonra Kabil'de yeniden haftalık olarak yayımlanmaya başladı. Puşto ve Dari dillerinde yayımlanan gazete, 1966 yılında 6 sayı çıktıktan sonra, o dönemin gerici yönetimince yasaklanmıştı.

İlk sayıda, Afganistan Demokratik Halk Partisi MK Genel Sekreteri ve Afganistan Demokratik Cumhuriyeti Devrim Konseyi Başkanı N. M. Tarki'nin bir yazısı yer alıyor. Yazıda, ülkenin devrimci dönüşümlerinde ve yeni toplumun kuruluşunda gazetenin önemli bir rol oynamakla yükümlü bulunduğu belirtiliyor.

## ● IRAN

İran Halk Partisi (TUDEH) Merkez Komitesi'nin merkez organı olan «Mardom» (Halk) gazetesi Tahran'da yeniden çıkmaya başladı. «Mardom», partinin uzun illegal çalışma yıllarında da yayımlanmıştı. Yurt dışında ayda iki kez çıkarken, bugün haftada bir yayımlanıyor. Ancak, haftada iki kez yayımlanması öngörülüyor. Son çıkan sayıda, partinin Merkez Komitesi'nin XVI. tam üyeli toplantısının belgeleri yer alıyor. «Devrime selâm» başlığını taşıyan başyazı, gazetenin 37 yıllık yayın tarihini anlatıyor. Öteki yazılar, İran işçi sınıfının istemlerini sergiliyor ve politik, ideolojik ve felsefi görüşlerinden bağımsız olarak ülkedeki devrimci harekete katılan bütün anti-emperyalist demokratik güçlerin birlik ve beraberliğinin, devrimin amacına ulaşmak, için temel koşul olduğunu belirtiyor.

*H. Bahrami*

## ● TÜRKİYE

### «SAVAŞ YOLU», TÜRKİYE İŞÇİ SINIFININ GAZETESİ:

Türkiye örgütlü işçi sınıfının sözcüsü haftalık «Savaş Yolu» gazetesi çıkmaya başladı. İlk başlarda, gazete ve gazete çalışanları ağır baskılara uğradılar. Yeni gazetenin yayımlanacağı duyurusunun hemen birkaç gün ardından, yönetici Ali İhsan Özgür canavarca işkence gördükten sonra katledildi. İstanbul'da ilk sayının çıktığı gün, gazetenin dağıtımını yapan yüzlerce kişi tutuklandı, bu ilk sayının bulunduğu birçok ileriye örgütün binaları polis ve askersel birliklerce arandı, gazete toplatıldı. Daha sonra,

ülkenin birçok bölgesinde yürürlükte olan sıkıyönetime dayanarak yetkililer gazetenin yayımını ve dağıtımını yasakladılar.

Bununla birlikte, sınıf düşmanının kitlesel baskılarına karşın, «Savaş Yolu» sıkıyönetimin eylem alanının yanbaşıında, İzmir'de yayımını sürdürüyor. İşçilerin, bütün emekçilerin günlük istemleri uğruna savaşıını, ileri demokratik bir Türkiye için, sosyalizm için savaşıına bağlayarak sınıf kavgasında yerini alıyor. Gazete, Türkiye Komünist Partisi'nin yasallaşması ve sıkıyönetimin kaldırılması, faşist Milliyetçi Hareket Partisi'nin kapatılması istemini ileri sürüyor. İşçi sınıfının yürüttüğü sınıf savaşıımının sorunlarına koşut olarak gazete, bütün ulusal demokratik güçlerin, özellikle köylülerin yaşamsal sorunlarını irdeliyor, tek cephenin kurulmasına yardımcı oluyor.

*K. Kervan*

## ABD Komünist Partisi 22. Ulusal Kongresi'ne

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, tüm komünistler, Türkiye işçi sınıfı ve emekçileri adına 22. Ulusal Kongrenizi en devrimci duygularla selâmlar.

Kapitalizmin genel bunalımı, emperyalizmin kalesi Amerika Birleşik Devletleri'nde de giderek derinleşen etkilerini gösteriyor. ABD Komünist Partisi, Amerikan işçi sınıfı tekellerin artan baskı ve sömürüsüne, tekellerin egemenliğine karşı çetin bir savaş veriyor. Demokratik hakları savunmak ve geliştirmek için savaşıyor. Karaderili halkın, tüm ulusal azınlıkların kur-tuluş savaşımını vargüçle destekliyor. Emperyalist-militerist çevrelerin SALT-2 anlaşmasını engellemelerine karşı, barış ve silâhsızlanma uğrun-daki savaşı yükseltiyor.

Türkiye'de emperyalizmin baskılarına, hegemonyasına karşı işçi sınıfının, halkımızın savaşı giderek yükseliyor. İşbirlikçi tekелci burjuvazi, ege-men çevreler, memleketi sarsan derin bunalımlardan çıkış yolunu faşist biçimi askersel bir diktatörlükte arıyorlar. Faşist terörün olağanüstü bo-yutlar alması da ABD emperyalizminin, CIA planlarıyla bağlıdır.

ABD Komünist Partisi'yle TKP arasında Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi temelinde yükselen kardeşlik bağları vardır. Partimiz, kardeş ABD Komünist Partisi'nin TKP Programı'nın yargılanmasına karşı gösterdiği dayanışmaya büyük değer biçiyor. Partilerimiz arasındaki dev-rimci savaş bağları günden güne güçleniyor.

60 yıl boyunca büyük savaşlar veren partinize, 22. Ulusal Kongrenize büyük başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla  
Türkiye Komünist Partisi  
Merkez Komitesi  
Genel Sekreteri  
İ. Bilen*

22 Ağustos 1979



## **A.B.D. Komünist Partisi Genel Başkanı Henry Winston yoldaş'a**

Değerli H. Winston yoldaş,

A.B.D. Komünist Partisi'nin 22. Ulusal Kongresi'nde yeniden A.B.D. Komünist Partisi Genel Başkanlığına seçilmeniz nedeniyle TKP Merkez Komitesi, bütün Türkiye komünistleri adına ve kendi adıma Sizi candan kutlar, devrimci savaş selâmlarımı yollarım.

İşçi sınıfının, emekçi yığınların çıkarları için, barış, demokrasi, sosyal ilerleme uğrunda yürüttüğünüz savaşta, sorumlu görevinizde Size büyük başarılar dilerim.

*Türkiye Komünist Partisi  
Merkez Komitesi  
Genel Sekreteri  
İ. Bilen*

31 Ağustos 1979

**A.B.D. Komünist Partisi Genel Sekreteri  
Gus Hall yoldaş'a**

Değerli G. Hall yoldaş,

A.B.D. Komünist Partisi'nin 22. Ulusal Kongresi'nde yeniden A.B.D. Komünist Partisi Genel Başkanlığına seçilmeniz nedeniyle TKP Merkez Komitesi, bütün Türkiye komünistleri adına ve kendi adıma Sizi candan kutlar, devrimci savaş selâmlarımı yollarım.

İşçi sınıfının, emekçi yığınların çıkarları için, barış, demokrasi, sosyal ilerleme uğrunda yürüttüğünüz savaşta, sorumlu görevinizde Size büyük başarılar dilerim.

*Türkiye Komünist Partisi  
Merkez Komitesi  
Genel Sekreteri  
İ. Bilen*

31 Ağustos 1979

## «Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini ve TKP'nin diğer yayınlarını, listesini yayınladığımız kitapçılardan satın alabilirler.

1. «Yeni Çağ» . . . . . 1,— DM
2. «Atılım» . . . . . 0,50 DM
3. L. İ. Brejnev, «Lenin'in 100. yıldönümü, SBKP'nin XXIV. Kongresi, SSCB'nin 50. yılı» . . . . . 5,— DM
4. Nazım Hikmet, Bütün Eserleri (8 cilt) ciddi . . . . . 7,50 DM
5. Bilimsel komünizm . . . . . 7,— DM
6. Lenin (biografisi) . . . . . 5,— DM
7. Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı . . . . . 3,— DM
8. Büyük Ekim 50 yaşında . . . . . 3,— DM
9. S. Üstünel, «Savaş Yolu» . . . . . 10,— DM
10. S. Üstünel, «Günümüzde TKP» . . . . . 5,— DM
11. S. Üstünel, «Güneşli Dünya» . . . . . 5,— DM
12. S. Üstünel, «Türkiye Olayları – 1973» . . . . . 1,— DM
13. A. Saydan, «Sınıf savaşında yeni aşama» . . . . . 5,— DM
14. A. Saydan, «Alman Demokratik Cumhuriyeti» . . . . . 3,— DM
15. A. Saydan, «Yedi Sosyalist Ülkede Dün-Bugün-Yarın» , , 3,— DM
16. A. Saydan, «Sovyetler Birliğinde 12 Gün» . . . . . 2,— DM

Ayrıca dergimize abone olmak ve TKP'nin diğer yayınlarını edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler:

Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku  
Prah 6  
Thakurova 3  
Czechoslovakia

## «Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçıılardan satın alabilirler:

Adam-Kuckhoff-Buchhandlung

5100 Aachen

Löhergraben 4

Buchhandlung Ludwig Feuerbach

8600 Bamberg

Obere Brücke 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5070 Bergisch-Gladbach

Bensberger Straße 128

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

4800 Bielefeld

Feilen Straße 10

Progress-Buchhandlung

5300 Bonn

Oxford Straße 17

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

3300 Braunschweig

Adolfstraße 1

Dein Buch Volksbuchhandlung

2800 Bremen 1

Richtweg 4

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6100 Darmstadt

Leuteschläger 3

Büchershop Angela Davis

4600 Dortmund

Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung

4000 Düsseldorf

Ackerstraße 3

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8520 Erlangen

Schiffstraße 5

Karl-Liebnecht-Buchhandlung  
4300 Essen 1  
Viehofer Platz 14  
Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»  
6000 Frankfurt/Main  
Schumannstraße 56  
Buchzentrum in der Goethestraße  
6000 Frankfurt/Main  
Goethestraße 56  
Buchhandlung Walter Herbster  
7800 Freiburg  
An der Mehlwaage 2  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.  
6300 Gießen  
Schiffenberger Weg 1  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung  
3400 Göttingen  
Burgstraße 24  
Internationale Buchhandlung GmbH.  
2000 Hamburg 13  
Johnsallee 67  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung  
3000 Hannover  
Hamburger Allee 37  
Buchhandlung kollektiv GmbH.  
6900 Heidelberg  
Plöck 64a  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.  
3500 Kassel  
Werner-Hilpert-Straße 5  
Kollektiv-Buchhandlung  
2300 Kiel 1  
Falckstraße 16  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung  
5000 Köln  
Fleischmengersgasse 31  
Buchhandlung Rosa Luxemburg  
4150 Krefeld  
St.-Anton-Straße 86

Bücherzentrum Süd-West  
6500 Mainz  
Bilhildisstraße 15  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung  
6800 Mannheim  
U 2, 3  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.  
3550 Marburg  
Am Grün 56  
Buchhandlung Libresso  
8000 München 40  
Türkenstraße 66  
Karl-Liebknecht-Buchhandlung  
4400 Münster  
Steinfurter Straße 15  
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber  
8500 Nürnberg  
Weinmarkt 12 a  
Dein Buch Volksbuchhandlung  
2900 Oldenburg  
Am Damm 26  
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber  
8400 Regensburg  
Glockengasse 7  
Lenchen Demuth-Buchladen  
6600 Saarbrücken  
Nauwieser Straße 13  
Wissen und Fortschritt Buchhandlung  
5900 Siegen  
Freudenberger Straße 18  
Buchhandlung Hornung und Steinbach  
7000 Stuttgart  
Wilhelmsplatz 1  
Buchhandlung W. A. Bastigkeit  
5500 Trier  
Lindenstraße 10  
Friedrich-Engels-Buchhandlung  
5600 Wuppertal-Elberfeld  
Gathe 55–57

## «Yeni Çağ» dan Okurlara

Komünist basının geleneklerini sürdürerek «Barış ve Sosyalizm Sorunları» – «Yeni Çağ» dergisi sürekli olarak okurlara başvuruyor ve derginin daha ilginç, içeriğinin daha zengin olması için önerilerini bildirmelerini rica ediyor.

Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler çalışmalarımızı ayarlamamızda bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz:

- *Dergide yayımlanan yazılardan hangileri sizde derin bir iz bıraktı ve niçin?*
- *Hangi yazıları beğenmediniz ve niçin?*
- *Dergide hangi konularda yazılar okumak istiyorsunuz?*
- *Derginin sayfalarında kimlerin yazılarını okumak istiyorsunuz?*
- *Dergide ne gibi yeni bölümler görmek istiyorsunuz?*
- *Başka önerileriniz var mı?*

*Okurlarımızın bu sorularımızı yanıtlamalarını bekliyor, mektuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.*

**Adresimiz:** Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,

Praha 6, Thakurova 3  
Czechoslovakia

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!



## İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>
<i>Halid Bağdaş</i> Sosyal reformizm ve ulusal kurtuluş hareketi . . . . .	705
<i>John Pittman</i> SALT 2: Anlaşma imzalandı . . . . .	716
<i>Günter Mittag</i> Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin ekonomik ve toplumsal politika- sının birliği . . . . .	723
<i>Yannis İmvriotis</i> Pratiğin gereksinimlerine yanıt vermek . . . . .	731
xx: Devrim ve demokrasi . . . . .	734
<i>Hugo Fazio, Arsenio Hernandez Fortuna</i> Tekeller ve Latin Amerika'da erkin yapısı . . . . .	762
<i>Kurt Schacht</i> Reform politikasının açmazları . . . . .	772
<i>Sergio Vieira</i> İlleme savaşımında . . . . .	783
xx: Basın . . . . .	790
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">ÖZEL SAYFALAR</div>	
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın ABD Komünist Partisi 22. Ulusal Kongresine mesajı . . . . .	792
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın ABD Komünist Partisi Genel Başkanı Henry Winston yoldaşa mesajı . . . . .	793
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall yoldaşa mesajı . . . . .	794